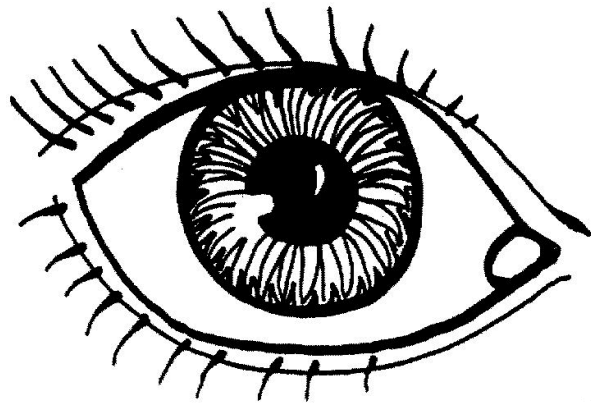

Meer

oog

voor

(hoog)begaafdheid

Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid; geschikt hulpmiddel voor onze onderwijspraktijk?

Yvonne Jansen
Studentnummer: 2184782
Toets 5 FontysOSO MasterSEN
studiebegeleider: Adriaan Ansems
Juli 2013

Inhoudsopgave

	Paginanummer
Samenvatting	11
Hoofdstuk 1 Aanleiding van het onderzoek	
1.1 Aanleiding	12
1.2 Beleid	14
1.3 Persoonlijke motivatie voor het onderzoek	14
1.4 Huidige situatie	14
1.5 Gewenste situatie	15
1.6 Doelstelling	15
1.7 Onderzoeksvraag	16
1.8 Verwachting	16
Hoofdstuk 2	
2.1 Inleiding	17
2.2 (Hoog)begaafdheid	17
2.3 Compacten	18
2.4 Verrijken	19
2.4.1 Piramide van zelfstandigheid	19
2.4.2 Sociale integratie	21
2.5 Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH)	21
2.6 Competenties	22
2.7 Samenvatting	24
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	
3.1 Onderzoeksvorm	25
3.2 Onderzoeksparadigma	26
3.3 Onderzoeksgroep	26
3.4 Ethiek	26
3.5 Wijze van dataverzameling	27

3.5.1 Meting voor bepaling beginsituatie van de leerkrachten	27
3.5.2 Tussen- en eindmeting leerkrachten	28
3.5.3 Begin- en eindmeting leerlingen en ouders	28
3.6 Borging van de kwaliteit van het onderzoek: betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie	29
3.7 Tijdsplanning onderzoek	30
Hoofdstuk 4 Data-analyse	
4.1 Beginsituatie onderzoeksfase leerkrachten	31
4.2 Tussen- en eindmeting leerkrachten	31
4.3 Begin- en eindmeting ouders en leerlingen	34
4.4 Eerste conclusies	35
Hoofdstuk 5	
5.1 Conclusie beginsituatie leerkrachten	36
5.2 Deelvragen	36
5.3 Ouders	43
5.4 Leerlingen	45
5.5 Beantwoording van de onderzoeksvraag	46
5.6 Beantwoording doelstelling onderzoek	47
5.7 Aanbevelingen	48
Hoofdstuk 6 Evaluatie en reflectie	
6.1 Evaluatie onderzoek	49
6.2 Reflectie op mijn kennisontwikkeling	50
6.3 Reflectie op mijn persoonlijke ontwikkeling	50
Nawoord	53
Literatuurlijst	54
Bijlage 1 Competenties, van Gerven 2008	57
Bijlage 2 Vragenlijst 1 voor leerkrachten	60
Bijlage 3 Resultaten en analyse eerste vragenlijst leerkrachten	64

Bijlage 4 Vragenlijst 2 voor leerkrachten	65
Bijlage 5 Vragenlijst 3 voor leerkrachten	69
Bijlage 6 Interview leerkrachten	73
Bijlage 7 Resultaten en analyse tussenmeting competentie leerkrachten	77
Bijlage 8 Resultaten en analyse eindmeting competentie leerkrachten	84
Bijlage 9 Tabellen betekenis DHH t.a.v. leerlingen en leerstof	90
Bijlage 10 Vragenlijst voor ouders beginmeting	93
Bijlage 11 Vragenlijst leerlingen beginmeting	96
Bijlage 12 Vragenlijst voor ouders eindmeting	99
Bijlage 13 Vragenlijst leerlingen eindmeting	101
Bijlage 14 Resultaten en analyse vragenlijst ouders beginmeting	104
Bijlage 15 Resultaten en analyse vragenlijst leerlingen beginmeting	107
Bijlage 16 Resultaten en analyse vragenlijst ouders eindmeting	110
Bijlage 17 Resultaten en analyse vragenlijst leerlingen eindmeting	115

Samenvatting

Door het inzetten van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (van Gerven & Drent, 2011), dat vanaf hier in het onderzoek DHH genoemd wordt, denk ik dat het haalbaar is dat leerkrachten meer theoretische kennis vergaren op het gebied van (hoog)begaafdheid. Met name meer kennis over de leer- en persoonlijkheidseigenschappen en de daarmee samenhangende onderwijsbehoeften van deze leerlingen. Vanuit dit gegeven zullen zij beter in staat zijn om een goed onderwijsaanbod te verzorgen voor deze leerlingen. Mijn onderzoeksvraag is dan als volgt:

<i>Hoe kan ik vier leerkrachten van onze school met behulp van de invoering van het DHH begeleiden zodat hun leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de (hoog)begaafde leerling en de leerstof zullen vergroten?</i>
--

Om hier een goed onderbouwd antwoord op te krijgen, is, naast de theorie over (hoog)begaafdheid, de theorie over leerkrachtgedrag en de competenties behorende bij het DHH en de Piramide van zelfstandigheid met geïntegreerd de Taxonomie van Bloom bestudeerd.

Het betreft een evaluatieonderzoek waarbij cyclisch is gewerkt. Vóór het officiële onderzoek is met behulp van een vragenlijst een inventarisatie gemaakt en vervolgens is er gestart met het werken met het DHH. Tussentijds en op het eind zijn metingen in de vorm van vragen in combinatie met interviews verricht. Er zijn gesprekken gevoerd met leerkrachten, kinderen en hun ouders en er zijn plannen gemaakt waarin onderwijsaanpassingen zijn gedaan. In dit onderzoek is gewerkt met verschillende critical friends. Deze zijn gevonden in collega's op de werkvloer, in de opleiding en in de directe leefomgeving van de onderzoeker. Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat het inzetten van het DHH zorgt voor een verbetering van de leerkrachtvaardigheden met betrekking tot het werken met de (hoog)begaafde leerling. Het is aan te bevelen om de implementatie begeleid te laten verlopen, omdat de handelingsadviezen voortvloeiend uit het protocol van het instrument talrijk zijn. Zodoende kan de begeleiding de leerkrachten helpen om te focussen op datgene wat belangrijk is voor hún leerling.

Om het leesgemak van dit onderzoek te bevorderen gebruik ik de term (hoog)begaafdheid, daar waar in veel gevallen ook gelezen kan worden: begaafd, meerbegaafd, talentvol, slim, enz.

Hoofdstuk 1:

Inleiding

Dit praktijkonderzoek is verricht in het kader van het afronden van mijn opleiding Master Special Educational Needs. Ik ben Yvonne Jansen en sinds drie jaar werkzaam op basisschool de Kwir in Neer. Daarvóór ben ik veertien jaar werkzaam geweest op de basisschool in Neeritter, waarvan de laatste twee jaar ook parttime op de basisschool in Ittervoort. Omdat op mijn huidige school een vacature als intern begeleider ontstond, heb ik de overstap naar deze school gemaakt. Hier ben ik, naast leerkracht, intern begeleider van de onderbouw (groep 1 t/m 4), coördinator (hoog)begaafdheid en lid van de werkgroep Hoogbegaafdheid van de stichting Spolt.

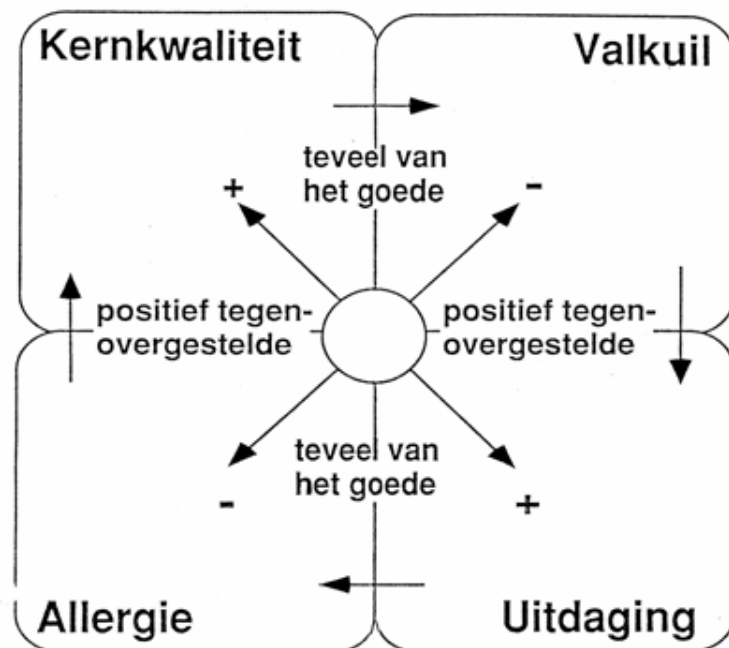
1.1 Aanleiding

In zowel artikel 8 uit de Wet op het Primair Onderwijs (1981), het ondersteuningsplan van het Samenwerkingsverband (2013) als het schoolplan (2011-2012) staat beschreven dat zowel de stichting Spolt als basisschool De Kwir er naar streven om het onderwijs zodanig in te richten dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het onderwijs wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen. Vanuit de wet op Passend onderwijs (website ministerie voor OC&W, 2012) wordt expliciet gevraagd deze ononderbroken ontwikkeling ook voor (hoog)begaafde leerlingen te verzorgen. Bovendien vraagt deze wet van ons dat wij ruimte creëren voor topprestaties van begaafde leerlingen en een schoolcultuur waarin die prestaties worden gewaardeerd. De leerkrachten van de onderbouw geven in gesprekken met mij als intern begeleider aan, dat zij niet vaardig genoeg zijn in het creëren van mogelijkheden om deze ononderbroken ontwikkeling mogelijk te maken. Zij vinden het moeilijk om het aanbod en de aanpak te bepalen voor de (hoog)begaafde leerlingen, die om méér vragen dan de basisstof. Dit heeft, volgens hen, tot gevolg dat er te weinig tijd gecreëerd wordt om verrijkende en verdiepende leerstof in te zetten. De leerkrachten vragen mij om hulp bij het bepalen van deze leerstof. Vorig schooljaar is het DHH (Gerven van & Drent, 2011) stichtingsbreed aangeschaft. Ik vraag mij af of het begeleid invoeren van het instrument de leerkrachten competentier zou kunnen maken bij het aanbod aan en de aanpak van de (hoog)begaafde leerlingen van onze school.

Ik ga de leerkrachten coachen in het gebruik van het instrument, waarbij ik gebruik wil maken van mijn kernkwaliteiten en tevens alert wil zijn op de valkuilen die in directe verbinding hiermee staan. Dit wil ik doen omdat ik gewaardeerd wordt vanwege mijn kwaliteiten maar de kritiek zich richt op juist de eigenschappen waarin ik doorschiet.

De specifieke sterkte die mij kenmerkt is enthousiasme, snelheid in denken en daadkracht.

Wanneer ik hierin doorschiet, worden deze krachten mijn valkuil. Het gevolg hiervan is drammerigheid. Datgene wat ik dan wil overbrengen wordt niet opgepakt door de ander. Mensen die passief zijn en niet tot actie over gaan, kunnen mij in mijn valkuil drijven. Mijn uitdaging, het positief

Figuur 1: Kernkwadrant van Ofman (2008)

tegenovergesteld,

namelijk geduld en ontspannenheid zou ik meer kunnen en willen ontwikkelen.

In de onderwijssituatie ben ik heel erg gericht op datgene wat het beste zou kunnen zijn voor de leerling(en). Ik denk dat de grondslag hiervan ligt in de jaren dat ik op een internaat gewerkt heb, voordat ik in het onderwijs werkzaam was. Hierbij was ik iedere dag direct betrokken bij de (opvoedings)behoeften van het individuele kind in mijn groep. Waarschijnlijk verwacht ik van de collega's die ik begeleid, dat zij hetzelfde zullen doen als ik. Hier ligt dus ook een valkuil voor mij.

Bij het zoeken naar de juiste leerlingbegeleiding is het van belang dat ik de leerkracht niet voorbij loop. Dit is niet alleen belangrijk voor de leerkracht, maar ook voor mij en de leerling. Wanneer ik de leerkracht namelijk niet bereik, ga ik voorbij aan mijn doel dat in directe verbinding met het kind staat.

1.2 Beleid

Op stichtings- (beleidsplan hoogbegaafdheid, 2011) en schoolniveau (beleidsplan, 2012) is beleid opgesteld met betrekking tot het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Onze school heeft er voor gekozen om ons in dit beleid te richten op de beste 15 % leerlingen van de school. De reden voor deze beslissing, is dat deze leerlingen zodoende een eigen niveaugroepje binnen de klas kunnen vormen en de sociale integratie op die manier wordt bevorderd (van Gerven, 2008). We willen isolatie van de (hoog)begaafde leerling voorkomen.

1.3 Persoonlijke motivatie voor het onderzoek

(Hoog)begaafdheid heeft al lang mijn interesse. Het werd voor mij een uitdaging om te zoeken naar de juiste leerlingbegeleiding voor deze leerling en met betrekking tot de leerstof te zoeken naar verrijkende en/of verdiepende materialen. Ik heb scholing gevolgd over (hoog)begaafdheid, studiedagen bezocht en tijdens de opleiding tot MasterSEN modules over begaafdheid gevolgd.

Een paar jaar geleden heb ik het DHH (Gerven van & Drent, 2011) ontdekt. Ik denk dat door mijn coaching en interventies bij het gebruik van het DHH (Gerven van & Drent, 2011), leerkrachten kennis op doen over (hoog)begaafdheid en in de onderwijspraktijk beter op de (hoog)begaafde leerlingen leren af te stemmen. Door het werken met het DHH, hoop ik dat de mind-set van leerkrachten verandert, waardoor het draagvlak zal vergroten. Het gevolg daarvan zou kunnen zijn dat in ieders onderwijspraktijk leerkrachten zich meer inspannen om tijd te creëren om verrijkende en verdiepende materialen in te zetten én de leerling hierbij te begeleiden.

1.4 Huidige situatie

Tot nu toe heeft geen enkele leerkracht het DHH volledig volgens de procedure doorlopen. In mijn praktijk merk ik dat leerkrachten het moeilijk vinden om (hoog)begaafde leerlingen de juiste leerlingbegeleiding te bieden. Zij zijn weinig tot niet op de hoogte van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerling, weten niet welke materialen

aangeboden kunnen worden en hebben moeite met het loslaten van de sturende rol in het leerproces van de leerling.

1.5 Gewenste situatie

Voor mij zou de ideale situatie zijn wanneer de leerkrachten hun kennis over hoogbegaafdheid vergroten door het werken met het DHH. Deze kennis wordt opgebouwd door de theorie te verbinden met hun ervaringen, vaardigheden en de attitude met betrekking tot het programma en de (hoog)begaafde leerlingen in de praktijk. In de modules begaafdheid van FontysOSO werd dit door de docente Annemieke Weterings (2012) **K = T x Eva** genoemd.

Op die manier zouden de leerkrachten een passend onderwijsaanbod kunnen verzorgen voor de (hoog)begaafde leerling in hun groep.

Na dit onderzoek weet ik of het invoeren van het DHH een bijdrage heeft geleverd aan:

1. Het vergroten van de kennis en leerkrachtvaardigheden m.b.t. (hoog)begaafdheid.
2. Het bieden van Passend onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen op onze school.
3. De inzetbaarheid en toegevoegde waarde van het instrument.
4. Inzicht in wat de gevolgen zijn voor de betreffende leerlingen en
5. Inzicht in wat de ervaringen van de ouders ten opzicht van het instrument zijn.

1.6 Doelstelling

Het doel van dit praktijkgerichte onderzoek is door de inzet van het DHH te komen tot een verbeterde leerkrachtvaardigheid. Hierdoor wordt een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen van de groepen 3 en 4, waarbij rekening gehouden wordt met de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de leerling, mogelijk.

Het neveneffect van bovenstaande doelstelling zou kunnen zorgen voor een groeiend welbevinden en zelfvertrouwen en een grotere tevredenheid van deze leerlingen. Emancipatie wordt mogelijk gemaakt door de leerkrachten direct te betrekken bij het veranderproces.

1.7 Onderzoeksvraag

Hoe kan ik vier leerkrachten van onze school met behulp van de invoering van het DHH begeleiden zodat hun leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de (hoog)begaafde leerling en de leerstof zullen vergroten?

Deelvragen

1. Welke leerkrachtvaardigheden en/of competenties met betrekking tot de leerling verbeteren door het inzetten van het DHH?
2. Welke leerkrachtvaardigheden en/of competenties met betrekking tot de leerstof verbeteren door het inzetten van het DHH?
3. Welke begeleiding is voor de deelnemende leerkrachten nodig om de leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de leerling en de leerstof te vergroten?
4. Wat vraagt dat van mij om die ondersteuning te bieden?

1.8 Verwachting

Het onderzoek zou een beeld moeten geven, of en in welke mate het DHH een bijdrage heeft geleverd aan de kennis en leerkrachtvaardigheden met betrekking tot passend onderwijs aan de (hoog)begaafde leerlingen van groep 3 en 4 van onze school.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de theorie met betrekking tot het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen, de noodzaak tot compacten en verrijken, het DHH en de bijbehorende leerkrachtvaardigheden of competenties en de piramide van zelfstandigheid met de Taxonomie van Bloom geïntegreerd, beschreven, die relevant is voor dit onderzoek. Tevens wordt duidelijk dat het belangrijk is om rekening te houden met de ecologie van de leerling bij het bepalen van de onderwijsbehoeften.

Er wordt afgesloten met een samenvatting.

2.2 (Hoog)begaafdheid

Vroeger werd ervan uitgegaan dat iemand die op intelligentietesten 130 of meer scoorde in elk geval hoogbegaafd was (Kieboom, 2007). Tegenwoordig wordt daar anders over gedacht.

Hoogbegaafdheid is volgens Sternberg & Zhang (1995) een normatieve omschrijving van gedrag en prestaties waarbij een duidelijke relatie bestaat tussen dat wat in een samenleving als 'gemiddeld' en dat wat als 'uitzonderlijk' beschouwd mag worden. Juist die normativiteit maakt dat (hoog)begaafdheid een complex begrip is waarbij er nooit geheel eenduidige antwoorden kunnen zijn over wat de 'juiste' begeleidingstrategie is (van Gerven, 2011).

De aard van het kind, de aard van zijn ouders en de aard van de leraar, bepalen wat past bij een kind (van Gerven, 2011). De sociaal-culturele en sociaal-materiële omstandigheden, waaronder opvoeding en onderwijs plaatsvinden, scheppen daarbij een kader waarvan de grenzen de uiterste randvoorwaarden bieden 'waarbinnen het allemaal gebeuren moet' (Mönks & Ypenburg 1995, Gagné 200, Heller e.a. 200, Sternberg 2002). Uitgangspunt hierbij is, dat ieder kind dat leert, daarbij begeleiding nodig heeft (van Gerven, 2011). Alle omstandigheden zijn bepalend om te komen tot prestaties en vaardigheden op excellent niveau.

Voor de onderwijspraktijk betekent dit dat de leerkracht de (hoog)begaafde leerling zal

moeten herkennen. Het herkennen zal beter en sneller verlopen wanneer de leerkracht kennis heeft over (hoog)begaafdheid.

Tenminste drie wetenschappelijke auteurs geven kenmerken waaraan we de (hoog)begaafde leerling kunnen herkennen (van Gerven 2011). Niet ieder (hoog)begaafd kind beschikt in dezelfde mate over de leer- en persoonlijkheidseigenschappen in de tabel.

Leereigenschappen • is snel van begrip • maakt grote denk- en leerstappen • beschikt over een goed geheugen • heeft een brede algemene interesse en kennis • beschikt over een groot oplossend vermogen • is in staat verworven kennis toe te passen • is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis • beschikt over een groot analytisch vermogen	
Persoonlijkheidseigenschappen • is taalvaardig en kan spelen met taal • komt met creatieve en originele oplossingen • is geestelijk vroegrijp • houdt van uitdagingen • beschikt over een groot doorzettingsvermogen • is op een gezonde manier perfectionistisch ingesteld • is veelal een intuïtieve denker • heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie • beschikt over het vermogen tot (zelf)reflectie • is sociaal competent	Leerkrachtgedrag • verkorte instructie geven • aanbieden van open opdrachten • aanbieden van verdieping en verbreding • filosofische opdrachten • opdrachten geven gelegen op of boven niveau • beroep doen op zelfstandigheid • vragen op en inzicht geven in denkproces • eigen leervragen op laten stellen • samenwerken met peers • inzet coöperatieve werkvormen

Tabel 1: Leer- en persoonlijkheidseigenschappen (hoog)begaafde leerling (Van Gerven, 2011), inclusief bijpassend leerkrachtgedrag.

2.3 Compacten

Om de leerling met een aantal van bovenstaande kenmerken aan te kunnen spreken op hun leereigenschappen, is volgens Drent & van Gerven (2007) compacting nodig. De auteurs omschrijven compacting als het overslaan van overbodige herhalings- en oefenstof en in bredere context het afstemmen van het leerstofaanbod op de (leer)eigenschappen van (hoog)begaafde leerling.

Voor de onderwijspraktijk betekent dit dat de leerkracht naast herkenning, de (hoog)begaafde leerling zal moeten erkennen. Het erkennen heeft te maken met het doen van aanpassingen. Dit kan onder andere door de basisstof te compacten.

2.4 Verrijken

Compacting en verrijking zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, compacting zonder verrijken leidt tot versneld doorwerken van de leerstof. Volgens Drent (1998) doet het versneld doorwerken van de leerstof geen recht aan de leereigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen en zal deze manier van werken op termijn onvoldoende uitdaging bieden. De verrijkingsopdrachten van de methodes die gebruikt worden in de basisschool, zijn vaak niet echt moeilijker dan de reguliere opdrachten. Ook de (hoog)begaafde leerlingen moeten leren dat je je ergens voor in moet spannen en dat sommige zaken niet meteen lukken (Drent & van Gerven, 2007). Om dit te bewerkstelligen is het van noodzakelijk belang dat de verrijkende lesstof uitstijgt boven het niveau van de reguliere leerstof (Drent & van Gerven, 2007). De (hoog)begaafde leerling heeft behoefte aan meer complexe opdrachten, waarbij hij zijn creatieve denken kan inzetten (van Gerven, 2011).

De keuze van de verrijkingsstof is afhankelijk van

- zijn educatieve behoeften; de sterke en minder sterke kanten van de leerling, en
- niveau van afhankelijkheid dat de leerling heeft.

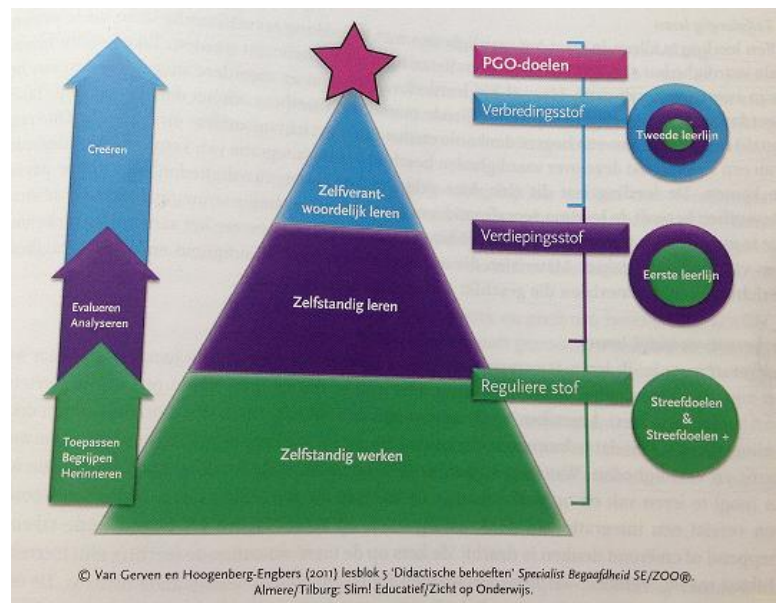
Voor de onderwijspraktijk betekent dit dat de leerkracht voor de (hoog)begaafde leerling zorgt voor een uitgebreider leerstofaanbod, waarbij aandacht zal zijn voor het niveau van deze leerstof, die zal bestaan uit complexe taken om toe te komen aan het creatieve denken van de (hoog)begaafde leerling.

2.4.1 Piramide van zelfstandigheid

Van Gerven en Hoogenberg (2011, in Drent en van Gerven, 2012)) maken in hun piramide van zelfstandigheid zichtbaar hoe verrijkingsmateriaal zich tot de verschillende niveaus van zelfstandigheid verhoudt. Bij ieder niveau van zelfwerkzaamheid horen bepaalde denkvaardigheden, die een bepaald niveau van zelfsturing in het leerproces vereisen. Bij de keuze van verrijkingsmateriaal sluit je aan bij de leervaardigheden van de leerling op dat moment en probeer je tegelijkertijd te reiken naar het volgend niveau van zelfwerkzaamheid. Dit betekent dat je leerstof aanbiedt die de leerkrachtvaardigheden die

daarbij horen aanspreekt. Je kunt drie niveaus van zelfsturing in het leerproces onderscheiden. Elk niveau vraagt eigen leer- en taakgerichte vaardigheden.

1. Zelfstandig werken
2. Zelfstandig leren en
3. Zelfverantwoordelijk leren.

Een leerling is alleen in staat om **Figuur 2: Denkniveau's, leerstofniveau's en niveau's van zelfsturing in het leerproces.**

vaardigheden met betrekking tot

zelfverantwoordelijk leren toe te passen, als de vaardigheden van de lagere ordes (zelfstandig werken en zelfstandig leren) beheerst worden.

Hieronder heb ik in een schema gezet wat de belangrijkste items met betrekking tot de verschillende niveaus van zelfsturing zijn en het leerkrachtgedrag dat hierbij hoort:

Niv	Taakeigenschappen	doelstelling	Denkprocessen	Verrijkende taak	Lkr gedrag
1	Gesloten karakter vraagstelling, vastgestelde oplossingsweg, vastgestelde materialen, geschreven instructie.	Omgaan met geschreven instructie, omgaan met gesloten aard taak, leren plannen en organiseren	Gericht op herinneren, begrijpen, toepassen	Nee, want weinig ruimte voor creatieve oplos-singen	Bepaalt alle processen van het leerproces (doel, strategie, resultaat en evaluatie). Product-gerichte benaderingsturende rol
2	Meer open vraagstelling, meerdere mogelijkheden om doel te bereiken, meerdere materialen inzetbaar. Leerling bepaalt zelf handigste strategie.	Doel ligt vast, komen tot integratie van kennis en vaardigheden.	Gericht op analyse en evaluatie	Ja, geschikt voor begaafde leerling (niveau 'eerste leerlijn')	Stuurt op - doel, leerproduct en evaluatie, begeleidende rol. Leerkracht kiest verrijkende taken, leerling krijgt evt. ruimte om uit de taken te kiezen. Leerkracht bespreekt strategie met leerling.
3	Taak meestal verbredend van aard. Competentie-gericht. Leerdooel is open van aard en wordt door de leerling gesteld.	Zicht op verworven kennis en vaardigheden. Doelen overstijgen de kerndoelen. Leerling is eigenaar van eigen leerdooel en leerprocessen	Gericht op creëren. Integratie denkvaardigheden op zowel lagere als hogere orde taken.	Ja, ruimte voor creatieve oplossing. Geschikt voor hoogbegaafde leerling (niveau 'tweede leerlijn')	Proces-gerichte benaderingcoachende en onder-steunende rol.

Tabel 2: Niveaus van zelfsturing en bijbehorende taakeigenschappen en leerkrachtgedrag. (Bron: Van Gerven en Hoogenberg, 2011)

De taak van de leerkracht is de leerling systematisch die leervaardigheden aan te leren die nodig zijn om door te stromen naar een volgend niveau van zelfsturing. Dit kan door de leerling feedback te geven op zijn leervaardigheden en hem bewust te maken van zijn eigen leerproces (Drent en van Gerven, 2012).

2.4.2 Sociale integratie

Het is belangrijk dat de leerkracht bij het aanbieden van verrijkingsmateriaal goed blijft zorgen voor een sociale integratie van de leerling (Drent en Van Gerven, 2012). Volgens de hiervoor genoemde auteurs is één van de meest voorkomende opmerkingen in de praktijk dat de leerling 'graag hetzelfde wil zijn en doen als alle andere leerlingen.' Indien een leerling als enige in de groep een verrijkingstaak aangeboden krijgt, is de kans groot dat er een groeiende weerstand komt bij de leerling tegen de verrijkingstaken. Zij adviseren te werken met het concept leerlijnen waarbij het gemakkelijker is om leerlingen die kunnen verrijken, als groepje een taak aan te bieden. Dit kan op twee manieren gebeuren, namelijk de leerlingen aan eenzelfde taak te laten werken en ieder hun eigen product te laten inleveren of écht samen laten werken en één product in te laten leveren.

2.5 Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid

Het DHH (Gerven van & Drent, 2011) is een instrument voor leerkrachten en intern begeleiders voor de begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen. Het instrument bestaat uit vier modules, namelijk signalering, diagnostiek, leerlingbegeleiding en evaluatie. Dit protocol is een webbased programma waarbij het instrument sturend optreedt in de stappen die de gebruiker moet zetten bij de verzameling van de informatie en de interpretatie daarvan. De inbreng van ouders speelt een net zo'n grote rol als de inbreng van de leerkracht en is noodzakelijk om een conclusie te kunnen trekken over een leerling. Dit geeft een breder beeld en informatie over het kind in meerdere situaties. Het is vooral vanwege de inbreng van de ouders, die ons veel informatie kunnen geven over de ecologie van de leerling, dat de werkgroep van de stichting bij de keuze van een stichtingsbreed protocol, gekozen heeft voor dit instrument.

Het DHH helpt leerkrachten om de signalering en begeleiding van de (hoog)begaafde leerlingen gestalte te geven. Door het invullen van de bijbehorende vragenlijsten kan de

leerkracht meer inzicht krijgen in de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de (hoog)begaafde leerling. Door het interpreteren van de uitkomsten van de vragenlijsten van ouders, leerkrachten en de combinatie met de didactische gegevens, kan de leerkracht meer inzicht verkrijgen in de compenserende en belemmerende factoren. Deze factoren spelen een rol bij de ontwikkeling van het kind en staan in direct verband met het bepalen van de onderwijsbehoeften van de leerling.

Om te kunnen werken met het DHH worden van de leerkracht specifieke competenties gevraagd.

2.6 Competenties

Om effectief les te kunnen geven aan (hoog)begaafde leerlingen moet een leerkracht een goed overzicht hebben over de vakgebieden, de nadruk kunnen leggen op individuele behoeften, in staat zijn een klassenklimaat te creëren dat hoge prestaties bevordert en weten hoe hij modellen kan gebruiken om leerlingen uit te dagen op hun niveau (Brouwer en Ahlers, 2011).

Om het beleid om te zetten in praktisch handelen wordt van de leerkrachten verwacht dat zij bepaalde competenties of leerkrachtvaardigheden bezitten die de praktische uitvoering mogelijk maken. Volgens van Gerven (2008) dienen de leerkrachten te beschikken over de volgende kennis en vaardigheden:

• Theoretische kennis van het begrip (hoog)begaafdheid. Wanneer leerkrachten het begrip kunnen definiëren, verhoogt dit de eenduidigheid waarmee over hoogbegaafdheid wordt gesproken binnen het team. Wanneer leerkrachten een aantal leer- en persoonlijkheidseigenschappen kunnen benoemen, vergroot dit de kans op herkenning van hoogbegaafde leerlingen door de groepsleerkracht.
• Kennis van de onderwijskundige en pedagogische gevolgen van de keuze voor een specifieke doelgroep. Wanneer leerkrachten de consequenties kunnen benoemen van de wijze waarop en de mate waarin bepaalde leerstof aan deze leerlingen wordt aangeboden, dan kan men komen tot een passend leerstofaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Tenslotte moet de leerkracht kunnen reflecteren op het eigen pedagogisch handelen om uiteindelijk eventueel gewenste gedragsveranderingen bij de leerling positief te kunnen beïnvloeden.

Tabel 3: Kennis en basisvaardigheden van leerkrachten (van Gerven, 2008)

Van Gerven (2008) specificeert deze vaardigheden in een aantal competenties (bijlage 1). In de tabel hieronder staan de leerkrachtcompetenties, die van belang zijn bij dit onderzoek, genoteerd en gekoppeld aan wat de leerkracht moet doen in de praktijk.

Basiscompetenties voor leerkrachten bij begeleiding van (hoog)begaafde leerling	Waarom is dit belangrijk?	Dit blijkt in de praktijk uit
1. Leerkrachten beschikken over theoretische kennis ten aanzien van het begrip (hoog)begaafdheid.	Kan (hoog)begaafde leerling herkennen	A.Heeft weet van de leereigenschappen van de (hoog)begaafde leerling B. heeft weet van de persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerling
2. Leerkrachten kunnen een observatie naar een leerling verrichten waarbij gericht bekeken wordt of en in hoeverre de leer- en persoonlijkheidseigenschappen bij een leerling waarneembaar zijn.	Idem	A.Herkent en benoemt deze eigenschappen B. Observeert en interpreteert op basis van deze eigenschappen m.b.v. de leerkrachtvragenlijsten
Basiscompetenties voor gebruikers van het DHH		
3. De leerkracht kan bij leerlingen de leer- en persoonlijkheidseigenschappen waarnaar in de module signalering en diagnostiek gevraagd wordt herkennen.	Idem	A.Past competentie 2 uit de tabel toe.
4. De leerkracht en intern begeleider laten bij de afweging over het vervolgtraject naast de richtlijn en het advies uit het DHH informatie van ouders en eigen aanvullende informatie een rol spelen.	Observaties van de leerkracht zijn sturende factor in het geheel.	A.Durft besluiten te nemen op basis van de informatie die afwijkt van het adviesdat het computerprogramma aangeeft. B. Motiveert genomen beslissingen

5. De leerkracht is in staat om samen met de intern begeleider en de ouders vast te stellen wat alle partijen als het probleem ervaren, van de hulpverlening verwachten en wat zij zien als oplossing.	Gezamenlijk overleg zal tot gevolg hebben dat alle geledingen achter de afspraken kunnen staan en dit heeft een positief effect op het slagen van de interventies.	A.Heeft een duidelijke inbreng tijdens het oudergesprek B.Vraagt door tijdens een oudergesprek wanneer zaken niet helder genoeg zijn. C. op basis van het oudergesprek worden concrete handelingsadviezen geformuleerd.
6. De leerkracht is in staat de stellingen van de vragenlijst binnen de context van (hoog)begaafdheid te interpreteren en kan een observatie uitvoeren om deze vormen van gedrag bij de leerling te herkennen.	Voorwaarde om te komen tot erkenning van de (hoog)begaafde leerling.	A.Past competentie 2 uit de tabel toe. B.Onderbouwt antwoorden op basis van concreet waarneembaar leerlinggedrag
Competenties met betrekking tot de aanpassingen in de leerstof:		
7. De leerkracht is in staat om een gedifferentieerd leerstofaanbod te bieden.	Kan (hoog)begaafde leerling erkennen.	A.De samenstelling van de taak verschilt per niveaugroepje. B.Het klassenmanagement maakt differentiatie mogelijk.

Tabel 4: Leerkrachtcompetenties en –gedrag met betrekking tot begeleiding (hoog)begaafde leerlingen (Van Gerven, 2008)

2.7 Samenvatting

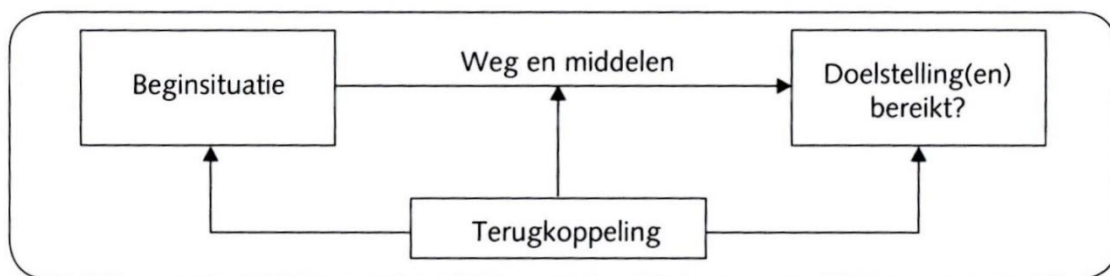
De literatuur geeft aan dat de individuele leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerling onderwijs op maat vereisen. Daarnaast is het belangrijk om bij de begeleiding altijd te zoeken naar samenwerking met andere leerlingen om sociale isolatie van de leerling te voorkomen. Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de leerling, is het belangrijk om rekening te houden met de ecologie van de leerling. Hiermee wordt in het DHH rekening gehouden. Het werken met het DHH vereist competenties van de leerkracht.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

3.1 Onderzoeksvorm

In dit praktijkgericht onderzoek wordt gebruik gemaakt van evaluatieonderzoek, er wordt namelijk een instrument geëvalueerd binnen de onderwijspraktijk. Er wordt gemeten of de deelvragen met betrekking tot het DHH zijn gerealiseerd en welke factoren daarbij een rol hebben gespeeld.

Onderstaand model geeft weer waar het in een evaluatieonderzoek om gaat. Het is een schematische weergave van doelgericht menselijk handelen in het algemeen (De Lange et al, 2011).

Figuur 3: Schematische weergave van doelgericht menselijk handelen in het algemeen (De Lange et al, 2011).

Dit model is op te vatten als een cyclisch proces, het doelgericht handelen en de effecten daarvan worden voortdurend onderzocht en de uitkomsten van dat onderzoek worden weer gebruikt om het de volgende keer beter te doen. De eindsituatie is de beginsituatie van een nieuwe cyclus. De ervaringen, bevindingen en evaluatie van dit onderzoek worden vastgelegd en zijn voor de onderwijspraktijk toegankelijk.

Bij evaluatieonderzoek wordt volgens De Lange, Schuman & Montesano, (2011) een zo nauwkeurig mogelijke meting gedaan. Op het eind van dit onderzoek vindt een evaluatie van de gemeten waarden plaats en wordt bekeken of de effecten van de interventie zijn toe te schrijven aan het gebruik van het DHH.

3.2 Onderzoeksparadigma

Dit onderzoek zit, volgens de indeling van de drie belangrijkste wetenschappelijke paradigma's, die de Lange et al (2011) beschrijven, tussen het interpretativisme en het kritisch-emancipatorische paradigma in. Hierbij is de context waarin belangrijk en van daaruit ga je er waarde aan hechten (kritische theorie). Het invullen van het DHH valt onder het interpretativisme (Schön, 1983; in De Lange et al, 2011). De leerkracht bepaalt zelf wat hij ziet. Hij interpreteert de observatie of de reden waarom hij het invult. Het wel of niet gaan gebruiken van de handelingsadviezen die geboden worden, valt onder de kritische theorie omdat dit waarde geladen is. De ene leerkracht zal het advies wel opvolgen, terwijl de ander het niet nodig vindt. De leerkracht koppelt er zijn eigen waarde aan. Mijn onderzoeksvraag echter, valt onder het kritisch-emancipatorische paradigma omdat deze waarde geladen is (de Lange et al, 2011).

3.3 Onderzoeksgroep

Bij de start van het onderzoek is, in overleg met het management besloten om alleen leerkrachten te betrekken bij het onderzoek, waarbij voor ten minste één leerling álle modules van het DHH ingevuld zouden gaan worden. Hiertoe hebben we besloten omdat juist dán goed bekeken kan worden wat de leerkracht van het instrument kan leren. In de onderwijspraktijk hebben de leerkrachten van de groepen 3 en 4 aangegeven dat zij moeite hebben met het aanbieden van passend onderwijs aan de (hoog)begaafde leerling van hun groep. De leerkrachten gaan voor deze leerling de modules van het DHH invullen. In dit onderzoek wordt de focus op deze groep leerkrachten gericht. Het onderzoek betreft vier leerkrachten en drie kinderen en hun ouders. Leerlingen zullen de verandering van leerkrachtgedrag in de praktijk ervaren en hun ouders zullen hierover waarschijnlijk informatie van hen krijgen.

3.4 Ethiek

Er is van meet af aan gecommuniceerd dat de implementatie van het DHH onderdeel uitmaakt van het onderzoek voor de vijfde toets voor mijn opleiding MasterSEN. In een teamvergadering is toestemming gevraagd dit onderzoek te verrichten en gevraagd om deelname. Tevens is hier gevraagd naar de behoefte van begeleiding door de onderzoeker.

In overleg met de leerkrachten zijn de leerlingen geselecteerd. Vervolgens hebben er gesprekken met de leerling en zijn ouders plaats gevonden, waarna zij toestemming hebben gegeven om deel te nemen aan het onderzoek. Zowel leerkrachten, leerlingen als hun ouders noem ik niet met naam in mijn onderzoek om anonimiteit te waarborgen. De beschreven resultaten zijn gebaseerd op transparante en navolgbare gegevens en de gebruikte bronnen zijn vermeld, waardoor het onderzoek navolgbaar is. De resultaten zijn aan het eind van het onderzoek besproken met de leerkrachten, leerlingen en hun ouders, zodat hun feedback meegenomen kan worden in de onderzoeksrapportage.

3.5 Wijze van dataverzameling

Het doel van dataverzamelen is het verzamelen van gegevens over een van te voren vastgesteld onderwerp. De lange (et al, 2011) noemt verschillende vormen van gegevensverzameling.

In mijn onderzoek komen vragenlijsten en interviews aan de orde. Bij het formuleren van de vragen wordt gebruik gemaakt van de basiscompetenties uit 'Slim Beleid' (van Gerven, 2008) en hebben de competenties voor gebruikers van het DHH uit hetzelfde boek, als inspiratie gediend.

3.5.1 Meting voor bepaling beginsituatie van de leerkrachten

In de startfase wordt gebruik gemaakt van een vragenlijst (bijlage 2), die vrij algemeen van aard is en die afgenomen wordt om de beginsituatie te bepalen (bijlage 3). Er wordt gebruik gemaakt van een aantal open vragen, multiple choice- en schaalvragen. Middels de schaalvragen wordt een beeld gegeven van de mate van verwachting van het nut van het DHH en in welke mate leerkrachten in het verleden onderwijsaanpassingen hebben gedaan. De open vraag heeft betrekking op de individuele ervaring met het DHH. Bij de multiple choice vraag, behorende bij de tweede schaalvraag is de rij met alternatieven uitputtend gemaakt door als laatste mogelijkheid 'anders, n.l.' in te voegen. Bij het verzamelen van de gegevens voor het onderzoek zijn alleen die gegevens verwerkt die voor de leerkrachten van groep 3 en 4 gelden.

3.5.2 Tussen- en eindmeting leerkrachten

De tussen- en eindmeting zijn specifiek uitgevoerd (bijlage 4 en 5). Zij bestaan uit dezelfde vragen om de verandering goed waar te kunnen nemen. Hierbij is gebruik gemaakt van schaalvragen en multiple response en deze vragen zijn specifiek gericht op de competenties van de leerkracht met betrekking tot het DHH. Bij de eindmeting is ook gebruik gemaakt van het interview (bijlage 6). Deze vragen richten zich op de persoonlijke ervaring en groei van de leerkrachten ten aanzien van het DHH en (hoog)begaafdheid in het bijzonder. Hiervoor wordt gekozen om de informatie die verzameld wordt beter te begrijpen en zodoende een beter antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag. Alle vragenlijsten worden vooraf gegaan door een korte inleiding over wat de bedoeling is en een uitleg over hoe er gescoord moet worden.

De kwantitatieve gegevens uit de vragenlijsten worden bij elkaar gezet in een overzicht en er wordt een gemiddelde berekend (bijlage 7 en 8). Deze gemiddelde cijfers worden in een grafiek geplaatst.

De kwalitatieve gegevens uit de interviews worden in tabellen gezet (bijlage 9). De uitspraken heb ik verdeeld in groepen om deelvragen te kunnen beantwoorden.

3.5.3 Begin- en eindmeting leerlingen en ouders

Vanaf de tussenmeting bij de leerkrachten zijn tevens de ouders en hun zoon/dochter twee keer middels een vragenlijst bevraagd (bijlage 10, 11, 12 en 13). Dit laatste is gedaan omdat zij zouden kunnen ervaren wat de impact van de leerkracht-verandering zou kunnen zijn. Voor de ouders bestaat de lijst uit twaalf vragen, voor de leerlingen zijn dat veertien vragen. Bij hen is gebruik gemaakt van een combinatie van open vragen, multiple choice, multiple respons en schaalvragen.

De items zijn eenduidig, in eenvoudige, heldere taal en neutraal geformuleerd. De open vraag heeft betrekking op een toelichting bij de schaalvraag of op de situatie thuis. De waarde voor de onderzoeker zit in het feit dat hierdoor een beeld van de activiteiten van de leerling in de thuissituatie verkregen wordt, zodat er eventueel rekening gehouden kan

worden met interesses van de leerling bij het bepalen van de verrijkende taken voor de leerling.

De schaalvragen hebben betrekking op hoe graag de leerling naar school komt en hoe tevreden leerling en ouders zijn over het onderwijsaanbod.

Bij de multiple choice vragen is de rij met alternatieven uitputtend gemaakt door als laatste mogelijkheid 'anders, n.l.' in te voegen.

De kwantitatieve gegevens uit de vragenlijsten worden bij elkaar gezet in een overzicht (bijlage 14, 15, 16 en 17) en er wordt, voor zover mogelijk een grafiek van gemaakt.

Alle vragenlijsten worden vooraf gegaan door een korte inleiding over wat de bedoeling is en een uitleg over hoe er gescoord moet worden.

Alle vragenlijsten worden, na een persoonlijk gesprek, via e-mail toegestuurd, met uitzondering van die voor de leerling. Deze worden samen met de onderzoeker doorgelezen en er wordt zo nodig uitleg gegeven over de vragen.

Zowel de onderzoeksvraag als de deelvragen worden beantwoord met behulp van de onderzoeksgegevens uit de vragenlijsten en interviews naar aanleiding van het onderzoek en de interventies tijdens het onderzoek.

3.6 Borging van de kwaliteit van het onderzoek: betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie.

De kwaliteit van het onderzoek wordt uitgedrukt met de begrippen betrouwbaarheid en validiteit van de operationalisering (De Lange, Schuman & Montesano, 2011). Met betrekking tot betrouwbaarheid is er voor gezorgd dat dit onderzoek herhaalbaar is. De nauwkeurigheid van het onderzoek is gewaarborgd door de beschrijving van het onderzoek. In een logboek wordt het handelen van mij als onderzoeker beschreven. Hierdoor hoop ik het onderzoek transparant te houden.

Validiteit heeft betrekking op de betrouwbaarheid van de onderzoeksinstrumenten. In het onderzoek wordt onderzocht in hoeverre de gekozen weg en middelen bijgedragen heeft aan het bereiken van het doel (De Lange et al, 2011). Op grond van de uitkomst wordt

besloten of het DHH en de gebruikte strategieën de volgende keer weer in een al dan niet gewijzigde versie worden toegepast en of het zinvol is om ze ook in andere groepen van de onderwijspraktijk toe te passen.

Door gebruik te maken van critical friends wordt door meerdere collega's en/of medestudenten kritisch meegedacht over de gebruikte instrumenten en over het onderzoek in zijn geheel. Zo zijn de vragenlijsten meerdere keren besproken en aangepast voordat zij in de praktijk werden voorgelegd. De vraag hierbij was telkens of door deze vragen de onderzoeksvraag beantwoord zou kunnen worden. Triangulatie draagt in belangrijke mate bij om de validiteit van het onderzoek te waarborgen. Bovendien worden er in het onderzoek meerdere metingen verricht vanuit verschillende invalshoeken.

3.7 Tijdsplanning onderzoek

Datum	verantwoordelijk	Actie	Omschrijving
Mei/juni 2012	Teamleden en onderzoeker	Teamvergadering	Toestemming vragen voor MasterSEN onderzoek aan team. Vragenlijst 1, bepalen beginsituatie.
Sept. 2012 t/m dec.	Management, leerkrachten en onderzoeker		Selecteren leerlingen Interventies met leerlingen en ouders naar aanleiding van het DHH
Jan. 2013	Onderzoeker en leerkrachten groep 3 en 4	Oudergesprekken, kindgesprekken Vragenlijst 1 ouders en leerlingen	Toestemming aan ouders en leerlingen vragen voor onderzoek. Vragenlijst eerste meting invullen
Jan. 2013	Leerkrachten	Vragenlijst tussenmeting	Invullen tussenmeting
Jan. t/m mei 2013	Leerkrachten en onderzoeker		Interventies met leerlingen
Mei 2013	Leerkrachten, ouders en leerlingen	Eindmeting	Leerkrachten, ouders en leerlingen vullen de vragenlijst in.
Mei/juni 2013	Onderzoeker met leerkrachten	Afrondende gesprekken	Interview leerkrachten en bespreken onderzoeksgegevens met betrokkenen
2013-2014	onderzoeker	Presentatie	Presentatie onderzoek aan team

Tabel 5: Tijdsplanning onderzoek

Hoofdstuk 4: Data-analyse

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt verantwoording gegeven over de analyse van relevante data en resultaten die bijdragen aan de beantwoording van de onderzoeksvraag.

Daar het om een evaluatieonderzoek gaat, komen eerst de data en resultaten van de beginsituatie met betrekking tot de leerkrachten aan bod, daarna die van de tussenmeting en eindmeting. Vervolgens komen de data en resultaten uit de vragenlijsten van de ouders en de leerlingen aan bod. De meest essentiële data zijn op het eind van het onderzoek verzameld. Op dat moment konden de opbrengsten namelijk daadwerkelijk worden gemeten. Niet alle data worden in grafieken of tabellen verwerkt, de deelvragen bepalen welke data worden opgenomen.

In de grafieken en tabellen worden de deelnemende leerkrachten, leerlingen en hun ouders geanonimiseerd met een letter aangegeven. De ingevulde onderzoeksinstrumenten worden als bijlage toegevoegd.

4.1 Beginsituatie onderzoeksfase leerkrachten

Om de beginsituatie vast te stellen is een algemene vragenlijst (bijlage 2) afgenomen. Hiervan is een reflectieverslag gemaakt (bijlage 3).

4.2 Tussen- en eindmeting leerkrachten

Voor de tussen- en eindmeting is telkens dezelfde vragenlijst (bijlage 4 en 5) afgenomen zodat de uitkomsten met elkaar vergeleken konden worden. De resultaten uit de vragenlijsten zijn per onderdeel verzameld in een overzicht waarna de gemiddelde score is berekend. Van deze gemiddelde scores wordt een grafiek gemaakt, die in hoofdstuk 5 gebruikt wordt om de deel- en onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. In de grafiek wordt gebruik gemaakt van de schaalverdeling 0 tot en met 10, die overeenkomt met de verdeling bij de schaalvragen in de vragenlijst. Hieronder wordt het geheel met behulp van een voorbeeld, duidelijk gemaakt.

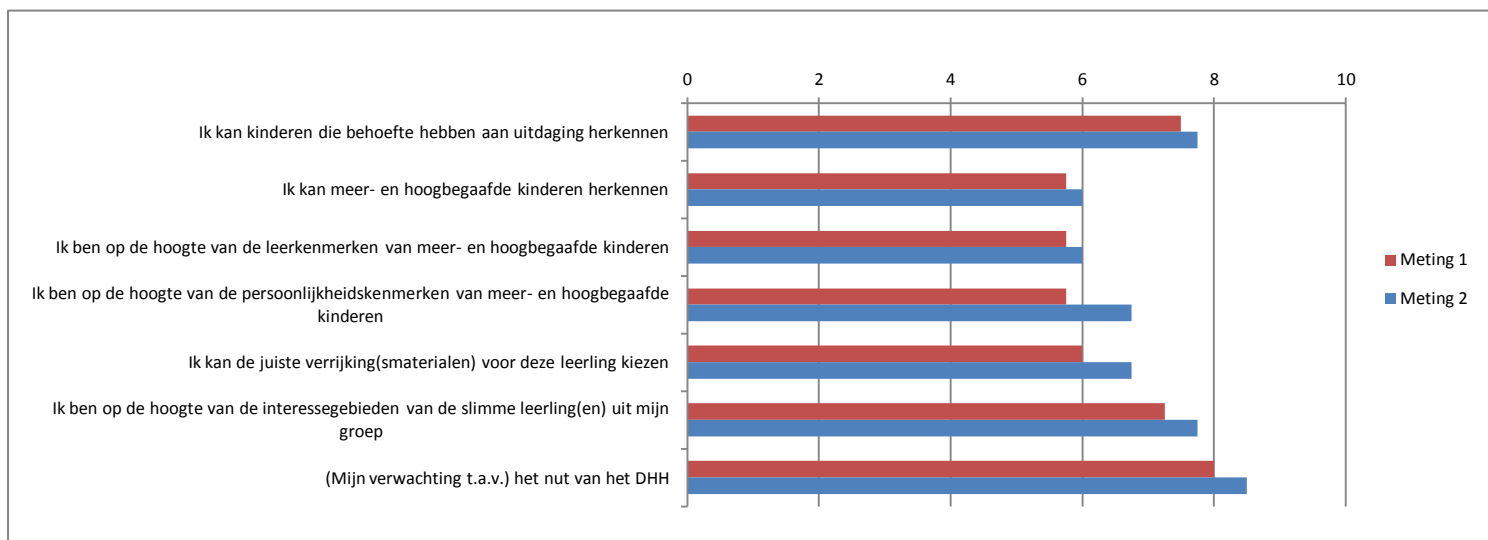
Eerste onderdeel uit de vragenlijst voor leerkrachten: competenties in relatie tot de leerling:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen								2	2		
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen					1		2	1			
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen					1	1		2			
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen					1	1		2			
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen						1	2	1			
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep							1	1	2		
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH								1	2	1	

Gemiddelde scores:

	Gemiddelde score
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen	7,5
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen	5,75
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen	6
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep	7,25
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH	8

Grafiek 1 geeft aan in welke mate de leerkrachtvaardigheden, voor en na het werken met het DHH veranderen.

Voorbeeldgrafiek 1: Analyse leerkrachtvaardigheden m.b.t. de (hoog)begaafde leerling

Door de gemiddelde scores van de vier leerkrachten van de verschillende metingen in een staafgrafiek onder elkaar te zetten, ontstaat er een beeld waaruit af te lezen is of de gemiddelde score met betrekking tot de leerling of de leerstof, voor en na het werken met het DHH is toe- of afgenomen.

Bij de eindmeting is, naast de vragenlijst, tevens een interview afgenomen (bijlage 6). Hiervoor zijn telkens vijf vragen aan de leerkracht gesteld. De gegevens uit deze vragen zijn opgenomen in tabellen (bijlage 9) zodat de verandering van de individuele leerkracht hierbij zichtbaar wordt. De tabel ondersteunt de uitkomsten uit de vragenlijsten.

Hieronder laat ik een voorbeeld zien, met betrekking tot de vraag 'Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend ten aanzien van de leerling en de leerstof?'.

Leerkracht	Leerling	Leerstof
A	Ik kan de leerling nu beter herkennen. Ik heb ervaren dat ik hogere eisen mag en kan stellen aan het werk, het werktempo, de zelfstandigheid van de begaafde leerling en zoek nu de samenwerking tussen begaafde leerlingen. De leerling vooral vanuit het eigen kunnen nieuwe ervaringen laten opdoen. Ze bouwen zo hun eigen kennis op.	Uitdagende leerstof is op elk vakgebied in te zetten. Je moet alleen weten wat en hoe. Het is belangrijk om hier zelf een goed overzicht over te hebben. In het DHH worden voldoende handreikingen hiervoor gegeven.
B	Ik ben me meer bewust geworden van het gedrag van begaafde kinderen. Ze vertonen soms aangepast gedrag. Door de vragen van het DHH in te vullen krijg je inzicht in het gedrag en wordt je je hier nog meer bewust van.	Ik weet nu beter welke leerstof ik kan gebruiken bij begaafde kinderen. Ook kan ik nu bewuster een opdracht uitleggen aan begaafde kinderen. Ik bevroeg hen meer, dus ik heb nu een meer sturende rol.
C	Mede door de coaching van de IB-er en het werken met het DHH, krijg ik steeds meer inzichten m.b.t. de leerling. Maar het is voor mij nog een groeiproces. Ik zie bij de leerlingen een positieve ontwikkeling. Zij vinden het prettig om uitgedaagd te worden.	Handig dat het DHH adviezen geeft m.b.t. materialen die ingezet kunnen worden. Door de gesprekken en de interventie van de IB-er met de kinderen, krijg ik zelf ook steeds meer zicht op hoe de uitwerking (invulling, tijd, etc.) er in de praktijk uit zou kunnen zien. Ik weet nu beter hoe ik de leerstof in kan zetten.
D	Het werken met het DHH heeft ervoor gezorgd dat ik kritischer naar de leerling ben gaan kijken. Het DHH gaf mij handvaten waar ik op kon letten bij het kind, waardoor ik meer zicht kreeg op de leerbehoeften van de leerling.	Vooraf bij het stukje verdieping in de leerstof heeft het DHH een grote betekenis voor mij gehad. Ik vond het in het begin moeilijk om B uitdaging te bieden, omdat ik niet wist waar voor haar die uitdaging lag. Het programma bracht dit mooi in kaart.

Voorbeeldtabel: Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

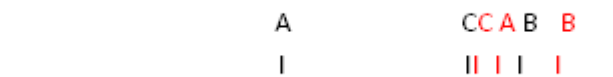
4.3 Begin- en eindmeting ouders en leerlingen

Voor de begin- en eindmeting van de ouders (bijlage 10 en 12) en de leerlingen (bijlage 11 en 13) is telkens dezelfde vragenlijst afgenomen om de uitkomsten goed met elkaar te kunnen vergelijken. De gegevens uit de vragenlijsten zijn in een overzicht geplaatst (bijlage 14, 15, 16 en 17). Van de schaalvragen uit het overzicht is een grafiek gemaakt. De indeling hiervan komt overeen met de indeling van de schaalvraag; de schaallijn is namelijk tien centimeter lang. Hieronder is hiervan een voorbeeld te zien door vraag 1 en de bijbehorende grafiek te plaatsen.

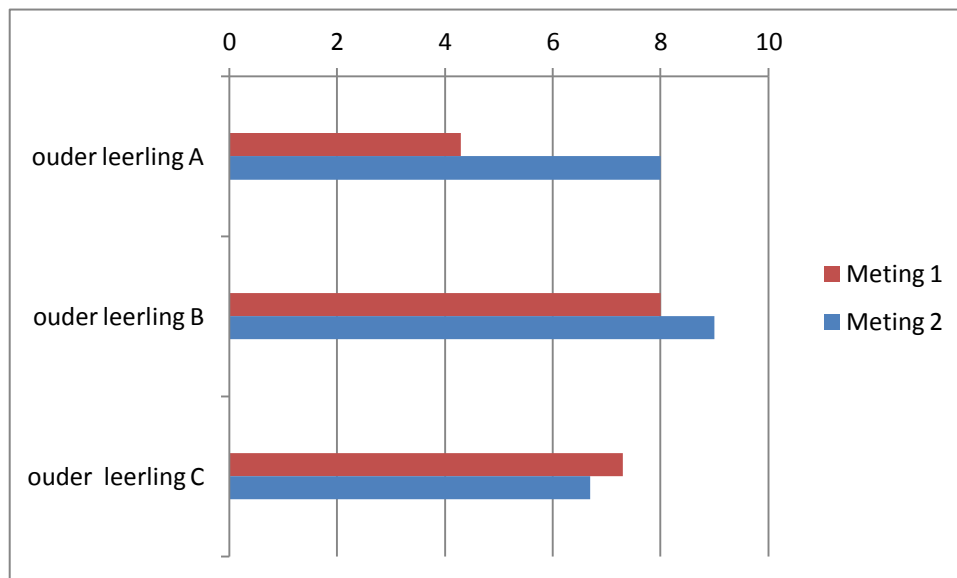
Vragenlijst 1

Deze vragenlijst is door drie ouderparen ingevuld.

1. Kunt u op de onderstaande lijn aangeven hoe graag uw kind naar school komt? Links betekent dat hij/zij niet graag komt, rechts betekent dat hij/zij heel erg graag komt.

Figuur 3 Voorbeeld verwerking vraag 1 uit vragenlijst ouders

Voorbeeldgrafiek, verwerking van vraag “Hoe graag komt uw kind naar school?”

4.4 Eerste conclusies.

Het werken met het DHH heeft gezorgd voor veranderingen binnen de onderwijspraktijk. De opbrengsten van het inzetten van het DHH kunnen niet los gezien worden van andere factoren die een rol hebben gespeeld, zoals de begeleiding van de onderzoeker hierbij. De uitkomsten uit de vragenlijsten zijn zeer contextgebonden, omdat het hier om een kleine onderzoeksgroep gaat.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de relevante data gebruikt bij het beantwoorden van de deel- en onderzoeksvraag . Bij het interpreteren van de gegevens en het trekken van voorlopige conclusies wordt gestart met de conclusie vanuit de vragenlijst van de beginsituatie en daarna wordt elke deelvraag en de onderzoeksvraag besproken. Deze worden verbonden aan de relevante theorie. De conclusies zijn getrokken naar aanleiding van de bevindingen in het onderzoek dat gericht is op de onderwijspraktijk en de leerkrachtcompetenties (van Gerven, 2008) die belangrijk zijn bij het werken met het DHH. Het hoofdstuk wordt afgesloten met aanbevelingen.

5.1 Conclusie beginsituatie leerkrachten

Het reflectieverslag (bijlage 3) laat zien dat de leerkrachten het moeilijk vinden om (hoog)begaafde leerlingen als zodanig te signaleren. Tevens wensen zij meer kennis op te doen en willen zij graag begeleiding bij het werken met het DHH om meer inzicht te krijgen in de middelen en materialen om passend onderwijs aan deze groep leerlingen te kunnen verzorgen.

5.2 Deelvragen

Deelvraag 1:

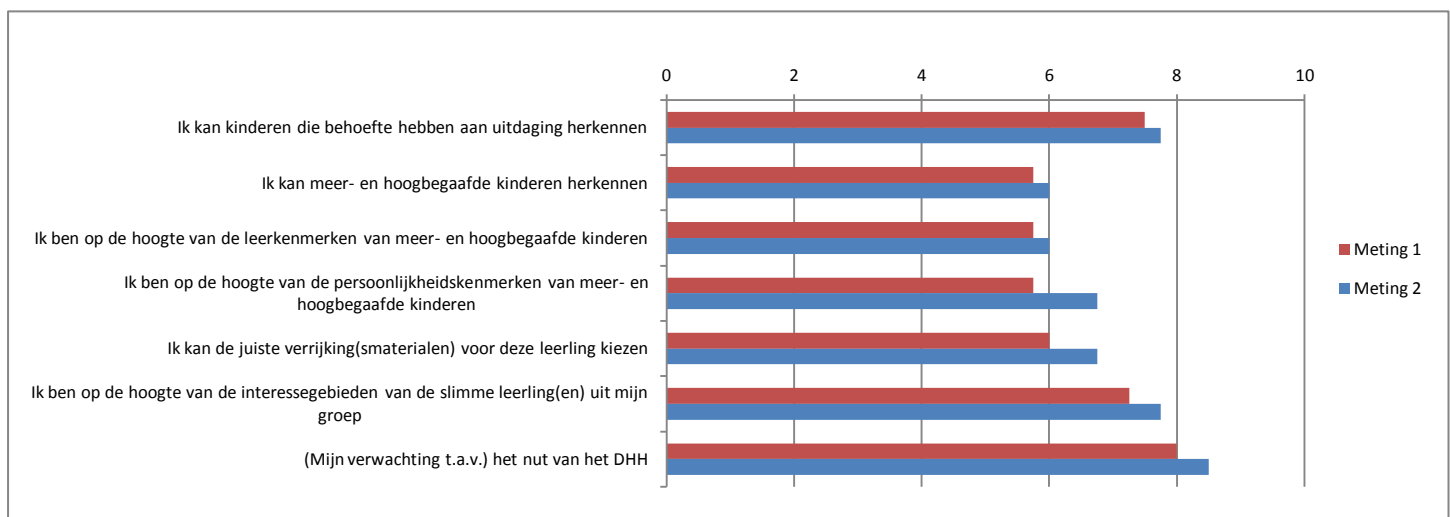
Welke leerkrachtvaardigheden en/of competenties met betrekking tot de leerling verbeteren door het inzetten van het DHH?

Tijdens de interventies met de signaleringsfase en de diagnostiek in het DHH en de kennisoverdracht door de onderzoeker, hebben de leerkrachten kennis gemaakt met de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van (hoog)begaafde kinderen (Van Gerven 2011). Door het invullen van de leerkrachtvragenlijsten , behorende bij de signalering en diagnostiek, werden de leerkrachten aangezet om op zoek te gaan naar de verschillende eigenschappen bij hun geselecteerde leerling in de klas.

De leerkrachten geven voorafgaand aan het werken met het DHH aan dat zij de kinderen die uitdaging nodig hebben al enigszins konden herkennen. Na het werken met het DHH geven zij aan dat zij hierin gegroeid zijn (grafiek 1).

De leerkrachten geven voorafgaand aan de interventies aan dat zij enigszins op de hoogte waren van de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de (hoog)begaafde leerling. Na de interventies hebben zij hier nog beter zicht op gekregen (grafiek 1). Doordat zij de leer- en persoonlijkheidseigenschappen (beter) leerden kennen, zagen zij de noodzaak van compacten en verrijken in (Drent & van Gerven, 2007).

Grafiek 1 geeft aan in welke mate de bovenstaande leerkrachtvaardigheden, voor en na het werken met het DHH zijn veranderd.

Grafiek 1: Analyse leerkrachtvaardigheden m.b.t. de (hoog)begaafde leerling

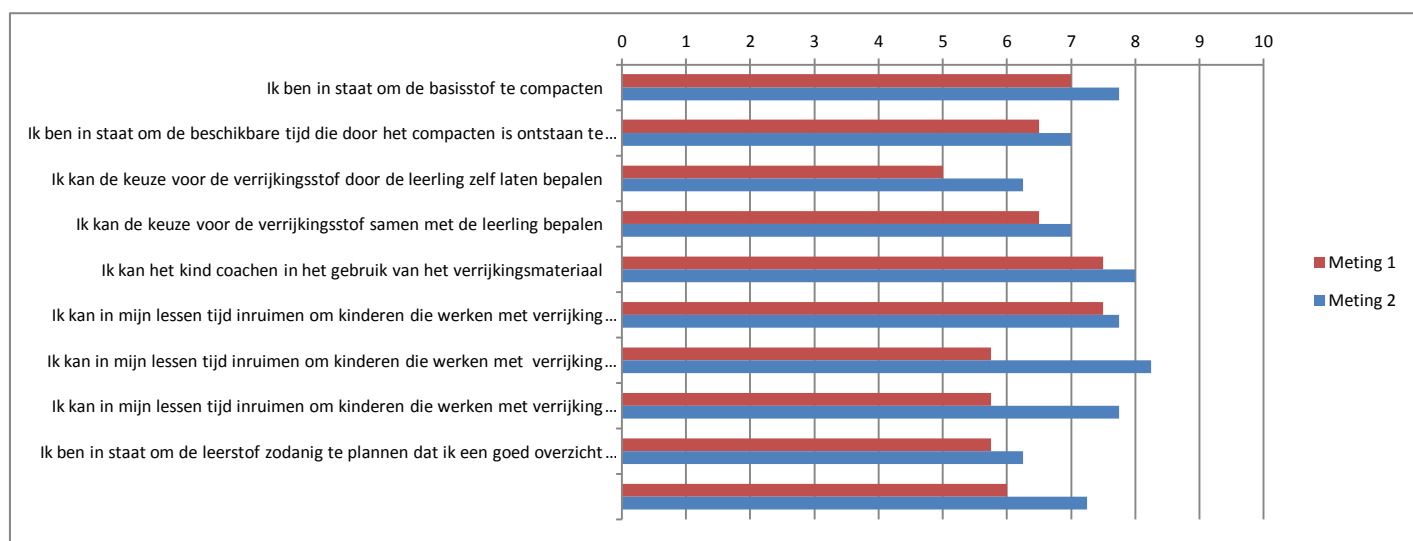
Deelvraag 2:

Welke leerkrachtvaardigheden en/of competenties met betrekking tot de leerstof verbeteren door het inzetten van het DHH?

De leerkrachten gaven aan het begin van het onderzoek aan dat zij meer inzicht wilden krijgen in de middelen en materialen om passend onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen te kunnen verzorgen (zie bijlage 3).

Tijdens de interventies met het DHH hebben de leerkrachten gezocht naar mogelijkheden om de basisstof te compacten en daarvoor in de plaats verrijkingsmateriaal in te zetten (Drent & van Gerven, 2007). Ook hebben zij gezocht naar mogelijkheden om de leerlingen instructie en feedback op deze taken te geven.

Grafiek 2 (n.a.v. bijlage 8) geeft aan in welke mate de leerkrachten de vaardigheden met betrekking tot de verrijkende leerstof, voor en na de interventies, beoordeelden.

Grafiek 2: Analyse leerkrachtvaardigheden m.b.t. de leerstof

In grafiek 2 wordt duidelijk dat de interventies in het DHH een positief effect hebben op de onderzochte onderdelen m.b.t. de leerstof.

De leerkrachten zijn er na de interventies vooral in geslaagd om méér instructie en feedback te geven. Zij zijn ook méér tevreden over de mate waarin zij tegemoet kunnen komen aan een passend aanbod voor de (hoog)begaafde leerling. Hiermee is tegemoet gekomen aan competentie 7, zoals beschreven in hoofdstuk 2 (van Gerven, 2008).

Uit de gegevens van de grafieken 1 en 2 blijkt dat tegemoet gekomen is aan competentie 1, 2, 3 en 6 (van Gerven, 2008). De leerkrachten zijn namelijk op de hoogte van de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de (hoog)begaafde leerling en kunnen deze middels een observatie herkennen.

In tabel 6 (n.a.v. bijlage 6) hieronder wordt duidelijk wat het werken in het DHH betekend heeft voor de individuele leerkracht met betrekking tot de leerling en de leerstof.

Leerkracht A	Leerling Ik kan de leerling nu beter herkennen. Ik heb ervaren dat ik hogere eisen mag en kan stellen aan het werk, het werktempo, de zelfstandigheid van de begaafde leerling en zoek nu de samenwerking tussen begaafde leerlingen. De leerling vooral vanuit het eigen kunnen nieuwe ervaringen laten opdoen. Ze bouwen zo hun eigen kennis op.	Leerstof Uitdagende leerstof is op elk vakgebied in te zetten. Je moet alleen weten wat en hoe. Het is belangrijk om hier zelf een goed overzicht over te hebben. In het DHH worden voldoende handreikingen hiervoor gegeven.
B	Ik ben me meer bewust geworden van het gedrag van begaafde kinderen. Ze vertonen soms aangepast gedrag. Door de vragen van het DHH in te vullen krijg je inzicht in het gedrag en wordt je je hier nog meer bewust van.	Ik weet nu beter welke leerstof ik kan gebruiken bij begaafde kinderen. Ook kan ik nu bewuster een opdracht uitleggen aan begaafde kinderen. Ik bevroeg hen meer, dus ik heb nu een meer sturende rol.
C	Mede door de coaching van de IB-er en het werken met het DHH, krijg ik steeds meer inzichten m.b.t. de leerling. Maar het is voor mij nog een groeiproces. Ik zie bij de leerlingen een positieve ontwikkeling. Zij vinden het prettig om uitgedaagd te worden.	Handig dat het DHH adviezen geeft m.b.t. materialen die ingezet kunnen worden. Door de gesprekken en de interventie van de IB-er met de kinderen, krijg ik zelf ook steeds meer zicht op hoe de uitwerking (invulling, tijd, etc.) er in de praktijk uit zou kunnen zien. Ik weet nu beter hoe ik de leerstof in kan zetten.
D	Het werken met het DHH heeft ervoor gezorgd dat ik kritischer naar de leerling ben gaan kijken. Het DHH gaf mij handvaten waar ik op kon letten bij het kind, waardoor ik meer zicht kreeg op de leerbehoeften van de leerling.	Vooraf bij het stukje verdieping in de leerstof heeft het DHH een grote betekenis voor mij gehad. Ik vond het in het begin moeilijk om B uitdaging te bieden, omdat ik niet wist waar voor haar die uitdaging lag. Het programma bracht dit mooi in kaart.

Tabel 6: Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

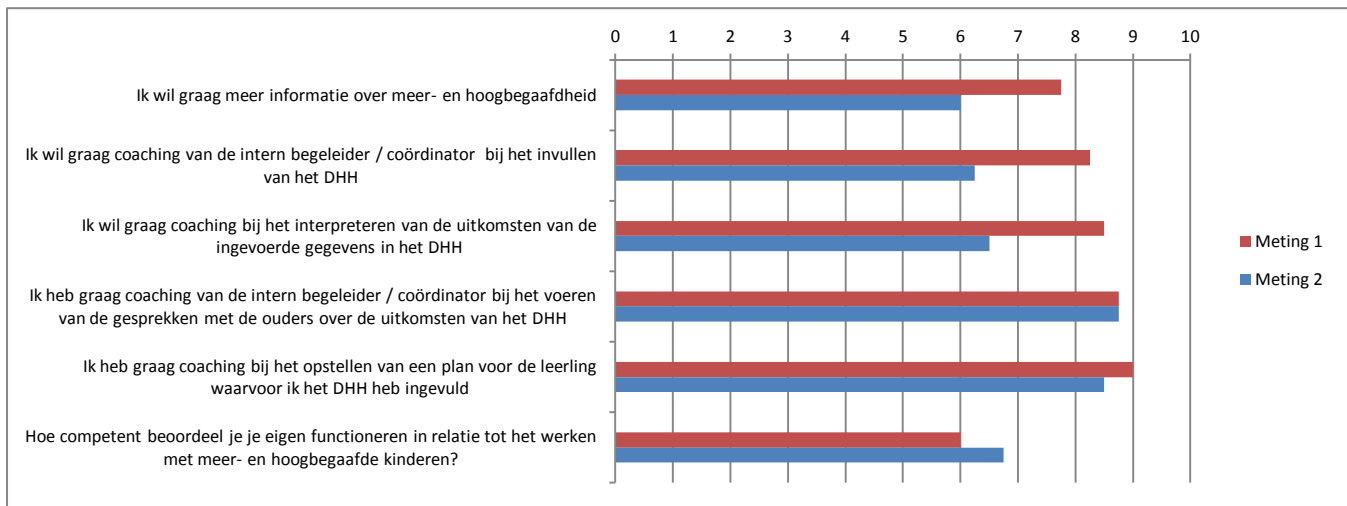
Deelvraag 3

Welke begeleiding is voor de deelnemende leerkrachten nodig om de leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de leerling en de leerstof te vergroten?

Alle leerkrachten geven aan (in bijlage 3 en 7) dat zij kennis over (hoog)begaafdheid en/of coaching nodig hebben bij het werken met het DHH. Bij het overdragen van de kennis en

vaardigheden is het DHH gebruikt en de piramide van zelfstandigheid (Drent en van Gerven, 2012) met bijbehorend leerkrachtgedrag en in te zetten leerstof.

Grafiek 3 laat zien in welke mate tegemoet gekomen is aan de behoefte van de leerkrachten met betrekking tot de begeleiding.

Grafiek 3: Leerkracht behoefte m.b.t. de begeleiding

In bovenstaande grafiek wordt duidelijk dat de behoefte aan informatie over kennis is afgenomen. Ook de behoefte aan coaching bij het invullen en het interpreteren van de uitkomsten in het DHH is afgenomen.

Er is nog behoefte aan coaching bij het opstellen van een plan want de score op dit onderdeel is maar weinig afgenomen. Uit gesprekken met leerkrachten blijkt dat dit te maken heeft met het feit dat het plan wel met alle geledingen besproken is, maar niet beschreven is in het handelingsplan dat het DHH hiervoor aangeeft.

De behoefte aan coaching bij het voeren van de gesprekken met de ouders is nog even groot als bij de vorige meting.

De leerkrachten geven aan dat zij zich méér competent voelen in hun functioneren in relatie tot het werken met (hoog)begaafde leerlingen.

In tabel 7 op de volgende pagina wordt weergegeven welke steun de individuele leerkracht heeft ondervonden en of de theoretische uitleg toegepast kon worden in de

onderwijspraktijk.

Leerkracht	Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?	Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?
A	De IB-er heeft me goed geholpen. Ik ben nog vrij onervaren op dit gebied en kon de steun goed gebruiken. Ze heeft me tips gegeven voor het werken in de klas. Deze heb ik met succes kunnen toepassen.	Redelijk. Vond het nog lastig om het direct toe te passen. Heb veel gehaald uit de tips en handreikingen van de IB-er bij de theorie. De uitleg herkende ik bij de kinderen toen ik beter naar hen ging kijken.
B	De IB-er heeft mij zeker goed geholpen. Zij heeft steeds samen met mij naar het DHH gekeken en uitleg gegeven over de mogelijkheden van het programma. Ze zat ook altijd bij de gesprekken met de ouders van het begaafde kind.	Ik moet toegeven dat ik me zelf nog niet zo goed verdiept heb in de theorie. De IB-er vertelde hierover en gaf daarbij tips en handvaten uit de theorie die ik dan daarna ook toegepast heb.
C	Ik leer veel van de IB-er met name tijdens het voeren van de gesprekken met elkaar en de gesprekken met ouders. Deze laatste gesprekken worden op een prettige, duidelijke manier gevoerd, met als leidraad het DHH. Dit werkt prima!	Door het werken met het DHH en de theoretische uitleg en coaching van de IB-er, ben ik heel enthousiast over het DHH geworden. Ik heb meer inzicht in het DHH en de begeleiding van begaafde kinderen gekregen. Het is een geweldig instrument dat veel handreikingen geeft.
D	Ja. Y heeft ervoor gezorgd dat ik het DHH leerde lezen. Wanneer je voor het eerst werkt met het programma ken je nog niet alle mogelijkheden. Door samen met haar in gesprek te gaan en naar het programma te kijken, heb ik er veel van geleerd en kon ik zaken in de klas beter toepassen.	Ja, al was het soms wel lastig om uit te vinden op welke manier. Maar de IB-er heeft me hier goed bij geholpen. Ook biedt het programma hier hulp voor.

Tabel 7: Ondervonden steun door de leerkracht

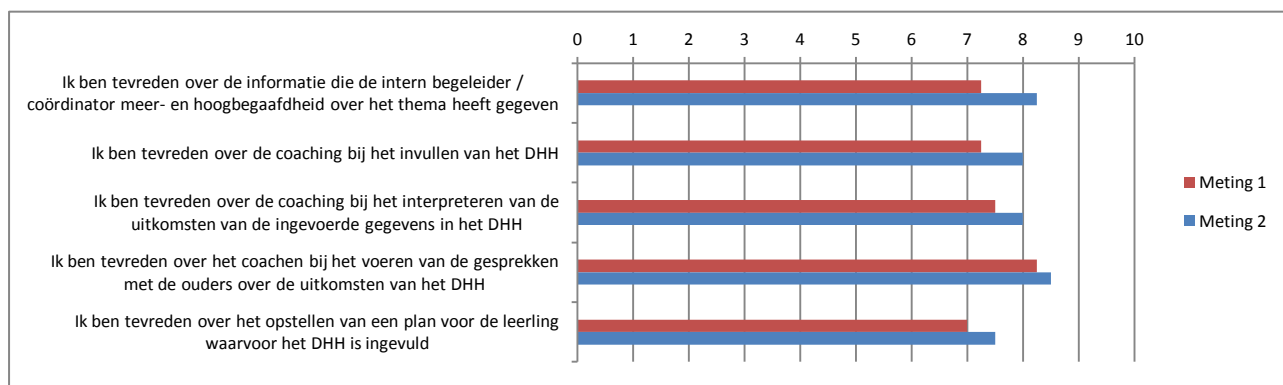
Deelvraag 4:

Wat vraagt de invoering van het DHH van mij ten aanzien van de ondersteuning van de leerkrachten?

Alle leerkrachten geven aan dat zij ondersteuning wensen bij het werken in en met het DHH (bijlage 3 en 7). De onderzoeker heeft informatie gegeven over (hoog)begaafdheid. De coaching heeft zich gericht op het werken in het DHH en het bekijken en bespreken van de

uitkomsten hieruit, het medebepalen van de verrijkende taken én op de coaching van de leerkrachten bij het werken met de (hoog)begaafde leerling.

In de grafiek hieronder geven de leerkrachten samen aan dat zij tevreden zijn over de verschillende onderdelen van de coaching.

Grafiek 5: Tevredenheid door de leerkrachten over de coaching van de onderzoeker

In tabel 7 en tabel 8, hieronder is de tevredenheid specifiek zichtbaar gemaakt.

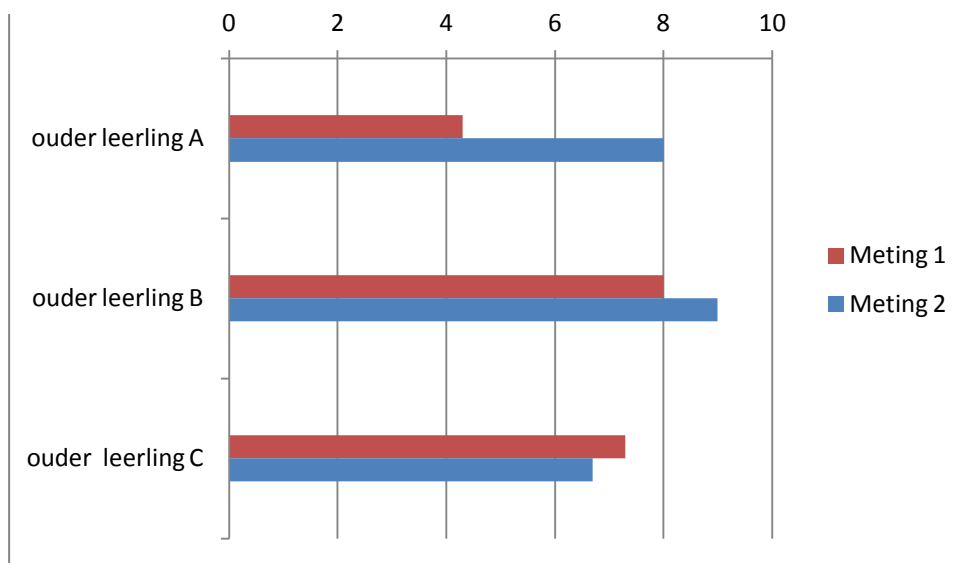
Leerkracht	Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?	Wat ga je de volgende keer anders doen?
A	Bewuster omgaan met de verrijkende leerstof van een begaafd kind. Alert op signalen van deze kinderen dat ze de opdracht of leerstof te eenvoudig vinden.	Ik ga me er nog meer in verdiepen, om ook echt effectief de ervaringen die ik nu heb opgedaan met het DHH, te kunnen gebruiken binnen mijn toekomstig onderwijs in de dagelijkse praktijk.
B	Je weet nu beter wat je kunt verwachten van begaafde kinderen en dat je soms ook best eisen mag stellen. Probeer me ook vaker te verplaatsen in het begaafde kind en probeer ook non-verbale signalen op te merken en hier iets mee te doen. Zit een begaafd kind tijdens de instructie van rekenen bijv. ongeïnteresseerd te kijken, dan betrek ik hem bij de instructie door het hem zelf te laten uitleggen of ik zorg dat hij al aan de opdracht kan gaan werken.	Zoals hierboven vermeld zal ik mij wellicht meer moeten gaan verdiepen in de theorie. Een ander punt is dat ik wellicht nog meer zelf moet gaan experimenteren met het DHH. Nu heb ik dit altijd onder begeleiding van de IB-er gedaan.
C	Ik vind mijzelf nog niet competent genoeg. Waarschijnlijk is de periode nog te kort geweest. Ik merk wel dat er bij mij een duidelijke ontwikkeling is waar te nemen. Door het enthousiasme van de IB-er die mij de mogelijkheden van het DHH heeft leren zien, word ik ook steeds meer geprikkeld om zelf materialen uit te zoeken, aan de slag te gaan met leerlingen, etc.	Ik ga het instrument nu sneller inzetten bij de begeleiding van de begaafde leerlingen in mijn groep.
D	Ik zal anders handelen bij de signalen die kinderen mij geven. Zo ben ik in gaan zien dat kinderen veel baat hebben bij verdieping die echt gericht is op hun behoeften.	Wanneer ik symptomen zie bij een leerling zullen mijn handelingen anders zijn dan voorheen. Verder wil ik me blijven verdiepen in het DHH zodat ik bij blijf en weet wat de acties van mij als leerkracht kunnen zijn om het onderwijs goed op de begaafde leerling af te stemmen.

Tabel 8: verandering bij leerkrachten na het werken met het DHH..

5.3 Ouders

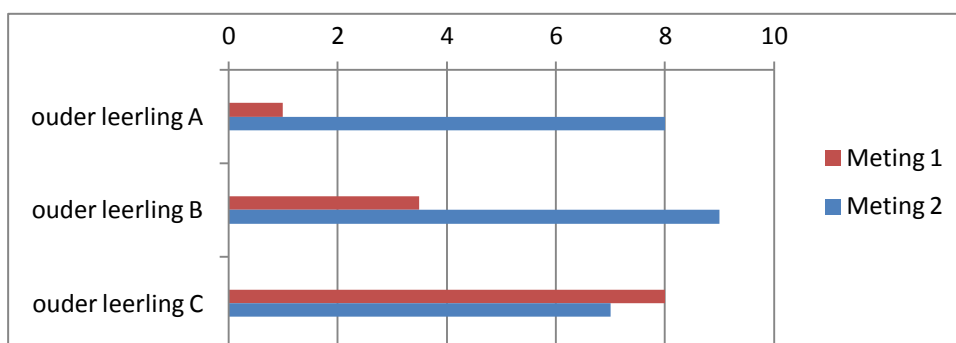
De ouders geven voorafgaand aan het werken met het DHH aan dat hun kind niet heel graag naar school komt en dat hij of zij de leerstof saai vindt (bijlage 14). Na de interventie, waarbij verrijkende leerstof is ingezet, geven twee van de drie ouderparen aan dat hun kind met meer plezier naar school komt en met meer plezier aan de leerstof werkt (bijlage 16).

In grafiek 6 hieronder wordt dit zichtbaar gemaakt.

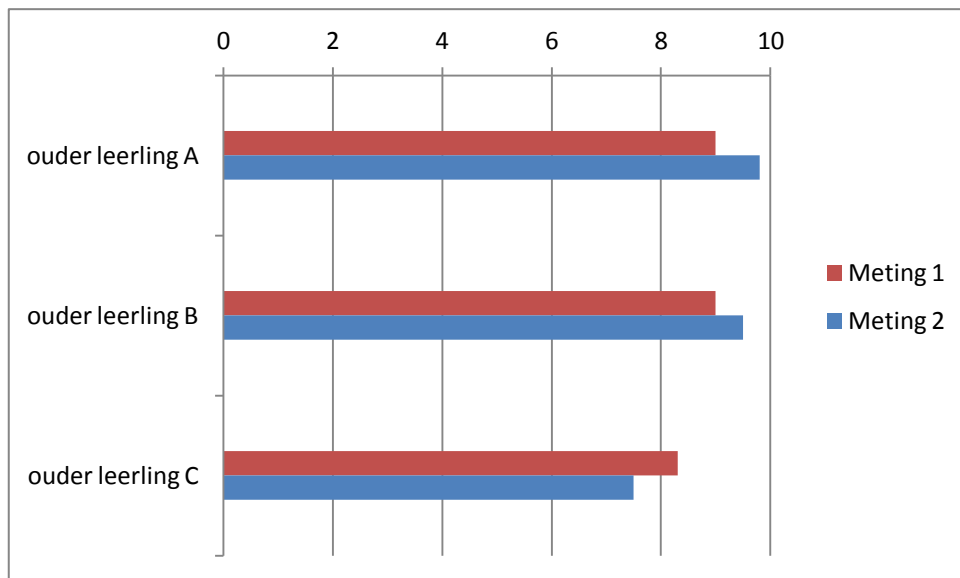
Grafiek 6: Hoe graag komt uw kind naar school?

De ouders geven tijdens twee metingen op een schaallijn aan hoe tevreden hun kind is over het leerstofaanbod. We zien in grafiek 7 dat de tevredenheid volgens ouders toeneemt bij twee van de drie kinderen.

Grafiek 7: Hoe tevreden is uw kind over het onderwijsaanbod?

Bij de schaallijn waarop ouders aan kunnen geven hoe tevreden zij zelf zijn over het onderwijsaanbod aan hun zoon/dochter, zien we bij vergelijking van de twee metingen in grafiek 8 dat de tevredenheid toeneemt bij twee van de drie ouderparen.

Grafiek 8: Tevredenheid ouders over leerstofaanbod zoon/dochter

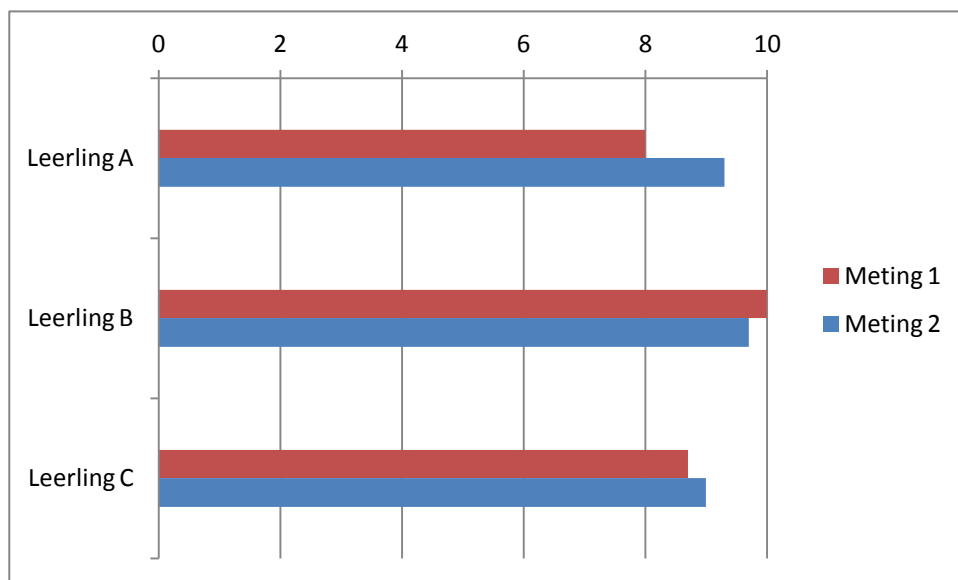
Tijdens het afsluitend gesprek met de ouders van leerling C. vertellen de ouders dat zij hadden verwacht dat hun kind (meer) zou gaan vertellen over het onderwijsaanbod. Dat gebeurde niet. In de praktijk en grafiek 9 op de volgende bladzijde wordt gezien dat leerling C meer tevreden is met het onderwijsaanbod dan voorheen.

Tijdens de gesprekken met ouders is aan competentie 4 en 5 tegemoet gekomen. Er is bij de afweging over het vervolgtraject naast de richtlijn en het advies uit het DHH open gecommuniceerd met ouders waarbij ook de informatie van ouders en eigen aanvullende informatie een rol heeft gespeeld. Tijdens deze gesprekken, die één van de ouders als zeer prettig omschrijft (bijlage 16, ouder leerling A), is samen met alle partijen besproken wat het probleem is, wat er van de hulpverlening verwacht mag worden en wat eenieder als de oplossing ziet.

5.4 Leerlingen

Alle leerlingen uit het onderzoek geven vóór de interventie aan dat zij de leerstof vaak (te) gemakkelijk vinden en twee van de drie geven aan dat ze graag andere opdrachten willen krijgen (bijlage 15). Daarna is dat nog maar één leerling die dat aangeeft (bijlage 17).

Op de schaallijn bij de vraag hoe fijn de leerling het op school vindt, geven twee leerlingen aan dat ze het fijner vinden in vergelijking met de vorige afname van de vragenlijst. Eén leerling geeft aan iets minder tevreden te zijn, terwijl zij in gesprekken aangeeft juist tevredener te zijn.

Grafiek 9: Hoe fijn vind je het op school?

Na de interventies geven twee leerlingen aan meer tevreden te zijn, maar geven zij tevens aan dat ze nog meer wensen hebben. Dit wordt in tabel 9 duidelijk.

Leerling	ik wil nóg een paar dingen veranderen, n.l.
A	niet meer hoeven werken in het Pluswerkboek van de methode, dat is te gemakkelijk méér extra werk niet meer zoveel uitleg van te voren, ik kan eerder beginnen ik wil graag meer tijd om boeken te kunnen lezen

	nog meer PowerPoints maken meer Sudoku en Plustaak begrijpend lezen. met de juf praten over de opdrachten zoals we dat nu buiten de groep hebben gedaan
B	de pauze moet langer ik wil speurtochten op school (maken)
C	als ons groepje de(belonings) kaart vol heeft, ook mogen kiezen uit ander materiaal, bijvoorbeeld de technische bouwdozen meer PowerPoints maken

Tabel 9: Wensen van leerlingen, betrokken bij het onderzoek.

De kinderen kunnen bij het tweede moment duidelijker aangeven wat zij zouden willen en geven méér zaken in de vragenlijst aan (zie bijlage 17).

5.5 Beantwoording van de onderzoeksvraag:

In deze paragraaf wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag ‘Hoe kan ik vier leerkrachten van onze school met behulp van de invoering van het DHH begeleiden zodat hun leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de (hoog) begaafde leerling en de leerstof zullen vergroten’?

Een interventieperiode van enkele maanden waarin gewerkt wordt met het DHH heeft bij alle deelnemende leerkrachten geleid tot verbeterde leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de (hoog)begaafde leerling en de leerstof. Dit is zichtbaar gemaakt in grafiek 1 en 2 op bladzijde 37 en 38, waarbij de gegevens uit de tussen- en eindmeting zijn vergeleken.

Om tegemoet te komen aan de leervraag van de leerkrachten is door de onderzoeker gebruik gemaakt van de modules uit het DHH en kennisoverdracht. De leerkrachten hebben zich tijdens de interventie de theorie over het Piramidemodel van zelfstandigheid (Drent & van Gerven, 2012) en de verhouding tot de Taxonomie van Bloom (Drent & van Gerven, 2012) eigen gemaakt. Deze kennisoverdracht heeft zich hoofdzakelijk gericht op het onderscheid kunnen maken tussen zelfstandig werken en het zelfstandig leren. De derde stap in het model van zelfstandigheid, het zelfverantwoordelijk of zelfsturend leren is benoemd maar verder is hier niet veel aandacht naar uitgegaan. De leerkrachten gaven in gesprekken met mij aan dat zij het moeilijk vonden om de leerling te begeleiden om de stap van zelfstandig werken naar zelfstandig leren te laten zetten. Zij wisten geen inhoud te

geven aan het leerkrachtgedrag, het voeren van gesprekken met kinderen over het leerproces, dat hierbij hoort. Hierover zijn door de onderzoeker verschillende gesprekken gevoerd met betrekking tot de invulling hiervan voor de leerling in hun groep. De interventieperiode was volgens de leerkrachten te kort om de theorie volledig te implementeren. Leerkracht C omschrijft dit in bijlage 8 en tabel 8 als volgt, 'Ik vind mijzelf nog niet competent genoeg, waarschijnlijk omdat het nog een te korte periode is geweest. Ik merk wel dat er bij mij een duidelijke ontwikkeling is waar te nemen'.

Er is nog behoefte aan coaching bij het opstellen van een plan want de behoefte hieraan is maar matig afgenomen. Bovendien is er een plan met alle geledingen besproken en uitgevoerd maar niet genoteerd in het handelingsplan dat het DHH hiervoor aangeeft. De behoefte aan coaching bij het voeren van de gesprekken met de ouders is nog even groot als bij de vorige meting.

De leerkrachten geven aan dat zij zich méér competent voelen in hun functioneren in relatie tot het werken met (hoog)begaafde leerlingen (grafiek 2 en tabel 6).

In relatie tot de geboden begeleiding zien we dat de leerkrachten tevreden zijn. Dit wordt met een gemiddeld cijfer van iets meer dan 8 beoordeeld en in de tabel 7 en 8 wordt dit zichtbaar.

5.6 Doelstelling van dit onderzoek

Uit de gegevens van hoofdstuk 4 en 5 blijkt dat door de inzet van het DHH de leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de (hoog)begaafde leerling verbeterd zijn (grafiek 1 en 2). Hierdoor is een passend leerstofaanbod voor de (hoog)begaafde leerling van de groepen 3 en 4, mogelijk gemaakt. Dit heeft geleid tot een grotere tevredenheid van twee van de drie leerlingen (grafiek 9). De coaching door de onderzoeker heeft hier een positieve bijdrage aan geleverd (deelvraag 3 en tabel 7 en 8). Leerkracht C geeft dit in tabel 8 als volgt aan : ' Door het enthousiasme van de IB-er die mij de mogelijkheden van het DHH heeft leren zien, word ik ook steeds meer geprikkeld om zelf materialen uit te zoeken, aan de slag te gaan met leerlingen, etc.

5.7 Aanbevelingen

Algemeen:

Coaching van leerkrachten uit de onderwijspraktijk met een door hen aangegeven leerbehoefte, werkt inspirerend. Het geeft de coach mandaat om opvallendheden binnen de onderwijspraktijk met betrekking tot het thema bespreekbaar te maken (Cauffman & van Dijk, 2011).

Aan de eigen onderwijspraktijk:

De manier van werken zoals aangegeven in het onderzoek een vervolg geven en uitbreiden naar het gehele team. Dat wil zeggen: de intern begeleider gaat de interventies zoals die uitgevoerd zijn met de leerkrachten van de groepen 3 en 4 uitbreiden naar de leerkrachten van de andere groepen. Dit zal mogelijk ook bij hen zorgen voor verbeterde leerkrachtvaardigheden. Zodoende kunnen we passend onderwijs voor de begaafde leerling op onze school steeds beter gestalte geven.

Uitbreiding van de leerkrachtvaardigheden met betrekking tot de aanpassingen in de leerstof, door de leerkrachten te coachen in het ontwikkelen van begeleidingsstrategieën om de leerling te stimuleren effectieve werk- en leerstrategieën te gebruiken. Op die manier zal de sturende leerkrachtrol plaatsmaken voor de coachende rol zodat het mogelijk wordt dat de leerling ook de derde stap in het model van zelfstandigheid zal kunnen maken, namelijk de stap naar zelfsturend leren.

Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie

In dit hoofdstuk zal een evaluatie op het onderzoek gegeven worden met daarnaast een reflectie op de kennisontwikkeling en op mijn professionele ontwikkeling.

6.1 Evaluatie onderzoek

Het onderzoeksverslag is tot stand gekomen middels schrijven, herschrijven en bijstellen van de onderzoeksvraag en deelvragen. Ondanks het feit dat hier in de onderzoeks-bijeenkomsten op gewezen werd, was het een proces waarbij ik af en toe door de bomen het bos niet meer zag. Door de reflectie van de critical friends (zie bijlage 18) op mijn handelen in de praktijk en het schrijven van het verslag, werden de aanvankelijk losse onderdelen steeds meer één geheel. Zij zetten mij steeds opnieuw aan het denken waardoor ik zelf nieuwe keuzes kon maken. Als ik het onderzoeksverslag nu terug lees, denk ik dat ik trots mag zijn.

Bij een volgend onderzoek zou ik nóg beter nadenken over wat ik precies wil weten en de vragen hier nog beter op aan laten sluiten.

Het gebruik van de tienpuntschaal heeft er voor gezorgd dat gegevens goed verwerkt kunnen worden. Een volgende keer zou ik voor de vragenlijsten van ouders en kinderen hiervan meer gebruik maken, zoals ik dat nu bij de leerkrachtvragenlijsten heb gedaan. De gekozen middelen en strategieën zou ik een volgende keer in gewijzigde versie weer toepassen.

De leerlingen hadden, net als hun ouders bij het invullen van de tweede vragenlijst, de eerste ingevulde lijst niet bij de hand. Misschien was dit wel beter geweest om een betere vergelijking te kunnen maken. Door de onderzoeker is dit niet aangeboden om de nieuwe keuze niet te beïnvloeden.

Het DHH is een handig instrument maar heeft ook nadelen. Ik heb in het verleden in de onderwijspraktijk ervaren dat leerkrachten tussentijds stoppen met het protocol omdat het lang duurt voordat je daadwerkelijk handelingsadviezen krijgt. Dat gebeurt pas wanneer je er zelf veel informatie in hebt gestopt. De informatie is dan zo veelomvattend dat de leerkracht het moeilijk vindt om hieruit een keuze te maken. Dit heeft als voordeel dat de

leerkracht, als professional verantwoordelijk blijft voor de keuzes die gemaakt worden en daardoor niet afhankelijk wordt van het instrument.

6.2 Reflectie op mijn kennisontwikkeling

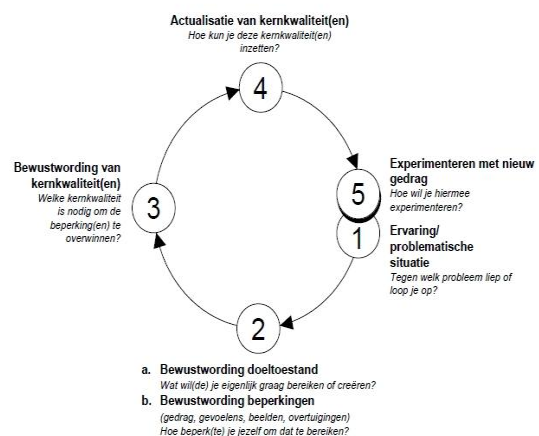
De Lange et al (2011, Pring, 2000; Senge et al, 2000; Schuman, 2009) zeggen, dat voor een succesvolle implementatie van een bepaalde verandering de betrokkenheid van diegenen die de gevolgen van de verandering in hun dagelijkse activiteiten zullen ervaren, van doorslaggevende betekenis is. Dat heb ik heel bewust ervaren. Voor de leerkrachten betekent het werken met het DHH een hele verandering. Worden zij vanaf het begin betrokken bij deze verandering, dan verloopt de implementatie positiever. De leerkrachten hebben in gesprekken met mij laten weten dat zij het heel prettig hebben gevonden dat we samen het implementatieproces van het DHH hebben kunnen doorlopen.

Door het professioneel en planmatig inzetten van mijn kennis en ervaring bij de uitvoering van dit onderzoek, kon ik de leerkrachten optimaal ondersteunen in hun leerproces met betrekking tot het DHH. Zo kon de (hoog)begaafde leerling uit hun groep zich maximaal ontwikkelen. Hierdoor werd tegemoet gekomen aan competentie 1, 2 en 3 en de verdiepingsdimensie B volgens het generiek competentieprofiel speciale onderwijszorg (WOSO/SBL, 2009)

6.3 Reflectie op mijn professionele ontwikkeling

Tijdens het onderzoek heb ik bij het coachen van de leerkrachten de kernkwaliteiten (Ofman, 2002) enthousiasme en daadkracht ingezet. Door bij het persoonlijk reflecteren gebruik te maken van het model van Korthagen (2001) heb ik het gedrag (mijn valkuil, autobiografisch luisteren) dat mij belemmert bij een open communicatie met de leerkracht herkend en erkend.

Ik heb ervaren dat ik door het inzetten van mijn uitdaging, geduldig zijn en empatisch luisteren, ben gekomen tot een verandering in mijn

gedrag en denken. Hierdoor ben ik gegroeid in mijn professionele ontwikkeling. Vaak heb ik de leereigenschappen van Covey (2012) voor ogen gehad om mijn handelen te sturen.

Door oplossingsgericht te communiceren met gebruikmaking van mijn kernkwaliteit en mijn uitdaging kan ik, door mijzelf beter te begrijpen, ook de ander beter begrijpen en zodoende denken in win-win. Zo kan synergie ontstaan. Door effectief gebruik te maken van de sterke kanten van de collega's, ben ik tegemoet gekomen aan competentie 5 (WOSO/SBL, 2009).

Ik ben geduldig en ontspannen geweest, maar alert op momenten waarbij de individuele leerkracht ondersteuning kon gebruiken. Door het stellen van oplossingsgerichte vragen kwamen we tot de kern van wat op dat moment voor die leerkracht van belang was. Ik kon mijn kennis en ervaring gebruiken om de leerkracht weer op weg te helpen om begeleiding aan de (hoog)begaafde leerling uit de groep te geven. Kennisoverdracht heb ik individueel of voor twee leerkrachten verzorgd waardoor ik tijd en aandacht kon besteden aan de individuele hulpvraag die er lag.

Door samen met de leerkracht in overleg te gaan met de ouders om te komen tot een verantwoording over onze professionele opvattingen en werkwijze met betrekking tot de optimale leeromgeving van hun (hoog)begaafde zoon/dochter, ben ik tegemoet gekomen aan competentie 4 en 6 (WOSO/SBL, 2009).

Bij de keuze van het onderwerp van dit onderzoek is afgestemd op het beleid van de school, n.l. passend onderwijs bieden aan alle leerlingen van de school, waaronder ook de (hoog)begaafde leerling valt, en hiermee wordt tegemoet gekomen aan competentie 7 (WOSO/SBL, 2009). Tijdens de uitvoering van dit onderzoek heb ik mijn persoonlijke belangen gecombineerd met het belang van de school en de mensen die daar werken. Bovendien heb ik professioneel en planmatig gehandeld en aandacht gehad voor een goede

samenhang tussen de stappen die van belang zijn bij het doen van praktijkonderzoek. Daarmee wordt tegemoet gekomen aan de verdiepingsdimensies (WOSO/SBL, 2009).

Nawoord:

Met dit onderzoek heb ik, als intern begeleider en coördinator (hoog)begaafdheid, geleerd dat ik mijn kernkwaliteiten in kan zetten om leerkrachten op een goede manier te coachen om te werken met het DHH waarbij passend onderwijs voor de (hoog)begaafde leerling het doel is. Ik ben blij dat ik beide taken op onze school mag verzorgen zodat ik deze coachingservaring als een olievlek kan laten uitstromen over de leerkrachten van de school. Samen zullen we het passend onderwijs aan de (hoog)begaafde leerlingen mogelijk maken.

Graag wil ik een aantal mensen bedanken die mij geholpen hebben dit onderzoek tot een goed einde te brengen.

Op de eerste plaats denk ik dan aan de vier deelnemende leerkrachten waardoor ik het onderzoek uit heb kunnen voeren. Jullie hulp en enthousiasme om met de (hoog)begaafde leerling uit de groep aan de slag te gaan zal me bijblijven. Het was mooi om te zien dat niet alleen de leerlingen bij het veranderende leerstofaanbod enthousiast werden, maar dat ook jullie enthousiasme vergroot werd.

Vervolgens denk ik aan de drie deelnemende leerlingen en hun ouders. Zonder jullie had ik dit onderzoek niet uit kunnen voeren. Het was leerzaam om te zien hoe jullie enthousiasme groeide nadat het onderwijsaanbod veranderd werd.

Dan wil ik heel graag mijn critical friends bedanken die mijn handelen en schrijven telkens kritisch hebben bekeken. Door jullie feedback heb ik dit onderzoek kunnen opzetten en afronden en door jullie kritische blik ben ik gekomen tot persoonlijke en beroepsmatige groei.

Mijn begeleidend docent wil ik bedanken voor zijn steun en kritische op- en aanmerkingen en alle mogelijkheden die hij heeft geschapen om te reflecteren op mijn handelen. De directie van mijn school wil bedanken voor de mogelijkheid die zij mij hebben geboden om het onderzoek in de praktijk uit te voeren.

Tenslotte wil ik het thuisfront, mijn man en twee zonen bedanken voor hun support en vertrouwen dat ik van hen heb ontvangen en vooral voor het overnemen van al die taken die het voor mij mogelijk maakte dat ik veel tijd aan het schrijven van dit onderzoeksverslag kon besteden.

Literatuurlijst

Beekman, A, Dijk, W. et al (2012). *Tien keer beter! 4. Verbeteren van onderwijspraktijk door onderzoek*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Berg, A. van den, Clijsen, P. , Conijn, T. et al (2009). *Tien keer beter. Leraren verbeteren hun onderwijspraktijk door onderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Brouwer, G. & Ahlers, L. (2011). *Knappe koppen in de klas*. Amersfoort: CPS onderwijs-ontwikkeling en advies.

Cauffman, L. & Dijk, D. van (2010). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Covey, S. (2012). *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap*. Amsterdam/Antwerpen: Business Contact.

Drent, S., & Gerven, E. van (2007). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Drent, S., & Gerven, E. van (2012). *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen*. Assen: Koninklijke van Gorcum

Gerven, E. van. (2008). *Slim beleid. Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum

Gerven, E. van, (Ed.) (2011). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke Van Gorcum

Harinck, F. (2007) *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant

Keken, h. van (2010). *Voor het onderzoek. De probleemstelling als basis voor praktijkonderzoek*. Den Haag: Boom Lemma

Kieboom, T. & Hermans, A. (2004). *Hoogbegaafde leerlingen op de secundaire school. Hoogvliegers of kwetsbare vogel?* Antwerpen: Garant

Kieboom, T. (2007). *Hoogbegaafd. Als je kind geen Einstein is*. Tiel: Lannoo

Lange, R. de, Schuman, H. & Montessori, N. M. (2011) *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant. Hoofdstuk 1 t/m 5

Mönks, F.J., & Ypenburg, I. (1995). *Hoogbegaafde kinderen thuis en op school*. Alphen a/d Rijn: Samsom

Mönks, F. & Ypenburg, I. (2011). *Hoogbegaafdheid bij kinderen*. Amsterdam: Boom

Pameijer, N. & Beukering, T. van (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven/Voorburg:Acco.

Termeer, P. (2009). Verrijkingsonderwijs. In: E van Gerven (e.a.) *Handboek Hoogbegaafdheid* (blz. 86 -101). Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Artikel 8 Wet op Primair onderwijs. Opgeroepen april 2013 van

<http://maxius.nl/wet-op-het-primair-onderwijs/artikel8>

Beleidsplan Hoogbegaafdheid opgeroepen via www.spolt.nl en www.dekwir.nl

Boerman, R. (2008). *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek*. Opgeroepen 29 april 2013 via [http://www.fontysmediatheek.nl/w/images/8/8d/Boerman, R-1-_.pdf](http://www.fontysmediatheek.nl/w/images/8/8d/Boerman_R-1-_.pdf) (2008)_Ethische_uitgangspunten_bij_praktijkonderzoek_Fontys_OSO.pdf

Guldemon, H. (2003). *Hoogbegaafden in het voortgezet onderwijs*. Groningen: Gion. Opgeroepen mei 2012 via <http://tinyurl.com/guldemon>

Janson, D. (). *Leren denken als basis voor succes op school*. Opgeroepen 9 juni 2013 via <http://www.wij-leren.nl/leren-denken.php>

Kieboom, T. () *Hoogbegaafdheid, een gave of vergiftigd geschenk?* Antwerpen: CBO. Opgeroepen april 2012 van <http://www.hoogbegaafdvlaanderen.be/downloads/syllabusHoogbegaafdheidCBO.pdf>

Ofman, (2008). Kernkwadrant. Opgeroepen via http://nl.wikipedia.org/wiki/Kwadrant_van_Ofman

Onderwijsverslag van de Inspectie van het onderwijs 2011. Opgeroepen op 21 april 2012 via <http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijsverslagen/2011>

Unesco. (1994). *The Salamanca Statement*. Opgeroepen op 21 april 2012 via http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

Passend onderwijs: Opgeroepen d.d. 12 april 2013 via www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/ondersteuning-hoogbegaafde-leerlingen

Smeets, K., Ponte, P. (2008). Artikel: Actieonderzoek als strategie voor leiderschap van docenten. Eindhoven: Tijdschrift voor lerarenopleiders

Sternberg, R. & Zang, L. (1995). *What do we mean by Giftedness?* A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly*. FontysOSO, module Begaafdheid

Weterings, A. (2012) Notities, dictaat, hoorcolegs Annemieke Weterings tijdens BGF 3 *Onderpresteren*. Schooljaar 2012-2013

Yperen, T.A. van & Veerman, J.A. (2008). Opgeroepen d.d. 10 juni 2012 via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/07/375.html>

Bijlagen

Bijlage 1: Competenties.

Basiscompetenties, competenties voor gebruikers van het DHH en competenties met betrekking tot aanpassingen in de leerstof.

In het boek Slim beleid (Van Gerven, 2008) zijn onderstaande competenties verwerkt in een checklist. Deze checklist is bedoeld om vereiste competenties binnen het team, die een basisvoorwaarde zijn om beleid om te kunnen zetten in praktisch handelen, vast te leggen. Het is wenselijk wanneer deze vragen voor tenminste 75% van alle leerkrachten van een school positief beantwoord kunnen worden. De optimale situatie is bereikt wanneer de antwoorden voor alle leerkrachten op de school gelden.

Hieronder staan alleen de competenties vermeld.

Basiscompetentie:

1. Leerkrachten beschikken over theoretische kennis ten aanzien van het begrip hoogbegaafdheid.
2. Leerkrachten kunnen praktisch onderscheid maken tussen de termen (hoog) begaafd, (hoog) intelligent, talent en ontwikkelingsvoorsprong.
3. Leerkrachten kunnen een observatie naar een leerling verrichten waarbij gericht bekeken wordt of en in hoeverre de leer- en persoonlijkheidseigenschappen bij een leerling waarneembaar zijn.

Competenties voor gebruikers van het DHH:

4. De leerkracht kan zelfstandig een dossier aanmaken in het DHH
5. De leerkracht kan bij leerlingen de leer- en persoonlijkheidseigenschappen waarnaar in de module signalering gevraagd wordt herkennen
6. De leerkracht en de intern begeleider laten bij de afweging over het vervolgtraject naast de richtlijn en het advies uit het DHH informatie van ouders en eigen aanvullende informatie een rol spelen.
7. De intern begeleider is in staat om tijdens een oudergesprek met ouders en groepsleerkracht vast te stellen: a. wat alle partijen als het probleem ervaren, b. wat alle partijen verwachten van de hulpverlening en c. wat alle partijen zien als oplossing.
8. De leerkracht is in staat de stellingen van de vragenlijst binnen de context van

hoogbegaafdheid te interpreteren en kan een observatie uitvoeren om deze vormen van gedrag bij de leerling te herkennen.

9. De persoon die het doortoetsen van de leerlingen verzorgt is in staat om:

a. de toetsresultaten die niet met Cito-toetsen behaald zijn o te rekenen naar een normering vergelijkbaar met de Cito-toetsen

b. te differentiëren tussen een A/A+ score

c. betekenis te geven aan het gedrag van de leerling tijdens de toetsafname.

10. De groepsleerkracht 1-2 kan aan de hand van ons kleuterobservatiesysteem goed inschatten wat van een leerling op een bepaalde leeftijd verwacht mag worden en hij kan beoordelen of het gedrag van de kleuter leeftijdsadequaat is, achterblijft bij de verwachting of meer dan leeftijdsadequaat is.

11. De leerkracht is in staat een diagnostisch gesprek te voeren met een leerling op basis van de leerlingvragenlijst.

12. De intern begeleider kan een sterkte-zwakte analyse van de leerling uit module 2 van het DHH afleiden.

13. De intern begeleider is in staat de sterkte-zwakteanalyse van de leerling die gemaakt wordt op basis van de grafieken uit module 2 van het DHH te combineren met informatie van ouders en de groepsleerkracht.

14. De intern begeleider kan op basis van de sterkte-zwakteanalyse concrete handelingssuggesties voor de leerkracht geven.

Competenties met betrekking tot aanpassingen in de leerstof:

1. De leerkracht heeft kennis en inzicht in de kerndoelen.

2. De leerkracht is in staat om een gedifferentieerd leerstofaanbod te bieden.

3. De leerkracht kent de mogelijkheden van in de groep aanwezig ontwikkelingsmateriaal en kan hier gedifferentieerd mee omgaan.

4. De leerkracht is in staat om een weektaak samen te stellen waarin het verwerken van de verrijkingsstof verplicht is.

5. De leerkrachten zijn in staat goed te selecteren welke leerlingen in aanmerking komen voor verrijkingsmateriaal.

6. De leerkracht is in staat een situatie van wederkerigheid en inspraak te creëren binnen zijn groep

7. De leerkracht kan onderscheid maken in het leerstofaanbod op basis van de begrippen zelfstandig werken, zelfstandig leren en zelfverantwoordelijk leren.
8. De leerkracht beschikt over diverse begeleidingsstrategieën om de leerling te stimuleren effectieve werk- en leerstrategieën te gebruiken.
9. De leerkracht is in staat om op basis van kennis en vaardigheden samen met de leerling vast te stellen welke leerdoelen nagestreefd kunnen worden.
10. De leerkracht is effectief in klassenmanagement
11. De leerkracht is inhoudelijk op de hoogte van de aan te bieden verrijkingstaken.
12. De plusgroepleerkracht is gespecialiseerd in de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen.
13. De intern begeleider is in staat om bij het trekken van een conclusie in de fase van diagnostiek leerlingen te identificeren die in aanmerking komen voor bijzondere leerlingzorg.
14. De leerkracht is in staat om bijzondere leerlingzorg te bieden.
15. De leerkracht is in staat een passend handelingsplan te schrijven.
16. De leerkracht beschikt over goede communicatieve vaardigheden

Bijlage 2 vragenlijst 1 voor leerkrachten invloed DHH

Beste collega's

Zoals ik jullie verteld heb, ga ik het volgend schooljaar een onderzoek uitvoeren voor mijn MasterSEN opleiding bij FontysOSO in Sittard. Jullie hebben dit schooljaar twee presentaties gevolgd, één over ons schoolbeleidsplan en één over de signalering en de diagnostiek uit het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH).

In het onderzoek wil ik nagaan wat het effect is op de vaardigheid van de leerkracht die gebruik heeft gemaakt van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) om de onderwijs- en begeleidingsbehoeften van het kind te kunnen bepalen. Bij het onderzoek wil ik gebruik maken van vragenlijsten die ik jullie wil vragen in te vullen.

De vragenlijsten ga ik gebruiken om de volgende stappen in het werken met het DHH te kunnen nemen.

De resultaten van alle vragenlijsten neem ik mee in het verslag van het onderzoek. De gegevens hieruit verwerk ik anoniem.

Ik zou het heel prettig vinden wanneer je mee zou willen werken aan het onderzoek. De uitslag zal gebruikt gaan worden binnen onze onderwijspraktijk.

Hieronder staat de eerste vragenlijst waarmee ik de beginsituatie wil bepalen.

De vragenlijst bestaat uit een aantal schaalvragen, een paar multiple-choice vragen en open vragen. Het kost waarschijnlijk 10 minuten tot een kwartier van je tijd om de vragen in te vullen.

Ik vraag je om bij invulling van de lijst uit te gaan van de situatie zoals die nu van toepassing is in jouw groep. Bij voorbaat heel hartelijk dank voor je medewerking.

Yvonne Jansen

Algemeen:

1. Naam leerkracht:

.....

2. In welke groep ben je momenteel werkzaam?

.....

3. Hoeveel leerlingen zitten er in jouw groep?

.....

4. Hoeveel leerlingen vallen er onder de noemer 'meer- en hoogbegaafde leerling'?

.....

5. Hoe weet je dat deze leerling (mogelijk) begaafd is?

.....

6. Ben je bekend met het DHH?

☐ Ja

☐ Nee, (ga verder met vraag 11)

☐ Ik heb er tijdens een presentatie over gehoord, maar nog niet mee gewerkt, (ga verder met vraag 11).

7. Voor hoeveel leerlingen heb je het DHH ingevuld?

.....

8. Tot hoever heb je het DHH ingevuld (signalering, intake, diagnostiek, leerlingbegeleiding, evaluatie)?

.....

9. Wat was de reden om het DHH in te zetten?

.....

10. Geef op onderstaande puntschaal aan wat je verwachting is t.o.v. het nut van het DHH.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Neem deze slimme leerlingen als uitgangspunt bij het beantwoorden van de volgende vragen (probeer uit te gaan van de grootste gemeenschappelijke deler):

Onderwijsaanbod:

1. Geef op onderstaande puntschaal aan in welke mate je aanpassingen hebt gedaan in je onderwijsaanbod voor de slimme leerling.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Hieronder staan een aantal mogelijkheden van aanpassingen waaruit je zou kunnen kiezen. Geef aan voor welke aanpassingen je hebt gekozen door het rondje ervoor te kleuren.

☐ Rekentijger	☐ Compacten taal/rekenen (SLO)
☐ Plustaak	☐ Project(taak).....
☐ Computerprogramma, n.l.	
☐ Anders, n.l.	

Prestaties:

1. Presteren deze leerlingen over het algemeen (op alle vakgebieden) goed?

- Ja
- Nee

2. Hoe is het gesteld met hun algemene ontwikkeling?

- Goed
- Gemiddeld
- Matig

3. Zijn deze leerlingen gemotiveerd om de schoolse taken uit te voeren?

- Ja
- Nee
- Soms wel/soms niet

- Sommige wel, sommige niet

Sociaal emotioneel:

1. Komen deze leerlingen graag naar school?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

2. Hebben deze leerlingen een goed contact met hun medeleerlingen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

3. Hoe is het contact tussen jou en de leerling?

- Goed
- Gemiddeld
- Zou beter kunnen
- Niet goed

4. Hoe is het contact tussen jou en de ouders van deze leerling(en)?

- Goed
- Gemiddeld
- Zou beter kunnen
- Niet goed

Evt. aanvullingen/opmerkingen;

Hartelijk bedankt voor het invullen,

Groet, Yvonne

Bijlage 3: Resultaten en analyse eerste meting.

Om de beginsituatie ten aanzien van het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen en de kennis over het DHH van de leerkrachten van de groepen 3 en 4 in kaart te brengen, heb ik een 'nulmeting' gedaan (zie bijlage 2). Hiervoor heb ik mijn teamleden gevraagd een vragenlijst in te vullen. De belangrijkste uitkomsten zijn hieronder weergegeven.

- De leerkrachten van de groepen 3 en 4 zijn op de hoogte van het feit dat het DHH op onze school is aangeschaft. Zij hebben in een presentatie hierover informatie gekregen.
- Deze leerkrachten hebben weinig / geen ervaring met het gebruik van het DHH.
- De leerkrachten uit de beide groepen 3 en 4 geven op een schaalvraag over hun verwachting t.a.v. het nut van het DHH een gemiddeld cijfer van 7,2. Een 5 wordt hierbij als laagste cijfer gegeven en een 8 als hoogste cijfer.
- De leerkrachten uit de groepen 3 en 4 geven op de schaalvraag over de mate waarin zij onderwijsaanpassingen hebben gedaan voor hun meer- en hoogbegaafde leerlingen een gemiddeld cijfer van 5,3. Een 1 wordt als laagste cijfer gegeven en een 8 als hoogste cijfer.
- De leerkrachten zetten tijdens hun lessen de verrijkingsstof van de methode in.
- De leerkrachten geven aan dat zij het moeilijk vinden om meer- en hoogbegaafde leerlingen als zodanig te signaleren.
- De leerkrachten wensen meer kennis op te doen ten aanzien van meer- en hoogbegaafdheid.
- De leerkrachten wensen op dit gebied begeleiding van de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid.
- De leerkrachten geven aan meer inzicht krijgen te willen krijgen in de middelen en materialen om passend onderwijs aan deze groep leerlingen te verzorgen.

Hallo collega.

Je bent dit schooljaar intensief aan het werk met het DHH als instrument om beter af te kunnen stemmen op de onderwijs- en begeleidingsbehoefte van de slimme leerling in jouw groep. Zoals je weet, wil ik graag onderzoeken wat het effect op de leerkrachtvaardigheden is, van het werken met het DHH. De eerste keer hebben jullie hiervoor een hele algemene vragenlijst ingevuld. Dit is de tweede vragenlijst die ik je zou willen vragen om in te vullen, de zgn. tussenmeting.

Hierna volgt nóg een vragenlijst, waarbij ik jullie dezelfde vragen voor zou willen leggen. Ik vergelijk de uitkomsten van de verschillende vragenlijsten met elkaar om het effect te kunnen beoordelen.

Het is voor mij van groot belang dat je deze week de vragenlijst in vult. Ik zie graag de vragenlijsten terug voor vrijdag 22 maart. Jullie antwoorden zullen mij helpen om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Wanneer je op- of aanmerkingen en / of vragen kwijt wilt over de verschillende onderdelen van de vragenlijst of het werken met het DHH, dan kan dat onderaan de vragenlijst.

De vragenlijst is verdeeld in zes verschillende onderdelen.

Hieronder staan een aantal vragen met daarachter telkens de schaal van 0 tot 10. Kun je, door het zetten van een kruisje in het hokje, voor iedere vraag aangeven waar je je op de schaal op dit moment bevindt?

Bij voorbaat dank voor het invullen.

Naam:

Werkzaam in groep 3 / 4

1. In relatie tot de leerling:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen											
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen											
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen											
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen											
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen											
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep											
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH											

2. In relatie tot de leerstof:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben in staat om de basisstof te compacten											
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is											

ontstaan te vullen met verrijkingstof												
Ik kan de keuze voor de verrijkingstof door de leerling zelf laten bepalen												
Ik kan de keuze voor de verrijkingstof samen met de leerling bepalen												
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingsmateriaal												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven												
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee moet doen												
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de slimme leerlingen												

3. In relatie tot de behoefte aan begeleiding:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *											
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH											
Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH											
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH											
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld											
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?											

* Ik wil graag meer informatie over:

0 algemene informatie over meer- en hoogbegaafdheid

0 compacten en verrijken

0 leerlingbegeleiding

0 anders, n.l.....

4. In relatie tot de geboden begeleiding van de intern begeleider onderbouw / coördinator meer- en hoogbegaafdheid:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven											
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH											
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH											

[illegible]

5. Wat zijn je ervaringen met het DHH tot nu toe?

6. Welke verandering merk je bij de leerling?

**Evt. aanvullingen/opmerkingen (over het DHH);
t.a.v. onderdeel 1:**

t.a.v. onderdeel 2:

t.a.v. onderdeel 3:

t.a.v. onderdeel 4:

t.a.v. onderdeel 5:

t.a.v. onderdeel 6:

**Heel hartelijk bedankt voor het invullen,
Groet, Yvonne**

Hallo collega.

Je hebt dit schooljaar intensief gewerkt met het DHH als instrument om beter af te kunnen stemmen op de onderwijs- en begeleidingsbehoefte van de (hoog)begaafde leerling in jouw groep. Zoals je weet, wil ik graag onderzoeken wat het effect op de leerkrachtvaardigheden, van het werken met het DHH is. De eerste keer hebben jullie hiervoor een algemene vragenlijst ingevuld. Bij de invulling van de tweede lijst, de zgn. tussenmeting werden de vragen wat specifiek.

Dit is de laatste vragenlijst die ik je zou willen vragen om in te vullen. Het is dezelfde lijst als de vorige keer.

Ik vergelijk de uitkomsten van de verschillende vragenlijsten met elkaar om het effect te kunnen beoordelen.

Wanneer je op- of aanmerkingen en / of vragen kwijt wil over de verschillende onderdelen van de vragenlijst of het werken met het DHH, dan kan dat onderaan de vragenlijst.

Hieronder staan de vragen onder elkaar met daarachter telkens de schaal van 0 tot 10. De lijst is onderverdeeld in zes verschillende onderdelen.

Kun je, door het zetten van een kruisje in het hokje, voor iedere vraag aangeven waar je je op de schaal op dit moment bevindt?

Naam: Werkzaam in groep 3 / 4

5. In relatie tot de leerling:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen											
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen											
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen											
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen											
Ik kan de juiste verrijking(s)materiaal(en) voor deze leerling kiezen											
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep											
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH											

6. In relatie tot de leerstof:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben in staat om de basisstof te compacten											
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is ontstaan te vullen met verrijkingsstof											
Ik kan de keuze voor de verrijkingsstof door de leerling zelf laten bepalen											

Ik kan de keuze voor de verrijkingsstof samen met de leerling bepalen												
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingsmateriaal												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven												
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven												
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee moet doen												
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de slimme leerlingen												

7. In relatie tot de behoefte aan begeleiding:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *											
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH											
Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH											
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH											
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld											
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?											

* Ik wil graag meer informatie over:

0 algemene informatie over meer- en hoogbegaafdheid

0 compacten en verrijken

0 leerlingbegeleiding

0 anders, n.l.

8. In relatie tot de geboden begeleiding van de intern begeleider onderbouw / coördinator meer- en hoogbegaafdheid:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven											
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH											
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH											
Ik ben tevreden over het coachen bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH											
Ik ben tevreden over het opstellen van een plan voor de leerling											

Zou je bij de volgende vragen het bolletje kunnen kleuren vóór de stelling die voor jou geldt?

0	Het werken met het programma geeft mij geen verdere inzichten
0	Het is leerzaam om met het programma te werken
0	Het programma zorgt er voor dat ik mij bekwaamer voel t.a.v. het onderwijsaanbod m.b.t. de slimme leerling in mijn groep
0	Het programma zorgt er voor dat ik meer bekend raak met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de meer- en hoogbegaafde leerling
0	Het kost veel tijd om de vragenlijsten in te vullen die bij het programma horen
0	Het programma wijst voor zich
0	Ik leer het programma kennen doordat de intern begeleider mij hierin coacht
0	Ik leer het programma kennen doordat ik er op eigen initiatief mee experimenteer
0	Het kost veel tijd om de grafieken te lezen
0	De grafieken zijn gemakkelijk te lezen
0	Het kost veel tijd om de gesprekken met ouders te voeren
0	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand
0	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand maar ik heb nu nog graag steun van de intern begeleider
0	Het kost veel tijd om de verrijkmateriaal uit te zoeken
0	Het programma geeft aan welke verrijkmateriaal ingezet kunnen worden
0	Anders, n.l.

0	De leerling laat geen verandering zien
0	De leerling werkt met plezier aan de ingezette verrijkmateriaal
0	De leerling is héél enthousiast over de ingezette verrijkmateriaal
0	De leerling vertelt meer
0	De leerling komt met meer plezier naar school
0	De leerling vindt de opdrachten gemakkelijk
0	De leerling vindt de opdrachten moeilijk en maakt ze niet af
0	De leerling vindt de opdrachten moeilijk, maar geniet er wel van
0	De leerling leert nu meer dan voorheen door de uitdagende opdrachten
0	De leerling
	
	

t.a.v. onderdeel 4:

t.a.v. onderdeel 5:

t.a.v. onderdeel 6:

**Heel hartelijk bedankt voor het invullen,
Groet, Yvonne**

Bijlage 6 Interview leerkrachten

Reflectievragen aan het eind van het onderzoek.
Leerkracht A.

1. Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

T.a.v. de leerling:

Ik kan de leerling nu beter herkennen.

Ik heb ervaren dat ik hogere eisen mag en kan stellen aan het werk, het werktempo, de zelfstandigheid van de begaafde leerling en zoek nu de samenwerking tussen begaafde leerlingen. De leerling vooral vanuit het eigen kunnen nieuwe ervaringen laten opdoen. Ze bouwen zo hun eigen kennis op.

T.a.v. de leerstof:

Uitdagende leerstof is op elk vakgebied in te zetten. Je moet alleen weten wat en hoe. Het is belangrijk om hier zelf een goed overzicht over te hebben. In het DHH worden voldoende handreikingen hiervoor gegeven.

2. Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?

Bewuster omgaan met de verrijkende leerstof van een begaafd kind. Alerter op signalen van deze kinderen dat ze de opdracht of leerstof te eenvoudig vinden.

3. Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?

De IB-er heeft me goed geholpen. Ik ben nog vrij onervaren op dit gebied en kon de steun goed gebruiken. Ze heeft me tips gegeven voor het werken in de klas. Deze heb ik met succes kunnen toepassen.

4. Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?

Redelijk. Vond het nog lastig om het direct toe te passen. Heb veel gehaald uit de tips en handreikingen van de IB-er bij de theorie.

De uitleg herkende ik bij de kinderen toen ik beter naar hen ging kijken.

5. Wat ga je de volgende keer anders doen?

Ik ga me er nog meer in verdiepen, om ook echt effectief de ervaringen die ik nu heb opgedaan met het DHH, te kunnen gebruiken binnen mijn toekomstig onderwijs in de dagelijkse praktijk.

Leerkracht B

1. Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

T.a.v. de leerling: Ik ben me meer bewust geworden van het gedrag van begaafde kinderen. Ze vertonen soms aangepast gedrag. Door de vragen van het DHH in te vullen krijg je inzicht in het gedrag en wordt je hier nog meer bewust van.

T.a.v. de leerstof: ik weet nu beter welke leerstof ik kan gebruiken bij begaafde kinderen. Ook kan ik nu bewuster een opdracht uitleggen aan begaafde kinderen. Ik bevroeg hen meer, dus ik heb nu een meer sturende rol.

2. Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?

Je weet nu beter wat je kunt verwachten van begaafde kinderen en dat je soms ook best eisen mag stellen. Probeer me ook vaker te verplaatsen in het begaafde kind en probeer ook non-verbale signalen op te merken en hier iets mee te doen. Zit een begaafd kind tijdens de instructie van rekenen bijv. ongeïnteresseerd te kijken, dan betrek ik hem bij de instructie door het hem zelf te laten uitleggen of ik zorg dat hij al aan de opdracht kan gaan werken.

3. Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?

De IB-er heeft mij zeker goed geholpen. Zij heeft steeds samen met mij naar het DHH gekeken en uitleg gegeven over de mogelijkheden van het programma. Ze zat ook altijd bij de gesprekken met de ouders van het begaafde kind.

4. Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?

Ik moet toegeven dat ik me zelf nog niet zo goed verdiept heb in de theorie. De IB-er vertelde hierover en gaf daarbij tips en handvaten uit de theorie die ik dan daarna ook toegepast heb.

5. Wat ga je de volgende keer anders doen?

Zoals hierboven al vermeld, zal ik mij wellicht nog meer moeten gaan verdiepen in de theorie.

Een ander punt is dat ik wellicht nog meer zelf moet gaan experimenteren met het DHH. Nu heb ik dit altijd onder begeleiding van de IB-er gedaan.

Leerkracht C

1. Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

T.a.v. de leerling: Mede door de coaching van de IB-er en het werken met het DHH, krijg ik steeds meer inzichten m.b.t. de leerling. Maar het is voor mij nog een groeiproces. Ik zie bij de leerlingen een positieve ontwikkeling. Zij vinden het prettig om uitgedaagd te worden.

T.a.v. de leerstof: Handig dat het DHH adviezen geeft m.b.t. materialen die ingezet kunnen worden. Door de gesprekken en de interventie van de IB-er met de kinderen, krijg

ik zelf ook steeds meer zicht op hoe de uitwerking (invulling, tijd, etc.) er in de praktijk uit zou kunnen zien. IK weet nu beter hoe ik de leerstof in kan zetten.

2. Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?

Ik vind mijzelf nog niet competent genoeg. Waarschijnlijk is de periode nog te kort geweest. Ik merk wel dat er bij mij een duidelijke ontwikkeling is waar te nemen. Door het enthousiasme van de IB-er die mij de mogelijkheden van het DHH heeft leren zien, word ik ook steeds meer geprikkeld om zelf materialen uit de zoeken, aan de slag te gaan met leerlingen, etc.

3. Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?

Ik leer veel van de IB-er met name tijdens het voeren van de gesprekken met elkaar en de gesprekken met ouders. Deze laatste gesprekken worden op een prettige, duidelijke manier gevoerd, met als leidraad het DHH. Dit werkt prima!

4. Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?

Door het werken met het DHH en de theoretische uitleg en coaching van de IB-er, ben ik heel enthousiast over het DHH geworden. Ik heb meer inzicht in het DHH en de begeleiding van begaafde kinderen gekregen. Het is een geweldig instrument dat veel handreikingen geeft.

5. Wat ga je de volgende keer anders doen?

Ik ga het instrument nu sneller inzetten bij de begeleiding van de begaafde leerlingen in mijn groep.

Leerkracht D.

1. Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

T.a.v. de leerling:

Het DHH heeft ervoor gezorgd dat ik kritischer naar de leerling ben gaan kijken. Het DHH gaf mij handvaten waar ik op kon letten bij het kind, waardoor ik er zicht kreeg op de leerbehoeften van Robin.

T.a.v. de leerstof:

Vooraf het bij stukje verdieping in de leerstof heeft het DHH een grote betekenis voor mij gehad. Ik vond het in het begin moeilijk om Robin uitdaging te bieden, omdat ik niet wist waar voor haar die uitdaging lag. Het programma bracht dit mooi in kaart.

2. Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?

Ik zal anders handelen bij de signalen die kinderen mij geven. Zo ben ik in gaan zien dat kinderen veel baat hebben bij verdieping die echt gericht is op hun behoeften.

3. Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?

Ja. De intern begeleider heeft ervoor gezorgd dat ik het DHH leerde lezen. Wanneer je voor het eerst werkt met het programma ken je nog niet alle mogelijkheden. Door samen met haar in gesprek te gaan en naar het programma te kijken, heb ik er veel van geleerd en kon ik zaken in de klas beter toepassen.

4. Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?

Ja, al was het soms wel lastig om uit te vinden op welke manier. Maar de ib-er heeft me hier goed bij geholpen. Ook biedt het programma hier hulp voor.

5. Wat ga je de volgende keer anders doen?

Wanneer ik symptomen zie bij een leerling zullen mijn handelingen anders zijn. Verder wil ik me blijven verdiepen in het DHH zodat ik bij blijf en weet wat de acties van mij als leerkracht kunnen zijn om het onderwijs goed op de leerlingen af te stemmen.

Bijlage 7: Competentie leerkracht: resultaten en analyse **tussenmeting** (maart 2013)

Resultaten vragenlijst leerkrachten groep 3 en 4

9. In relatie tot de leerling:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen								2	2		
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen					1		2	1			
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen					1	1		2			
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen					1	1		2			
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen						1	2	1			
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep							1	1	2		
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH								1	2	1	

gemiddelde scores

	Gemiddelde score
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen	7,5
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen	5,75
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen	6
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep	7,25
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH	8

Analyse:

De leerkrachten geven m.b.v. deze schaalvragen aan:

- dat ze leerlingen die uitdaging nodig hebben, al redelijk goed kunnen herkennen, maar dat ze nog moeite hebben met het herkennen van meer- en hoogbegaafde kinderen.
- dat ze nog niet volledig op de hoogte zijn van de leer- en persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen.
- dat ze nog moeite hebben met het bepalen van de juiste verrijkingsmaterialen.
- ze op de hoogte zijn van de interessegebieden van de slimme leerlingen uit hun groep.
- wanneer de verwachting van het nut van het DHH vergeleken wordt met deze meting en de eerdere meting, dan valt op dat deze gemiddelde verwachting is gestegen van 7,2 naar 8. Hieruit zouden we kunnen concluderen dat de leerkrachten van de

groepen 3 en 4 meer nut ondervinden van het DHH dan aan het begin van het onderzoek.

10. In relatie tot de leerstof:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben in staat om de basisstof te compacten					1			1	1		
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is ontstaan te vullen met verrijgingsstof					1			2	1		
Ik kan de keuze voor de verrijgingsstof door de leerling zelf laten bepalen		1					2	1			
Ik kan de keuze voor de verrijgingsstof samen met de leerling bepalen							2	2			
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingmateriaal								2	2		
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken								2	2		
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven			1				1	1	1		
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven			1				1	1	1		
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee moet doen			1				1	1	1		
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de slimme leerlingen						1	2	1			

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score
Ik ben in staat om de basisstof te compacten	7
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is ontstaan te vullen met verrijgingsstof	6,5
Ik kan de keuze voor de verrijgingsstof door de leerling zelf laten bepalen	5
Ik kan de keuze voor de verrijgingsstof samen met de leerling bepalen	6,5
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingmateriaal	7,5
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken	7,5
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven	5,75
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven	5,75
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee moet doen	5,75
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de slimme leerlingen	6

Analyse:

De leerkrachten geven m.b.v. deze schaalvragen aan:

- Dat de competenties in relatie tot de leerstof op een schaalvaag van 0 tot 10, tussen de 5 en de 7,5 scoren.
- Dat zij al kans zien om de leerling zelfstandig te laten werken
- Dat zij nog meer tijd kunnen creëren om deze leerling tijdens de lessen instructie en feedback te geven
- Dat zij nog geen goed overzicht hebben van de reguliere leerstof die de leerling mee moet doen.
- Dat zij nog niet geheel tevreden zijn over de mate waarin zij tegenmoet kunnen komen aan passend aanbod voor de slimme leerling.

Tijdens observaties door de intern begeleider (onderzoeker) in het kader van handelingsgericht werken, valt inderdaad op dat de leerkracht moeite heeft om te bepalen wanneer de slimme leerling wel of niet mee moet doen met de reguliere leerstof. Vaak wordt dan besloten om de leerling mee te laten doen.

11. in relatie tot de behoefte aan begeleiding:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *						1	1		2		
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH									3	1	
Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH									2	2	
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH									2	1	1
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld									1	2	1
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?					1		1	2			

* Ik wil graag meer informatie over:

1 algemene informatie over meer- en hoogbegaafdheid (M)

2 compacten en verrijken

3 leerlingbegeleiding

0 anders, n.l.....

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *	7,75
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH	8,25

Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH	8,5
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH	8,75
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld	9
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?	6

Analyse:

- Alle leerkrachten geven in de vragenlijst aan dat zij meer informatie willen over (hoog)begaafdheid. (Dit kunnen zij invullen bij *)
- Eén leerkracht wil algemene informatie (N.B. deze leerkracht werkt sinds de herfstvakantie op onze school en heeft de presentaties van vorige schooljaren aan het team gemist)
- Alle leerkrachten geven aan informatie te willen krijgen over compacten, verrijken en de leerlingbegeleiding.

Interventie onderzoeker:

- Informatie geven over compacten en verrijken aan de individuele leerkracht met het DHH bij de hand.
- Algemene informatie geven aan de individuele leerkracht die daarom gevraagd heeft.

12. in relatie tot de geboden begeleiding van de intern begeleider onderbouw / coördinator meer- en hoogbegaafdheid:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven								3	1		
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH							2		1	1	
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH								2	2		
Ik ben tevreden over het coachen bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH								1	1	2	
Ik ben tevreden over het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor het DHH is ingevuld							2	1		1	

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven	7,25
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH	7,25
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH	7,5

Ik ben tevreden over het coachen bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH	8,25
Ik ben tevreden over het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor het DHH is ingevuld	7

Analyse:

- De leerkrachten scoren op tevredenheid ten aanzien van de verkregen informatie, de coaching en het opgestelde plan gemiddeld een 7 of hoger.

5. Wat zijn je ervaringen met het DHH tot nu toe?

0	Het werken met het programma geeft mij geen verdere inzichten
3	Het is leerzaam om met het programma te werken
2	Het programma zorgt er voor dat ik mij bekwamer voel t.a.v. het onderwijsaanbod m.b.t. de slimme leerling in mijn groep
3	Het programma zorgt er voor dat ik meer bekend raak met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de meer- en hoogbegaafde leerling
0	Het kost veel tijd om de vragenlijsten in te vullen die bij het programma horen
1	Het programma wijst voor zich
3	Ik leer het programma kennen doordat de intern begeleider mij hierin coacht
0	Ik leer het programma kennen doordat ik er op eigen initiatief mee experimenteer
0	Het kost veel tijd om de grafieken te lezen
2	De grafieken zijn gemakkelijk te lezen
0	Het kost veel tijd om de gesprekken met ouders te voeren
0	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand
3	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand maar ik heb nu nog graag steun van de intern begeleider
1	Het kost veel tijd om de verrijkingsmaterialen uit te zoeken
0	Het programma geeft aan welke verrijkingsmaterialen ingezet kunnen worden

Analyse:

- 75 % van de leerkrachten geeft aan dat het leerzaam is om met het programma (DHH) te werken
- 50 % van de leerkrachten geeft aan dat het programma er voor zorgt dat de leerkracht zich bekwamer voelt t.a.v. het onderwijsaanbod m.b.t. de slimme leerling in hun groep
- 75 % van de leerkrachten geeft aan dat het programma er voor zorgt dat zij meer bekend raken met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de meer- en hoogbegaafde leerling
- 25 % van de leerkrachten geeft aan dat het programma zichzelf wijst
- 75 % van de leerkrachten geeft aan dat zij het programma leren kennen doordat de intern begeleider hen hierin coacht
- 50 % van de leerkrachten geeft aan dat zij de grafieken makkelijk kunnen lezen

- 75 % van de leerkrachten geeft aan dat de gesprekken met ouders gemakkelijk te voeren zijn met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand maar dat zij nu nog graag steun van de coördinator meer- en hoogbegaafdheid hebben
- 25 % van de leerkrachten geeft aan dat het veel tijd kost om verrijkende materialen uit te zoeken.

De helft van de leerkrachten geeft aan dat de grafieken makkelijk te lezen zijn. In onderdeel 3 van deze vragenlijst vragen de leerkrachten om meer informatie. Deze informatie geeft het programma aan, maar het programma geeft zo veel informatie dat de leerkrachten waarschijnlijk niet weten waar het te vinden is.

6. Welke verandering merk je bij de leerling?

1	De leerling laat geen verandering zien
2	De leerling werkt met plezier aan de ingezette verrijkingsmaterialen
0	De leerling is héél enthousiast over de ingezette verrijkingsmaterialen
0	De leerling vertelt meer
0	De leerling komt met meer plezier naar school
1	De leerling vindt de opdrachten gemakkelijk
2	De leerling vindt de opdrachten moeilijk en maakt ze niet af
1	De leerling vindt de opdrachten moeilijk, maar geniet er wel van
1	De leerling leert nu meer dan voorheen door de uitdagende opdrachten
0	De leerling

N.B. 1 en 7 zijn m.b.t. dezelfde leerling ingevuld!!

Toevoeging opmerking 6: 'maar wel leuk!' (Leeskrakers mini)

Toevoeging opmerking 7: enkele opdrachten uit Plustaak zijn minder leuk en worden niet (af)gemaakt.

Evt. aanvullingen/opmerkingen (over het DHH);

t.a.v. onderdeel 3:

* Passende begeleiding geven vind ik soms lastig, omdat ik nog niet bekend ben met het aanwezige of verkrijgbare verrijkingsmateriaal. Dank zij de IB-er word ik steeds bekwaamer in het aanbieden en begeleiden van verrijking

t.a.v. onderdeel 4:

* De IB-er begeleidt me prima. Zij kent het programma beter dan ik en kan me hier dan ook goed in sturen.

Analyse:

- 25 % van de leerkrachten geeft aan geen verandering bij de leerling te zien, 75 % ziet wél verandering bij de leerling.
- 50 % van de leerkrachten geeft aan dat de leerling met plezier aan de ingezette verrijkingmaterialen werkt.

- 25 % van de leerkrachten geeft aan dat de leerling de opdracht gemakkelijk vindt.
- 50 % van de leerkrachten geven aan dat de leerling de opdrachten moeilijk vindt en deze niet af maakt.
- 25 % van de leerkrachten geeft aan dat de leerling de opdracht moeilijk vindt , maar er wel van geniet
- 25 % van de leerkrachten geeft aan dat de leerling nu meer dan voorheen leert door de uitdagende opdrachten.

Eén leerkracht geeft aan dat zijn leerling geen verandering laat zien. Deze leerling vindt de opdrachten moeilijk en maakt ze niet af. Wat opvalt wanneer met deze leerling een kindgesprek wordt gevoerd en de verrijkingstaken worden besproken, is dat de leerling de opdrachten die hij niet meteen kan maken, overslaat en er ook niet meer op terug komt. Dit wordt door de onderzoeker herkend bij de andere leerlingen die deze verrijkingstaken krijgen. Zij vragen geen hulp hierbij.

Tijdens een observatie door de onderzoeker valt op dat de leerlingen nog geen goede oplossingsstrategieën gebruiken. Zij lijken gefocust op het geven van de juiste antwoorden en als dat niet lukt, geven ze het op. De basisstof en aanvullende taken vanuit de methode hebben de leerling min of meer geleerd dat een antwoord snel gevonden moet kunnen worden. Zij bevinden zich in de fase van zelfstandig werken en kunnen bij de taken gemakkelijk komen tot het juiste antwoord. Nu krijgen zij taken aangeboden waarbij de overstap wordt gemaakt naar het zelfstandig leren. Wanneer zij hier echter geen begeleiding in krijgen, dan kunnen zij niet overgaan tot de volgende fase van leren. In de literatuur worden deze fasen beschreven door Drent & van Gerven (2012). Zij geven in het boek Passend onderwijs aan dat de rol van de leerkracht in deze fase ook moet veranderen. Deze rol verandert van een productgerichte benadering naar een procesgerichte benadering en de leerkrachtrol verandert van een sturende naar een begeleidende en coachende rol. Hij gaat meer de ondersteunende rol innemen bij het leerproces.

In gesprekken met de leerkrachten geven zij aan dat de verrijkingsstof niet voldoet. De leerling maakt de taken immers niet (af). De leerkrachten reserveren weinig tijd aan feedback op deze leerlingen. Zij geven feedback door het product na te kijken. Er wordt niet met de leerlingen over het leerproces gesproken. De leerkrachten weten niet waarom de leerling de taak niet afmaakt.

De onderzoeker vraagt toestemming om met de leerlingen te mogen werken en zet in op het doel van zelfstandig leren. Hierbij wordt gestuurd op het leerdoel, het leerproduct én de evaluatie van het geleerde. Tijdens deze interventies wordt de strategie kort besproken en krijgt de individuele leerling feedback op zijn werkhouding en taakaanpak. Deze interventies worden achteraf met de betreffende leerkracht besproken.

13. In relatie tot de leerling:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen								1	3		
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen						1	2	1			
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen						1	1	1	1		
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen						1		2	1		
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen						1		2	1		
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep								2	1	1	
(Mijn verwachting t.a.v.) het nut van het DHH									2	2	

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score begin meting	Gemiddelde score eindmeting
Ik kan kinderen die behoefte hebben aan uitdaging herkennen	7,5	7,75
Ik kan meer- en hoogbegaafde kinderen herkennen	5,75	6
Ik ben op de hoogte van de leerkenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75	6
Ik ben op de hoogte van de persoonlijkheidskenmerken van meer- en hoogbegaafde kinderen	5,75	6,75
Ik kan de juiste verrijking(smateriaal) voor deze leerling kiezen	6	6,75
Ik ben op de hoogte van de interessegebieden van de slimme leerling(en) uit mijn groep	7,25	7,75

14. In relatie tot de leerstof:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben in staat om de basisstof te compacten						1			3		
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is ontstaan te vullen met verrijkingsstof						1		1	2		
Ik kan de keuze voor de verrijkingsstof door de leerling zelf laten bepalen				1			1		2		
Ik kan de keuze voor de verrijkingsstof samen met de leerling bepalen							1	2	1		
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingsmateriaal								2		2	
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken								2	1	1	
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven								3	1		
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven								2	1	1	
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee				1				2	1		

moet doen												
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de begaafde leerlingen							1	1	2			

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score begin meting	Gemiddelde score eindmeting
Ik ben in staat om de basisstof te compacten	7	7,75
Ik ben in staat om de beschikbare tijd die door het compacten is ontstaan te vullen met verrijkingstof	6,5	7
Ik kan de keuze voor de verrijkingstof door de leerling zelf laten bepalen	5	6,25 !
Ik kan de keuze voor de verrijkingstof samen met de leerling bepalen	6,5	7
Ik kan het kind coachen in het gebruik van het verrijkingsmateriaal	7,5	8
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking zelfstandig te laten werken	7,5	7,75
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking instructie te kunnen geven	5,75	8,25
Ik kan in mijn lessen tijd inruimen om kinderen die werken met verrijking feedback te geven	5,75	7,75
Ik ben in staat om de leerstof zodanig te plannen dat ik een goed overzicht heb van de reguliere leerstof die de slimme leerling mee moet doen	5,75	6,25
Ik ben tevreden over de mate waarin ik tegemoet kan komen aan passend aanbod voor de slimme leerlingen	6	7,25

15. In relatie tot de behoefte aan begeleiding:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *					1		2		1		
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH				1			1		2		
Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH				1				1	2		
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH									2	1	1
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld									3		1
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?							1	3			

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score begin meting	Gemiddelde score eindmeting
Ik wil graag meer informatie over meer- en hoogbegaafdheid *	7,75	6
Ik wil graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het invullen van het DHH	8,25	6,25
Ik wil graag coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH	8,5	6,5
Ik heb graag coaching van de intern begeleider / coördinator bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH	8,75	8,75
Ik heb graag coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor ik het DHH heb ingevuld	9	8,5
Hoe competent beoordeel je je eigen functioneren in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde kinderen?	6	6,75

**16. In relatie tot de geboden begeleiding van de intern begeleider
onderbouw / coördinator meer- en hoogbegaafdheid:**

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven								1	1	2	
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH								1	2	1	
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH								1	2	1	
Ik ben tevreden over het coachen bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH									2	2	
Ik ben tevreden over het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor het DHH is ingevuld							1	1	1	1	

gemiddelde scores:

	Gemiddelde score begin meting	Gemiddelde score eindmeting
Ik ben tevreden over de informatie die de intern begeleider / coördinator meer- en hoogbegaafdheid over het thema heeft gegeven	7,25	8,25
Ik ben tevreden over de coaching bij het invullen van het DHH	7,25	8
Ik ben tevreden over de coaching bij het interpreteren van de uitkomsten van de ingevoerde gegevens in het DHH	7,5	8
Ik ben tevreden over het coachen bij het voeren van de gesprekken met de ouders over de uitkomsten van het DHH	8,25	8,5
Ik ben tevreden over het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor het DHH is ingevuld	7	7,5

Zou je bij de volgende vragen het bolletje kunnen kleuren vóór de stelling die voor jou geldt?

5. Wat zijn je ervaringen met het DHH tot nu toe?

0	Het werken met het programma geeft mij geen verdere inzichten
3	Het is leerzaam om met het programma te werken
4	Het programma zorgt er voor dat ik mij bekwaamer voel t.a.v. het onderwijsaanbod m.b.t. de slimme leerling in mijn groep
4	Het programma zorgt er voor dat ik meer bekend raak met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de meer- en hoogbegaafde leerling
0	Het kost veel tijd om de vragenlijsten in te vullen die bij het programma horen
1	Het programma wijst voor zich
4	Ik leer het programma kennen doordat de intern begeleider mij hierin coacht
0	Ik leer het programma kennen doordat ik er op eigen initiatief mee experimenteer
0	Het kost veel tijd om de grafieken te lezen
3	De grafieken zijn gemakkelijk te lezen
0	Het kost veel tijd om de gesprekken met ouders te voeren
1	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand
4	De gesprekken met ouders zijn gemakkelijk te voeren met het eindverslag van de signalering of diagnostiek bij de hand maar ik heb nu nog graag steun van de intern begeleider
1	Het kost veel tijd om de verrijkingsmaterialen uit te zoeken
2	Het programma geeft aan welke verrijkingsmaterialen ingezet kunnen worden
0	Anders, n.l.

8. Welke verandering merk je bij de leerling?

0	De leerling laat geen verandering zien
4	De leerling werkt met plezier aan de ingezette verrijkingsmaterialen
0	De leerling is héél enthousiast over de ingezette verrijkingsmaterialen
0	De leerling vertelt meer
0	De leerling komt met meer plezier naar school
1	De leerling vindt de opdrachten gemakkelijk
1	De leerling vindt de opdrachten moeilijk en maakt ze niet af
3	De leerling vindt de opdrachten moeilijk, maar geniet er wel van
2	De leerling leert nu meer dan voorheen door de uitdagende opdrachten
0	De leerling

Evt. aanvullingen/opmerkingen (over het DHH);

t.a.v. onderdeel 1: C: Mede door de coaching van de iB-er en het werken met het DHH, krijg ik steeds meer inzichten m.b.t. de leerling, maar het is voor mij nog een groeiproces.

t.a.v. onderdeel 2: Ma: De instructie en feedback kan ik goed geven tijdens de leeslessen, omdat dit verweven zit in de methode. Bij de andere vakgebieden lukt dit nog niet.

C: Het aanbod voor verrijkingsstof wordt op dit moment vooral gegeven door de IB-er. Dit vind ik prettig. Ik word door de IB-er op de goede weg geholpen om zelf de juiste verrijkingsstof te kiezen. Doordat een paar leerlingen uit mijn groep worden gecoacht en begeleid door de IB-er (zodat ze zelfstandig in de groep verder kunnen gaan), krijg ik zelf ook steeds meer zicht op de invulling, tijd, etc.

t.a.v. onderdeel 3:

Mb: Wat is er op school aanwezig en hoe kan ik dit effectief inzetten? Wat is mijn rol als leerkracht hierin qua sturing en begeleiding?

Voor mij is het in dit geval vooral werken met verschillend verrijksateriaal en ervaring op doen.

C: Ik vind mijzelf nog niet competent genoeg, waarschijnlijk omdat het nog een te korte periode is geweest. Ik merk wel dat er bij mij een duidelijke ontwikkeling is waar te nemen. Door het enthousiasme van de IB-er word ik ook steeds meer geprikkeld om zelf materialen uit te zoeken, aan de slag te gaan met de leerlingen, etc.

t.a.v. onderdeel 4:

C: Ik leer veel van de IB-er tijdens het voeren van de gesprekken met ouders. Deze gesprekken worden op een prettige, duidelijke manier gevoerd, met als leidraad het dHH. Dit werkt prima!

t.a.v. onderdeel 5:

C: Door het werken met het DHH en coaching van de IB-er ben ik heel enthousiast over het DHH geworden en heb ik meer inzicht in het DHH gekregen. Het is een geweldig instrument voor de begeleiding van de meer- en hoogbegaafde leerlingen, met veel handreikingen.

t.a.v. onderdeel 6:

C: Ik zie een positieve ontwikkeling van de leerlingen die het steeds prettiger vinden om uitgedaagd te worden. (Van een passieve houding naar een actieve, enthousiaste houding). Deze leerlingen worden goed begeleid door de IB-er. Ze vinden het heel fijn om met haar (buiten de groep) te werken, zodat ze in de groep zelfstandig verder kunnen.

Analyse:

Uit de vragenlijst met betrekking tot de competenties van de leerkracht, kunnen we de volgende conclusies trekken:

- De competenties van de leerkracht zijn met betrekking tot de leerling op alle verschillende onderdelen toegenomen.
- De competenties met betrekking tot de leerstof zijn ook op alle onderdelen toegenomen. De meest opvallende toename zien we bij de onderdelen waarbij de leerkracht tijd kan inruimen om de leerlingen instructie en feedback te geven. Ook hun tevredenheid waarin ze tegenmoet kunnen komen aan passend onderwijs voor de slimme leerling is sterk verbeterd.
- De competenties met betrekking tot de behoefte aan begeleiding is op de meeste onderdelen afgenomen.
- De behoefte om coaching bij het voeren van de gesprekken met ouders over de uitkomsten van het DHH is gelijk gebleven.
- De behoefte aan coaching bij het opstellen van een plan voor de leerling waarvoor het DHH is ingevuld, is nog steeds vrij hoog.
- De mate van competentie waarin de leerkracht zichzelf beoordeelt in relatie tot het werken met meer- en hoogbegaafde leerlingen is toegenomen.
- De tevredenheid tot de geboden begeleiding is op alle onderdelen verhoogd.

Met betrekking tot de ervaringen met het DHH, wordt het volgende aangegeven:

- 3 van de 4 leerkrachten geven aan dat het leerzaam is om met het programma te werken.
- Alle leerkrachten geven aan dat het programma er voor zorgt dat zij zich bekwaam voelen t.a.v. het onderwijsaanbod m.b.t. de begaafde leerling in hun groep
- Alle leerkrachten geven aan dat het programma er voor zorgt dat zij meer bekend raken met de leer- en persoonlijkheidskenmerken van de meer- en hoogbegaafde leerling.
- Alle leerkrachten geven aan dat zij het programma leren kennen doordat de intern begeleider hen hierin coacht
- Alle leerkrachten geven aan dat zij nog graag steun van de intern begeleider krijgen bij het voeren van de gesprekken met de ouders.

Met betrekking tot de veranderingen bij de leerling wordt door de leerkrachten het volgende aangegeven:

- Alle leerkrachten geven aan dat de leerling met plezier werkt aan de ingezette verrijkingsmaterialen
- 3 van de 4 leerkrachten geven aan dat de leerling de opdrachten moeilijk vindt, maar hij geniet er wel van
- 2 van de 4 leerkrachten geven aan dat de leerling nu meer leert dan voorheen door de uitdagende opdrachten.

Bijlage 9: tabellen naar aanleiding van interview leerkrachten

Positieve veranderingen ten opzichte van leerlingen en leerstof.

Tabel: Wat heeft het werken met het DHH voor jou betekend t.a.v de leerling en de leerstof?

Leerkracht	Leerling	Leerstof
A	Ik kan de leerling nu beter herkennen. Ik heb ervaren dat ik hogere eisen mag en kan stellen aan het werk, het werktempo, de zelfstandigheid van de begaafde leerling en zoek nu de samenwerking tussen begaafde leerlingen. De leerling vooral vanuit het eigen kunnen nieuwe ervaringen laten opdoen. Ze bouwen zo hun eigen kennis op.	Uitdagende leerstof is op elk vakgebied in te zetten. Je moet alleen weten wat en hoe. Het is belangrijk om hier zelf een goed overzicht over te hebben. In het DHH worden voldoende handreikingen hiervoor gegeven.
B	Ik ben me meer bewust geworden van het gedrag van begaafde kinderen. Ze vertonen soms aangepast gedrag. Door de vragen van het DHH in te vullen krijg je inzicht in het gedrag en wordt je hier nog meer bewust van.	Ik weet nu beter welke leerstof ik kan gebruiken bij begaafde kinderen. Ook kan ik nu bewuster een opdracht uitleggen aan begaafde kinderen. Ik bevraag hen meer, dus ik heb nu een meer sturende rol.
C	Mede door de coaching van de IB-er en het werken met het DHH, krijg ik steeds meer inzichten m.b.t. de leerling. Maar het is voor mij nog een groeiproces. Ik zie bij de leerlingen een positieve ontwikkeling. Zij vinden het prettig om uitgedaagd te worden.	Handig dat het DHH adviezen geeft m.b.t. materialen die ingezet kunnen worden. Door de gesprekken en de interventie van de IB-er met de kinderen, krijg ik zelf ook steeds meer zicht op hoe de uitwerking (invulling, tijd, etc.) er in de praktijk uit zou kunnen zien. IK weet nu beter hoe ik de leerstof in kan zetten.
D	Het werken met het DHH heeft ervoor gezorgd dat ik kritischer naar de leerling ben gaan kijken. Het DHH gaf mij handvaten waar ik op kon letten bij het kind, waardoor ik meer zicht kreeg op de leerbehoeften van de leerling.	Vooraf bij het stukje verdieping in de leerstof heeft het DHH een grote betekenis voor mij gehad. Ik vond het in het begin moeilijk om R uitdaging te bieden, omdat ik niet wist waar voor haar die uitdaging lag. Het programma bracht dit mooi in kaart.

Tabel ondersteuning leerkrachten

Leerkracht	Heb je steun ondervonden aan de interventies (acties) van de onderzoeker?	Kon je de theoretische uitleg in de praktijk toepassen?
A	De IB-er heeft me goed geholpen. Ik ben nog vrij onervaren op dit gebied en kon de steun goed gebruiken. Ze heeft me tips gegeven voor het werken in de klas. Deze heb ik met succes kunnen toepassen.	Redelijk. Vond het nog lastig om het direct toe te passen. Heb veel gehaald uit de tips en handreikingen van de IB-er bij de theorie. De uitleg herkende ik bij de kinderen toen ik beter naar hen ging kijken.
B	De IB-er heeft mij zeker goed geholpen. Zij heeft steeds samen met mij naar het DHH gekeken en uitleg gegeven over de mogelijkheden van het programma. Ze zat ook altijd bij de gesprekken met de ouders van het begaafde kind.	Ik moet toegeven dat ik me zelf nog niet zo goed verdiept heb in de theorie. De IB-er vertelde hierover en gaf daarbij tips en handvaten uit de theorie die ik dan daarna ook toegepast heb.
C	Ik leer veel van de IB-er met name tijdens het voeren van de gesprekken met elkaar en de gesprekken met ouders. Deze laatste gesprekken worden op een prettige, duidelijke manier gevoerd, met als leidraad het DHH. Dit werkt prima!	Door het werken met het DHH en de theoretische uitleg en coaching van de IB-er, ben ik heel enthousiast over het DHH geworden. Ik heb meer inzicht in het DHH en de begeleiding van begaafde kinderen gekregen. Het is een geweldig instrument dat veel handreikingen geeft.
D	Ja. De intern begeleider heeft ervoor gezorgd dat ik het DHH leerde lezen. Wanneer je voor het eerst werkt met het programma ken je nog niet alle mogelijkheden. Door samen met haar in gesprek te gaan en naar het programma te kijken, heb ik er veel van geleerd en kon ik zaken in de klas beter toepassen.	Ja, al was het soms wel lastig om uit te vinden op welke manier. Maar de ib-er heeft me hier goed bij geholpen. Ook biedt het programma hier hulp voor.

Tabel : verandering bij leerkrachten na het werken met het DHH.

Leerkracht	Voor welke verandering in je gedrag heeft het werken met het DHH gezorgd?	Wat ga je de volgende keer anders doen?
A	Bewuster omgaan met de verrijkende leerstof van een begaafd kind. Alerter op signalen van deze kinderen dat ze de opdracht of leerstof te eenvoudig vinden.	Ik ga me er nog meer in verdiepen, om ook echt effectief de ervaringen die ik nu heb opgedaan met het DHH, te kunnen gebruiken binnen mijn toekomstig onderwijs in de dagelijkse praktijk.
B	Je weet nu beter wat je kunt verwachten van begaafde kinderen en dat je soms ook best eisen mag stellen. Probeer me ook vaker te verplaatsen in het begaafde kind en probeer ook non-verbale signalen op te merken en hier iets mee te doen. Zit een begaafd kind tijdens de instructie van rekenen bijv. ongeïnteresseerd te kijken, dan betrek ik hem bij de instructie door het hem zelf te laten uitleggen of ik zorg dat hij al aan de opdracht kan gaan werken.	Zoals hierboven vermeld zal ik mij wellicht meer moeten gaan verdiepen in de theorie. Een ander punt is dat ik wellicht nog meer zelf moet gaan experimenteren met het DHH. Nu heb ik dit altijd onder begeleiding van de IB-er gedaan.
C	Ik vind mijzelf nog niet competent genoeg. Waarschijnlijk is de periode nog te kort geweest. Ik merk wel dat er bij mij een duidelijke ontwikkeling is waar te nemen. Door het enthousiasme van de IB-er die mij de mogelijkheden van het DHH heeft leren zien, word ik ook steeds meer geprikkeld om zelf materialen uit te zoeken, aan de slag te gaan met leerlingen, etc.	Ik ga het instrument nu sneller inzetten bij de begeleiding van de begaafde leerlingen in mijn groep.
D	Ik zal anders handelen bij de signalen die kinderen mij geven. Zo ben ik in gaan zien dat kinderen veel baat hebben bij verdieping die echt gericht is op hun behoeften.	Wanneer ik symptomen zie bij een leerling zullen mijn handelingen anders zijn dan voorheen. Verder wil ik me blijven verdiepen in het DHH zodat ik bij blijf en weet wat de acties van mij als leerkracht kunnen zijn om het onderwijs goed op de begaafde leerling af te stemmen.

Beste ouders

Zoals ik u verteld heb ben ik gestart met een onderzoek voor mijn MasterSEN opleiding bij FontysOSO in Sittard.

Hierbij wil ik onderzoeken wat het effect is op de handelingsbekwaamheid van de leerkracht die gebruik heeft gemaakt van het digitaal handelingsprotocol hoogbegaafdheid (DHH) om de onderwijs- en begeleidingsbehoeften van uw kind te kunnen bepalen.

Om te kunnen beoordelen of er enig effect te bespeuren is, wil ik niet alleen aan de leerkrachten een aantal vragen stellen, maar ook aan de kinderen en hun ouders. De vragenlijsten ga ik gebruiken om de volgende stappen in het werken met het DHH te kunnen nemen.

De resultaten van alle vragenlijsten neem ik mee in het verslag van het onderzoek. De gegevens hieruit verwerk ik anoniem, zowel van de ouders, de kinderen als de leerkrachten.

U heeft aangegeven dat u bereid bent om de vragenlijsten in te vullen. Tevens heeft u toestemming gegeven om de uitkomsten van de vragenlijst anoniem te mogen verwerken.

De vragenlijst bestaat uit een aantal schaalvragen, een paar multiple-choice vragen en open vragen

Ik vraag u om bij invulling van de lijst uit te gaan van de situatie zoals die nu van toepassing is op uw kind.

Vragenlijst 1

Uw kind kan de basisstof van de groep goed verwerken in een snel tempo.

Voor uw kind wordt het DHH (digitaal handelingsprotocol hoogbegaafdheid) ingevuld.

Ons kind zit in groep:

1. Kunt u op de onderstaande lijn aangeven hoe graag uw kind naar school komt? Links betekent dat hij/zij niet graag komt, rechts betekent dat hij/zij heel erg graag komt.

-
2. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

.....
.....
.....
.....
.....

Krijgt uw kind ander werk aangeboden naast de basisstof?

☐ Ja, n.l.

.....

☐ Nee

☐ Weet ik niet

☐ Ja, sinds

.....

3. Heeft dit ander werk te maken met verrijking of verdieping?

☐ Ja

☐ Nee

☐ Weet ik niet

4. Heeft dit werk zich uitgebreid sinds de vorige keer dat u een vragenlijst hebt ingevuld?

☐ Ja

☐ Ja en mijn kind is daardoor nog meer enthousiast over de opdrachten

☐ Nee, het aanbod is hetzelfde gebleven

☐ Nee, mijn kind krijgt alleen de basisstof aangeboden

☐ Weet ik niet, mijn kind vertelt er niet over

5. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **uw kind** is over het onderwijsaanbod in de klas? Links van de lijn betekent dat uw kind de opdrachten saai vindt, rechts betekent dat uw kind heel enthousiast is over de opdrachten.

6. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

☐ Mijn kind heeft voldoende aan de basisstof

☐ Mijn kind vindt de stof saai en verveelt zich

☐ Mijn kind vertelt er niets over

☐ Mijn kind is enthousiast over de leerstof

☐ Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind meer tevreden

☐ Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind enthousiast

☐ Anders, n.l.

.....

7. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **u zelf** bent over het onderwijsaanbod voor uw kind in de klas?

8. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

☐ Ik denk dat mijn kind voldoende heeft aan de basisstof

☐ Ik hoor van mijn zoon/dochter dat hij/zij de stof saai vindt en/of zich verveelt

☐ Ik weet het niet want mijn zoon/dochter vertelt er niets over

- O Mijn kind vertelt thuis enthousiast over de leerstof
- O Het onderwijsaanbod heeft zich uitgebreid maar ik hoor er van mijn kind niets over
- O Het onderwijsaanbod heeft zich uitgebreid en mijn kind is er heel tevreden over
- O Mijn kind
- O Anders, n.l.

.....

9. Als uw kind huiswerk krijgt, is uw kind hierover dan enthousiast? Wat zegt hij/zij hierover?

.....

10. Met welk vak op school is uw kind volgens u het liefste bezig? Waar heeft dit mee te maken?

.....

11. Waarmee houdt uw kind zich thuis het meeste bezig?

.....

Evt. aanvullingen/opmerkingen;

Hartelijk bedankt voor het invullen,
 Yvonne

Bijlage 11 Vragenlijst leerlingen beginmeting

Hallo,

Een tijdje geleden heb ik aan jou en je ouders gevraagd of je aan mijn onderzoek wilt meedoen. Erg fijn dat je hiervoor je toestemming hebt gegeven. Ik zou je graag een paar vragen willen stellen. Deze heb ik hieronder in een lijst bij elkaar gezet.

1. Als je in de klas klaar bent met je werk, wat mag je dan daarna doen? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ O ik wacht tot de andere kinderen ook klaar zijn
 - ☐ O ik lees in mijn leesboek totdat iedereen klaar is
 - ☐ O ik praat zachtjes met iemand die ook al klaar is
 - ☐ O ik maak een werkje af dat nog in mijn kastje ligt
 - ☐ O ik kijk mijn werk na
 - ☐ O ik heb van de juf/meester ander werk gekregen,
n.l.
 - ☐ O ik
.....
.....
.....
.....
.....
2. Maak je in de klas wel eens ander werk dan de andere kinderen?
 - ☐ O Ja, ik mag zelf een werkje kiezen als ik klaar ben
 - ☐ O Nee, wij maken altijd dezelfde werkjes
 - ☐ O Soms mag ik een andere opdracht maken
 - ☐ O Ik krijg meestal een andere (vervolg)opdracht
3. Als je van de juf of meester een andere opdracht krijgt dan de andere kinderen. Vind je dat dan prettig?
 - ☐ O Nee, ik maak het liefste dezelfde werkjes als alle andere kinderen
 - ☐ O Ja, ik vind het fijn want dan kan ik ook lekker doorwerken, net als de andere kinderen
 - ☐ O Soms
4. Mag je dat werk zelf kiezen of niet?
 - ☐ O Ja, ik kies het zelf
 - ☐ O Nee, de juf/meester kiest voor mij
 - ☐ O De juf/meester en ik kiezen samen voor het extra werk

O Anders, n.l.

.....
.....

5. Welk extra werk krijg je tegenwoordig?

☐ Pluswerkboek van de rekenmethode (WIG)

☐ Plustaak taal/rekenen

☐ Leeskrakers mini/1/2

☐ Mini informatieboekjes

☐ het maken van een PowerPoint presentatie

☐ Anders

.....
.....

6. Mag je zelf weten wanneer je aan deze opdrachten werkt of zegt de juf of meester wanneer je dat mag doen?

☐ ik mag het zelf weten

☐ de juf/meester zegt wanneer ik hieraan mag werken

☐ O

.....
.....
.....
.....

7. Werk je dan samen met andere kinderen?

☐ Ja, ik werk met andere kinderen uit mijn groep, n.l.

☐ Ja, ik werk met kinderen uit mijn groep en de andere groep 3 of 4

☐ nee, ik maak mijn werk alleen af

☐ O

8. Wie kijkt dit werk na?

☐ ik kijk het werk na

☐ de juf of meester kijkt het werk na

☐ ik kijk mijn werk na en daarna bespreek ik het met de juf of meester

☐ Niemand kijkt mijn werk na

☐ O

9. Als de juf of meester het werk met jou bespreekt, wanneer doet ze dat dan?

☐ we praten er van te voren over

☐ we praten er achteraf over

☐ we praten er van te voren en achteraf over

10. Kun je op de onderstaande lijn aangeven hoe fijn je het op school vindt? Helemaal links betekent ontevreden, helemaal rechts betekent dat je heel erg tevreden bent en niets zou willen veranderen.

11. Waarom heb je voor die plek op de lijn gekozen?

☐ ik ben helemaal tevreden over het werk op school

- ☐ ik verveel me af en toe op school
- ☐ ik vind het werk vaak (te) gemakkelijk
- ☐ ik zou graag andere opdrachten willen krijgen
- ☐

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Werk je graag met andere kinderen samen aan een opdracht in de klas?

- ☐ Ja, we kunnen goed samenwerken
- ☐ Nee, ik werk veel sneller dan de andere kinderen
- ☐

.....

.....

13. Wat doe je graag thuis?

.....

.....

.....

.....

.....

14. Welk werk zou jij graag op school (meer) willen doen?

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 12 Vragenlijst voor ouders, eindmeting.

Beste ouders

Zoals ik u verteld heb ben ik gestart met een onderzoek voor mijn MasterSEN opleiding bij FontysOSO in Sittard.

Hierbij wil ik onderzoeken wat het effect is op de leerkrachtvaardigheid wanneer die gebruik heeft gemaakt van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) om de onderwijs- en begeleidingsbehoeften van uw kind te kunnen bepalen. U heeft aangegeven dat u bereid bent om de vragenlijsten met betrekking tot mijn onderzoek in te vullen Hieronder volgt de tweede en laatste vragenlijst.

De vragenlijst bestaat uit dezelfde vragen als bij de eerste meting.

Ik vraag u om bij invulling van de lijst uit te gaan van de situatie zoals die nu van toepassing is op uw kind.

Bij voorbaat dank voor het invullen van de lijst!

1. Kunt u op de onderstaande lijn aangeven hoe graag uw kind naar school komt? Links betekent dat hij/zij niet graag komt, rechts betekent dat hij/zij heel erg graag komt.

2. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

.....
.....
.....

3. Krijgt uw kind ander werk aangeboden naast de basisstof?

O Ja, n.l.
O Nee
O Weet ik niet
O Ja, sinds

4. Heeft dit ander werk te maken met verrijking of verdieping?

O Ja
O Nee
O Weet ik niet

5. Heeft dit werk zich uitgebreid sinds de vorige keer dat u een vragenlijst hebt ingevuld?

O Ja
O Ja en mijn kind is daardoor nog meer enthousiast over de opdrachten

- ☐ Nee, het aanbod is hetzelfde gebleven
- ☐ Nee, mijn kind krijgt alleen de basisstof aangeboden
- ☐ Weet ik niet, mijn kind vertelt er niet over

6. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **uw kind** is over het onderwijsaanbod in de klas? De linkerkant van de lijn staat voor ontevreden, helemaal rechts betekent dat het onderwijsaanbod is aangepast aan de onderwijsbeoeften van uw kind.
- _____

7. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

- ☐ Mijn kind heeft voldoende aan de basisstof
- ☐ Mijn kind verveelt zich
- ☐ Mijn kind vindt de stof saai
- ☐ Mijn kind vertelt er niets over
- ☐ Mijn kind is enthousiast over de andere leerstof (verrijking)
- ☐ Anders, n.l.

.....

8. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **u zelf** bent over het onderwijsaanbod voor uw kind in de klas?
- _____

9. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

- ☐ Ik denk dat mijn kind voldoende heeft aan de basisstof
- ☐ Ik hoor van mijn zoon/dochter dat hij/zij zich verveelt
- ☐ Ik hoor van mijn zoon/dochter dat hij/zij de stof saai vindt
- ☐ Ik weet het niet want mijn zoon/dochter vertelt er niets over
- ☐ Mijn kind vertelt thuis enthousiast over de lesstof
- ☐ Anders, n.l.

.....

10. Met welk vak op school is uw kind het liefste bezig? Waar heeft dit mee te maken?

.....

.....

.....

11. Waarmee houdt uw kind zich thuis het meeste bezig?

.....

.....

.....

Bijlage 13 Vragenlijst leerlingen eindmeting (mei 2013)

Hallo,

Een tijdje geleden heb ik aan jou en je ouders gevraagd of je aan mijn onderzoek wilt meedoen. Erg fijn dat je hiervoor je toestemming hebt gegeven. Je hebt een aantal maanden geleden de eerste vragenlijst ingevuld. Nu zou ik je willen vragen om de tweede en tevens laatste vragenlijst in te vullen. Het zijn de zelfde vragen als de vorige keer want ik wil onderzoeken of er zaken veranderd zijn. De vragen heb ik hieronder in een lijst bij elkaar gezet. We zullen ze samen doorlezen.

1. Als je in de klas klaar bent met je werk, wat mag je dan daarna doen? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - ☐ O ik wacht tot de andere kinderen ook klaar zijn
 - ☐ O ik lees in mijn leesboek totdat iedereen klaar is
 - ☐ O ik praat zachtjes met iemand die ook al klaar is
 - ☐ O ik maak een werkje af dat nog in mijn kastje ligt
 - ☐ O ik kijk mijn werk na
 - ☐ O ik heb van de juf/meester ander werk gekregen,
n.l.
 - ☐ O ik
.....
.....
.....
.....
.....
2. Maak je in de klas wel eens ander werk dan de andere kinderen?
 - ☐ O Ja, ik mag zelf een werkje kiezen als ik klaar ben
 - ☐ O Nee, wij maken altijd dezelfde werkjes
 - ☐ O Soms mag ik een andere opdracht maken
 - ☐ O Ik krijg meestal een andere (vervolg)opdracht
3. Als je van de juf of meester een andere opdracht krijgt dan de andere kinderen. Vind je dat dan prettig?
 - ☐ O Nee, ik maak het liefste dezelfde werkjes als alle andere kinderen
 - ☐ O Ja, ik vind het fijn want dan kan ik ook lekker doorwerken, net als de andere kinderen
 - ☐ O Soms
4. Mag je dat werk zelf kiezen of niet?
 - ☐ O Ja, ik kies het zelf
 - ☐ O Nee, de juf/meester kiest voor mij

- ☐ De juf/meester en ik kiezen samen voor het extra werk
 - ☐ Anders, n.l.
-

5. Welk extra werk krijg je tegenwoordig?
- ☐ Pluswerkboek van de rekenmethode (WIG)
 - ☐ Plustaak taal/rekenen
 - ☐ Leeskrakers mini/1/2
 - ☐ Mini informatieboekjes
 - ☐ het maken van een PowerPoint presentatie
 - ☐ Anders
-

6. Mag je zelf weten wanneer je aan deze opdrachten werkt of zegt de juf of meester wanneer je dat mag doen?
- ☐ ik mag het zelf weten
 - ☐ de juf/meester zegt wanneer ik hieraan mag werken
 - ☐
-
-

7. Werk je dan samen met andere kinderen?
- ☐ Ja, ik werk met andere kinderen uit mijn groep, n.l.
 - ☐ Ja, ik werk met kinderen uit mijn groep en de andere groep 3 of 4
 - ☐ nee, ik maak mijn werk alleen af
 - ☐

8. Wie kijkt dit werk na?
- ☐ ik kijk het werk na
 - ☐ de juf of meester kijkt het werk na
 - ☐ ik kijk mijn werk na en daarna bespreek ik het met de juf of meester
 - ☐ Niemand kijkt mijn werk na
 - ☐

9. Als de juf of meester het werk met jou bespreekt, wanneer doet ze dat dan?
- ☐ we praten er van te voren over
 - ☐ we praten er achteraf over
 - ☐ we praten er van te voren en achteraf over

10. Kun je op de onderstaande lijn aangeven hoe fijn je het op school vindt? Helemaal links betekent ontevreden, helemaal rechts betekent dat je heel erg tevreden bent en niets zou willen veranderen.
- _____

11. Waarom heb je voor die plek op de lijn gekozen?
- ☐ ik ben helemaal tevreden over het werk op school
 - ☐ ik verveel me af en toe op school
 - ☐ ik vind het werk vaak (te) gemakkelijk
 - ☐ ik zou graag andere opdrachten willen krijgen

O anders nl.

.....
.....
.....

12. Werk je graag met andere kinderen samen aan een opdracht in de klas?

O Ja, we kunnen goed samenwerken

O Nee, ik werk veel sneller dan de andere kinderen

O anders nl.

.....

13. Wat doe je graag thuis?

.....
.....
.....

14. Welk werk zou jij graag op school (meer) willen doen?

.....
.....
.....

Bijlage 14 Resultaten en analyse vragenlijst ouders beginmeting

Vragenlijst 1

Deze vragenlijst is door drie ouderparen ingevuld.

12. Kunt u op de onderstaande lijn aangeven hoe graag uw kind naar school komt? Links betekent dat hij/zij niet graag komt, rechts betekent dat hij/zij heel erg graag komt.

A	C	B
_____	_____	_____

13. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

- A: Op schooldagen soms buikpijn voor schooltijd. Klaagt soms dat hij school saai vindt. Na schooltijd zijn klachten verdwenen. Geeft aan dat hij leuk gespeeld heeft.
- B: Ze gaat vrolijk naar school en komt vrolijk van school terug, zelfs als ze ziek is.
- C: J. gaat graag naar school, hij ervaart uitdaging in de lesstof, geen 100 % score omdat hij 's morgens opstartproblemen heeft.

14. Krijgt uw kind ander werk aangeboden naast de basisstof?

X Ja, n.l. A: Breinbreker, C: Pluswerkboek (van de methode)

O Nee

O Weet ik niet

X Ja, B: sinds het begin van het schooljaar

15. Heeft dit ander werk te maken met verrijking of verdieping?

X Ja (alledrie)

O Nee

O Weet ik niet

16. Heeft dit werk zich uitgebreid sinds de vorige keer dat u een vragenlijst hebt ingevuld?

X Ja (2 x ja, 1 keer niets ingevuld.; waarschijnlijk de vragenlijst van het onderzoek verwisseld met lijst DHH)

O Ja en mijn kind is daardoor nog meer enthousiast over de opdrachten

O Nee, het aanbod is hetzelfde gebleven

O Nee, mijn kind krijgt alleen de basisstof aangeboden

O Weet ik niet, mijn kind vertelt er niet over

17. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **uw kind** is over het onderwijsaanbod in de klas? Links van de lijn betekent dat uw kind de opdrachten saai vindt, rechts betekent dat uw kind heel enthousiast is over de opdrachten.

A	B	C
_____	_____	_____

18. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

- ☐ Mijn kind heeft voldoende aan de basisstof
- ☒ A en B: Mijn kind vindt de stof saai en verveelt zich
- ☒ A: Mijn kind vertelt er niets over
- ☒ B: Mijn kind is enthousiast over de leerstof
- ☒ C: Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind meer tevreden
- ☐ Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind enthousiast
- ☐ Anders, n.l.

19. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **u zelf** bent over het onderwijsaanbod voor uw kind in de klas?

C A/B

_____ | _ | _____

20. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

- ☐ Ik denk dat mijn kind voldoende heeft aan de basisstof
- ☐ Ik hoor van mijn zoon/dochter dat hij/zij de stof saai vindt en/of zich verveelt
- ☐ Ik weet het niet want mijn zoon/dochter vertelt er niets over
- ☐ Mijn kind vertelt thuis enthousiast over de leerstof
- ☒ B en C: Het onderwijsaanbod heeft zich uitgebreid maar ik hoor er van mijn kind niets over (i.p.v. 'niets' weinig ingevuld)
- ☐ Het onderwijsaanbod heeft zich uitgebreid en mijn kind is er heel tevreden over
- ☐ Mijn kind
- ☒ B: Anders, n.l. R. vertelt enthousiast over het spelen met andere kinderen, ze vindt school leuk. Over de lesstof geeft ze weinig informatie.
- ☐ C: Blij dat opgemerkt is dat S extra werk (misschien) zou waarderen

21. Als uw kind huiswerk krijgt, is uw kind hierover dan enthousiast? Wat zeht hij/zij hierover?

- A: Enig huiswerk betreft woordjes voor dictee en daar is hij niet heel enthousiast over.
- B: 'Makkie'.
- C: Nee, niet enthousiast, moet vaak aangespoord worden om dit te maken.

22. Met welk vak op school is uw kind volgens u het liefste bezig? Waar heeft dit mee te maken?

- A: (begrijpend) lezen: eigen tempo, informatie verzamelen
- B: Rekenen
- C: Rekenen, techniek

23. Waarmee houdt uw kind zich thuis het meeste bezig?

- A: lego, voetbal, lezen (Donald Duck en leesboeken), spelcomputer, gitaar.
- B: Spelen, bouwen en samen dingen ondernemen.
- C: T.V, I-pad, Lego Technic.

Evt. aanvullingen/opmerkingen; geen!

Analyse:

Wat opvalt zijn de volgende zaken:

- Op de schaalvraag geven de ouders aan dat de geselecteerde kinderen niet heel graag naar school komen. Eén ouderpaar zet een streep op de lijn, minder dan de helft en geeft aan dat hun kind 's morgens vaak buikpijnklachten heeft die na schooltijd verdwenen zijn.
De ouders van de andere kinderen scoren hoger, maar één van hen heeft 's morgens opstartproblemen.
- Bij vraag 2 geeft één ouderpaar aan dat hun kind graag naar school komt en één dat hij vrolijk naar school komt. Dat lijkt in tegenstelling tot de vorige vraag te zijn!!
- De geselecteerde kinderen krijgen alle drie ander werk aangeboden.
Waarschijnlijk is dat het extra werk dat bij de methode (lezen en rekenen) hoort. Twee van de drie ouderparen geven dit ook aan.
- Ouders denken dat dit te maken heeft met verrijking of verdieping.
- De kinderen zijn niet erg tevreden over het onderwijsaanbod. De ouders geven aan dat hun kind de stof saai vindt (2) en de ouders van het derde kind geven aan dat hun kind méér tevreden is nu er al een paar aanpassingen zijn gedaan.
- De ouders zijn meer tevreden over het onderwijsaanbod dan hun kinderen. Zij geven dit op de schaallijn aan, in vergelijking tussen een 80 en 90% score.
- Ouders geven in hun motivatie voor deze score aan dat ze weinig respons krijgen van hun kind over de leerstof en één ouderpaar geeft aan dat ze blij is dat opgemerkt is dat hun kind extra werk zou waarderen.
- De huiswerkvraag is alleen relevant voor de leerlingen van groep 4, want alleen zij krijgen dit. Zij zijn niet enthousiast over het huiswerk.
- Op de vraag met welk vak op school hun kind het liefst bezig is, geven twee van de drie kinderen aan dat ze graag rekenen. Eén ouderpaar geeft aan dat hun kind houdt van begrijpend lezen. Zij schrijven daarachter de reden waarom; hij kan werken in eigen tempo en kan informatie vergaren.
- De ouders maken geen gebruik van het geven van aanvullingen en / of opmerkingen.

Bijlage 15 Resultaten en analyse vragenlijst m.b.t. DHH; leerlingen; beginmeting.

In onderstaande lijst zijn de resultaten van de vragenlijst voor de leerlingen bij elkaar gezet. Onderaan staat een analyse van de gegevens.

15. Als je in de klas klaar bent met je werk, wat mag je dan daarna doen? (meerdere antwoorden mogelijk)

X B: ik wacht tot de andere kinderen ook klaar zijn

X A en B: ik lees in mijn leesboek totdat iedereen klaar is

O ik praat zachtjes met iemand die ook al klaar is

O ik maak een werkje af dat nog in mijn kastje ligt

X A: ik kijk mijn werk na

X B: ik mag een andere opdracht kiezen

O ik mag een andere opdracht kiezen die de juf mij aan het begin van de les heeft gegeven

X C: ik ben nooit eerder klaar met mijn werk.

16. Maak je in de klas wel eens ander werk dan de andere kinderen?

O Ja, ik mag zelf een werkje kiezen als ik klaar ben

X A en C: Nee, wij maken altijd dezelfde werkjes

O Soms mag ik een andere opdracht maken

X B: Ik krijg meestal een andere (vervolg)opdracht, uit het zonboekje.

17. Als je van de juf of meester een andere opdracht krijgt dan de andere kinderen. Vind je dat dan prettig?

O Nee, ik maak het liefste dezelfde werkjes als alle andere kinderen

O Ja, ik vind het fijn want dan kan ik ook lekker doorwerken, net als de andere kinderen

O Ja, want ik krijg graag moeilijke werkjes

X B: Soms vind ik het fijn.

Aen C: n.v.t.

18. Mag je dat werk zelf kiezen of niet?

O Ja, ik kies het zelf

X B: Nee, de juf/meester kiest voor mij

O De juf/meester en ik kiezen samen voor het extra werk

O Anders, n.l.

.....
Aen C: n.v.t.

19. Welk extra werk krijg je tegenwoordig?

X B: Pluswerkboek van de rekenmethode (WIG)

X B: Plustaak rekenen

O Leeskrakers mini/1/2

O Mini informatieboekjes

O ik werk aan een PowerPoint presentatie

O Anders

.....
Aen C: n.v.t.

20. Mag je zelf weten wanneer je aan deze opdrachten werkt of zegt de juf of meester wanneer je dat mag doen?
 O ik mag het zelf weten
 X B: de juf/meester zegt wanneer ik hieraan mag werken
 A en C: n.v.t.
21. Werk je dan samen met andere kinderen?
 O Ja, ik werk met andere kinderen uit mijn groep, n.l.
 O Ja, ik werk met kinderen uit mijn groep en de andere groep 3 of 4
 O nee, ik maak mijn werk alleen af
 X B: soms doe ik het samen en soms doe ik het alleen
 A en C: n.v.t.
22. Wie kijkt dit werk na?
 O ik kijk het werk na
 X B: de juf of meester kijkt het werk na
 O ik kijk mijn werk na en daarna bespreek ik het met de juf of meester
 O Niemand kijkt mijn werk na
 X B: bij Plustaak doe ik het zelf
 A en C: n.v.t.
23. Als de juf of meester het werk met jou bespreekt, wanneer doet ze dat dan?
 O we praten er van te voren over
 O we praten er achteraf over
 O we praten er van te voren en achteraf over
 A, B en C: n.v.t.
24. Kun je op de onderstaande lijn aangeven hoe fijn je het op school vindt? Helemaal links betekent ontevreden, helemaal rechts betekent dat je heel erg tevreden bent en niets zou willen veranderen. A C B
- _____ I _ I _____ I
25. Waarom heb je voor die plek op de lijn gekozen?
 X A: ik ben helemaal tevreden over het werk op school
 O ik verveel me af en toe op school
 X A, B en C : ik vind het werk vaak (te) gemakkelijk
 X B en C: ik zou graag andere opdrachten willen krijgen
 O
26. Werk je graag met andere kinderen samen aan een opdracht in de klas?
 X A en C: Ja, we kunnen goed samenwerken
 X B: Nee, ik werk veel sneller dan de andere kinderen
 O
 N.B. A vult eerst nee, dan ja in!!
27. Wat doe je graag thuis?
 A: op de tablet spelen, met de lego
 B: buiten spelen en op mijn kamer
 C: T.V kijken; klokhuis. Met de Knex en lego bouwen, lezen.

28. Welk werk zou jij graag op school (meer) willen doen?

A: lezen

B: Taal

C: ?

Analyse:

Wat opvalt zijn de volgende zaken:

- Twee leerlingen geven aan dat ze in de klas altijd dezelfde werkjes maken. Deze leerlingen zitten in groep 4. Eén leerling geeft aan dat ze de tijd die ze over heeft, gebruikt om te wachten of te lezen. Deze leerling geeft ook aan dat ze vervolgoopdrachten krijgt in de vorm van het zonboekje bij de methode. Deze leerling zit in groep 3.
- De leerling van groep 3 geeft aan dat ze de vervolgoopdracht soms fijn vindt.
- De juf / meester kiest dit werk uit.
- Naast de zontaken die behoren bij het vakgebied lezen, krijgt zij ook de extra taken op rekengebied die bij de methode horen. Nu werkt zij met Plustaak rekenen. Bij navraag bij de leerkracht is dit afgesproken omdat zij al heel snel beide werkboekjes die bij de methode horen doorgewerkt had.
- De leerling uit groep 3 geeft aan dat zij soms samen werkt bij de vervolgoopdracht en soms alleen. Bij navraag blijkt dat meerdere leerlingen dezelfde vervolgoopdracht krijgen (zontaken en Pluswerboek methode)
- De juf of meester van deze leerling uit groep 3 kijkt het werk na of de leerling doet het zelf.
- Er wordt niet vooraf of achteraf over het werk gesproken
- Leerling A geeft op de schaalvraag aan dat hij voor 85% tevreden is over hoe fijn hij het ervaart op school. In zijn motivatie hiervoor geeft hij aan dat hij helemaal tevreden is over het werk op school maar ook dat hij het werk vaak (te) gemakkelijk vindt. Dat lijkt tegenstrijdig met elkaar.
- Leerling B geeft op de schaalvraag aan dat hij 100% tevreden is over hoe fijn hij het ervaart op school. In zijn motivatie hiervoor geeft hij aan dat hij het werk vaak te gemakkelijk vindt en graag andere opdrachten zou willen krijgen. Ook dit lijkt tegenstrijdig met elkaar.
- Leerling C geeft op de schaalvraag aan dat hij voor 90% tevreden is over hoe fijn hij het ervaart op school. In zijn motivatie hiervoor geeft hij aan dat hij het werk vaak te gemakkelijk vindt en graag andere opdrachten zou willen krijgen. Ook dit lijkt tegenstrijdig met elkaar.
- Twee van de drie leerlingen geven aan dat ze graag samen werken met andere kindere in de klas omdat ze 'goed kunnen samenwerken'. Eén leerling kiest voor het antwoord 'Nee, ik werk veel sneller dan de andere kinderen'.
- De laatste twee vragen zijn open vragen waarin gevraagd wordt wat de leerlingen thuis graag doen en wat ze graag op school méér zouden willen doen. Hiermee wordt eventueel een indicatie gegeven voor een interessegebied waarop in de klas aangesloten zou kunnen worden met de verrijkende leerstof.

29. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **uw kind** is over het onderwijsaanbod in de klas? Links van de lijn betekent dat uw kind de opdrachten saai vindt, rechts betekent dat uw kind heel enthousiast is over de opdrachten.

30. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

O Mijn kind heeft voldoende aan de basisstof

X A en B: Mijn kind vindt de stof saai en verveelt zich

X A, C: Mijn kind vertelt er niets over

X B A: Mijn kind is enthousiast over de leerstof

X C: Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind meer tevreden

O Nu er aanpassingen zijn gedaan is mijn kind enthousiast

O Anders, n.l. J heeft moeite met concentratie/doorwerken, heeft dit te maken met het missen van extra uitdaging/interesse???

B: Mijn kind verveelt zich niet. Mede door de inzet van de jufs en Yvonne krijgt ze naast de basisstof ook andere werkjes aangeboden. Hierdoor geeft ze thuis aan dat ze steeds andere dingen kan doen en vindt ze het ook niet saai.

Mijn kind vertelt niet altijd uitgebreid over de aangeboden lesstof. Wel dat ze het leuk heeft gehad, maar treed dan niet in details.

Mijn kind is heel enthousiast over de andere leerstof (verrijking).

31. Kunt u op onderstaande lijn aangeven hoe tevreden **u zelf** bent over het onderwijsaanbod voor uw kind in de klas?

32. Kunt u aangeven waarom u voor deze plaats op de lijn gekozen hebt?

O Ik denk dat mijn kind voldoende heeft aan de basisstof

O Ik hoor van mijn zoon/dochter dat hij/zij de stof saai vindt en/of zich verveelt

X C Ik weet het niet want mijn zoon/dochter vertelt er niets over

X A Mijn kind vertelt thuis enthousiast over de leerstof extra lesstof

X B en C: Het onderwijsaanbod heeft zich uitgebreid maar ik hoor er van mijn kind niets over (i.p.v. 'niets'weinig ingevuld)

A: er is aandacht om onze zoon te leren leren en we zijn prettig in gesprek, wat we erg waarderen.

B: Anders, n.l. R. vertelt enthousiast over het spelen met andere kinderen, ze vindt school leuk. Over de lesstof geeft ze weinig informatie.

B: Ik denk dat mijn kind niet voldoende heeft aan de basisstof, maar zoals bij vraag 5 al aangegeven krijgt ze aanvullende werkjes. Deze werkjes hebben wij afgelopen maandag ingezien en zijn heel tevreden over het aanbod. We zijn ook heel blij dat

het de jufs in opgevallen dat Robin op bepaalde gebieden ver voor ligt op de klasgenootjes en dat ze uitdagende werkjes krijgt aangeboden.

C: Blij dat opgemerkt is dat S extra werk (misschien) zou waarderen

C: Prettige omgang/aandacht vanuit/met de leerkracht, maakt veel uit. Dit ervaren wij als positief

33. Als uw kind huiswerk krijgt, is uw kind hierover dan enthousiast? Wat zegt hij/zij hierover?

A: Enig huiswerk betreft woordjes voor dictee en daar is hij niet heel enthousiast over.

A: het huiswerk is na ons vorige gesprek aangepast. Dit is prettiger.

B: 'Makkie', maar krijgt geen huiswerk. Idem

C en C: Nee, niet enthousiast, moet vaak aangespoord worden om dit te maken.

34. Met welk vak op school is uw kind volgens u het liefste bezig? Waar heeft dit mee te maken?

A: (begrijpend) lezen: eigen tempo, informatie verzamelen

A: Technisch lezen: alleen werken; dan kan hij doorwerken. Begrijpend lezen i.v.m. nieuwe informatie opdoen.

B: Rekenen

C: Taal. (geheimtaal)

Omdat ze al vroeg kon lezen en schrijven. Ze zegt zelf wel dat er een bepaalde moeilijkheidsgraad in de opdrachten zit waardoor het voor haar uitdagend is.

C: Rekenen, techniek

C: lezen, rekenen, techniek. Hierin heeft hij de uitdaging. Hij houdt van dingen uit proberen en zelf in elkaar te knutselen. Lezen doet hij erg graag en veel.

35. Waarmee houdt uw kind zich thuis het meeste bezig?

A: lego, voetbal, lezen (Donald Duck en leesboeken), spelcomputer, gitaar.

A: voetballen, Donald Duck lezen, in de tuin spelen, fietsen, Tablet, t.v.: Klokhuus, Jeugdjournaal, in het weekend series.

B: Spelen, bouwen en samen dingen ondernemen.

B: Het 'organiseren' van grootse projecten, speurtochten, dorpen bouwen, waar veel fantasie voor nodig is. Bij fijn weer is ze graag buiten aan het spelen en ravotten.

Daarnaast (taal)spellen (op de computer) maar op zijn tijd ook lekker voor de tv.

C: T.V, I-pad, Lego Technic.

C: Knex, I-pad, buiten spleen, dingen maken van hout of karton.

Analyse:

Wat opvalt zijn de volgende zaken:

- Op de schaalvraag geven de ouders aan dat de geselecteerde kinderen niet heel graag naar school komen. Eén ouderpaar zet een streep op de lijn, minder dan de helft en geeft aan dat hun kind 's morgens vaak buikpijnklachten heeft die na schooltijd verdwenen zijn.

De ouders van de andere kinderen scoren hoger, maar één van hen heeft 's morgens opstartproblemen.

- Bij vraag 2 geeft één ouderpaar aan dat hun kind graag naar school komt en één dat hij vrolijk naar school komt. Dat lijkt in tegenstelling tot de vorige vraag te zijn!!
- De geselecteerde kinderen krijgen alle drie ander werk aangeboden. Waarschijnlijk is dat het extra werk dat bij de methode (lezen en rekenen) hoort. Twee van de drie ouderparen geven dit ook aan.
- Ouders denken dat dit te maken heeft met verrijking of verdieping.
- De kinderen zijn niet erg tevreden over het onderwijsaanbod. De ouders geven aan dat hun kind de stof saai vindt (2) en de ouders van het derde kind geven aan dat hun kind méér tevreden is nu er al een paar aanpassingen zijn gedaan.
- De ouders zijn meer tevreden over het onderwijsaanbod dan hun kinderen. Zij geven dit op de schaallijn aan, in vergelijking met een 80 % score.
- Ouders geven in hun motivatie voor deze score aan dat ze weinig respons krijgen van hun kind over de leerstof en één ouderpaar geeft aan dat ze blij is dat opgemerkt is dat hun kind extra werk zou waarderen.
- De vraag over het huiswerk is alleen relevant voor de leerlingen van groep 4, want alleen zij krijgen dit. Zij zijn niet enthousiast over het huiswerk.
- Op de vraag met welk vak op school hun kind het liefst bezig is, geven twee van de drie kinderen aan dat ze graag rekenen. Eén ouderpaar geeft aan dat hun kind houdt van begrijpend lezen. Zij schrijven daarachter de reden waarom; hij kan werken in eigen tempo en kan informatie vergaren.
- De ouders maken geen gebruik van het geven van aanvullingen en / of opmerkingen.
- De ouders van leerling A geven aan dat de buikpijnklachten zijn verdwenen, de leerling vrolijker is en dat hij thuis vertelt over de verrijkende materialen. De leerling vindt het op school af en toe nog saai, maar de ouders zeggen dat er een grote verbetering t.o.v. het begin van het schooljaar heeft plaatsgevonden. Er is een grote vooruitgang te zien op de schaallijn waarop ouders aangeven hoe graag leerling A naar school komt. De ouders geven een vooruitgang aan m.b.t. de tevredenheid van hun kind en henzelf over het onderwijsaanbod. Bij het kind is de vooruitgang veel groter dan bij de ouder.
- De ouders van leerling B geven op de schaallijn waarop ouders aangeven hoe graag deze leerling naar school komt, een vooruitgang aan. De ouders geven een vooruitgang aan m.b.t. de tevredenheid van hun kind en henzelf over het onderwijsaanbod. Bij het kind is de vooruitgang veel groter dan bij de ouder.
- De ouders van leerling C geven aan dat hij thuis niets vertelt. Hij geeft 's morgens soms aan dat hij niet naar school wil. In de eerste vragenlijst omschreven de ouders dit als opstartproblemen. Op de schaallijn waarop ouders aangeven hoe graag de leerling naar school komt zien we een minimale vooruitgang! De ouders geven geen vooruitgang aan m.b.t. de tevredenheid van hun kind en henzelf over het onderwijsaanbod. Deze leerling is op school heel enthousiast bezig geweest met de verrijkende taken. Dat hij hier thuis niets over vertelde, heeft ons verbaasd. Hij heeft moeite gehad met het presenteren van de PPT. Heeft hij last van faalangst/is hij perfectionistisch? Hij heeft de presentatie wel gedaan. In de klas is hij snel afgeleid en maakt daardoor zijn taken niet af. Het werk is

gecompact. De leerkracht gaat zoeken naar een mogelijkheid om de leerling ergens te laten werken waar hij weinig afgeleid wordt.

Bijlage 17 Resultaten en analyse vragenlijst leerlingen DHH, eindmeting.

In onderstaande lijst zijn de resultaten van de vragenlijst voor de leerlingen bij elkaar gezet. Onderaan staat een analyse van de gegevens. De gegevens in het rood zijn de gegevens uit de eindmeting.

29. Als je in de klas klaar bent met je werk, wat mag je dan daarna doen? (meerdere antwoorden mogelijk)

X B: ik wacht tot de andere kinderen ook klaar zijn

X A A en B C; ik lees in mijn leesboek totdat iedereen klaar is

O ik praat zachtjes met iemand die ook al klaar is

C; ik maak een werkje af dat nog in mijn kastje ligt

X A A B C: ik kijk mijn werk na

X B: ik mag een andere opdracht kiezen

A B C ik mag een andere opdracht kiezen die de juf mij aan het begin van de les heeft gegeven

X C: ik ben nooit eerder klaar met mijn werk.

30. Maak je in de klas wel eens ander werk dan de andere kinderen?

O Ja, ik mag zelf een werkje kiezen als ik klaar ben

X A en C: Nee, wij maken altijd dezelfde werkjes

O Soms mag ik een andere opdracht maken

X B A B C: Ik krijg meestal een andere (vervolg)opdracht, uit het zonboekje. Niet uit het zonboekje.

31. Als je van de juf of meester een andere opdracht krijgt dan de andere kinderen. Vind je dat dan prettig?

O Nee, ik maak het liefste dezelfde werkjes als alle andere kinderen

A B C Ja, ik vind het fijn want dan kan ik ook lekker doorwerken, net als de andere kinderen

O Ja, want ik krijg graag moeilijke werkjes

X B: Soms vind ik het fijn.

A en C: n.v.t.

32. Mag je dat werk zelf kiezen of niet?

O Ja, ik kies het zelf

X B A B C: Nee, de juf/meester kiest voor mij

O De juf/meester en ik kiezen samen voor het extra werk

O Anders, n.l.

.....
A en C: n.v.t.

33. Welk extra werk krijg je tegenwoordig?

X B B C: Pluswerkboek van de rekenmethode (WIG)

X B A B C: Plustaak rekenen

A B C Leeskrakers mini/1/2 ; 1

A C Mini informatieboekjes

A C ik werk aan een PowerPoint presentatie Hij is af en gepresenteerd.

A Anders

Sudoku.....

A en C: n.v.t.

34. Mag je zelf weten wanneer je aan deze opdrachten werkt of zegt de juf of meester wanneer je dat mag doen?

C ik mag het zelf weten

X B **A B C**: de juf/meester zegt wanneer ik hieraan mag werken

A en C: n.v.t.

35. Werk je dan samen met andere kinderen?

A B C Ja, ik werk met andere kinderen uit mijn groep, n.l.

A B C Ja, ik werk met kinderen uit mijn groep en de andere groep 3 of 4

O nee, ik maak mijn werk alleen af

X B: soms doe ik het samen en soms doe ik het alleen

A en C: n.v.t.

36. Wie kijkt dit werk na?

A B C ik kijk het werk na (**B Plustaak**)

X B **C**: de juf of meester kijkt het werk na

O ik kijk mijn werk na en daarna bespreek ik het met de juf of meester

O Niemand kijkt mijn werk na

X B: bij Plustaak doe ik het zelf

A en C: n.v.t.

A B C Ik bespreek het werk juf Y

37. Als de juf of meester het werk met jou bespreekt, wanneer doet ze dat dan?

O we praten er van te voren over

O we praten er achteraf over

A B C we praten er van te voren en achteraf over, **met juf Y**

A, B en C: n.v.t.

38. Kun je op de onderstaande lijn aangeven hoe fijn je het op school vindt? Helemaal links betekent ontevreden, helemaal rechts betekent dat je heel erg tevreden bent en niets zou willen veranderen.

A C B

I _ I _ I _ I _ I

C A B

39. Waarom heb je voor die plek op de lijn gekozen?

X A: ik ben helemaal tevreden over het werk op school

O ik verveel me af en toe op school

X A, B en C **B**: ik vind het werk vaak (te) gemakkelijk

X B en C: ik zou graag andere opdrachten willen krijgen

A: ik wil nog een paar dingen veranderen, n.l.

- **niet meer hoeven werken in het Pluswerkboek van de methode, dat is te gemakkelijk**
- **meer extra werk**
- **niet meer zoveel uitleg van te voren, ik kan eerder beginnen**
- **ik wil graag meer tijd om boeken te kunnen lezen**
- **nog meer PowerPoints maken**

- meer Sudoku en plustaak begrijpend lezen.
- Met de juf praten over de opdrachten zoals we dat nu buiten de groep hebben gedaan

B:

- de pauze moet langer
- ik wil speurtochten op school (maken)

C:

- Als ons groepje de kaart vol heeft, ook mogen kiezen uit ander materiaal, bijvoorbeeld de bouwdozen
- Meer PowerPoints maken

40. Werk je graag met andere kinderen samen aan een opdracht in de klas?

X A en C **A C:** Ja, we kunnen goed samenwerken

X B **B:** Nee, ik werk veel sneller dan de andere kinderen

O

N.B. A vult eerst nee, dan ja in!!

41. Wat doe je graag thuis?

A: op de tablet spelen, met de lego **Voetballen T.v. kijken, op de tablet spelen**

B: buiten spelen en op mijn kamer **T.v. kijken: Nickelodeon, in de tuin dingen bouwen van vroeger.**

C: T.V kijken; klokhuis. Met de Knex en lego bouwen, lezen. **Op de i-pad werken, t.v. kijken, voetballen, quad rijden**

42. Welk werk zou jij graag op school (meer) willen doen?

A: lezen **PowerPoint maken want dat vond ik heel leuk, moeilijke spelletjes zoals Tantrix match spelen**

B: Taal **Taal**

C: ? **PowerPoint, Sudoku, bouwen met techniekdozen.**

Analyse:

Wat opvalt in de vragenlijst van de eindmeting van de leerlingen, zijn de volgende zaken:

- De leerlingen kijken alle drie hun eigen werk na, terwijl dat maar één leerling deed bij de beginmeting.
- Alle drie de leerlingen geven aan dat ze naast de verplichte basisstof extra werk krijgen aangeboden, voorheen was dat maar één leerling en het aanbod was beperkt.
- Dit werk wordt door de juf / meester uitgekozen
- Alledrie de leerlingen geven aan dat ze het fijn vinden dat ze extra opdrachten krijgen want 'dan kan ik ook lekker doorwerken, net als de andere kinderen'.
- Dit extra werk wordt door de juf / meester nahekeken.
- Er zijn naast het Pluswerk van de methode, (meer) verrijkende materialen ingezet.
- Door de leerkrachten wordt aangegeven wanneer de leerlingen aan deze materialen mogen werken.
- De leerlingen werken samen met leerlingen binnen en buiten de reguliere groep, terwijl dit op het moment van de beginmeting niet gebeurde.
- Leerling A en C geven op een schaallijn aan dat zij meer tevreden zijn over school. Leerling B geeft aan dat hij minder tevreden is. Bij navraag blijkt dat hij nu wel een

idee heeft gekregen wat er anders zou kunnen en hij heeft wat dat betreft nog een paar wensen voor verandering.

- Leerling B geeft aan dat het werk nog gemakkelijk is. Hij geeft in een andere vraag niet veel handreikingen aan wat er nog ingezet zou kunnen worden. De vraag rijst of deze leerling daar zicht op heeft. Hij heeft in ieder geval nog verwachtingen.
- De leerlingen die een PowerPoint hebben mogen maken en presenteren aan de eigen groep, zijn hier erg enthousiast over.
- Twee van de drie leerlingen werken graag samen, de derde leerling geeft in een gesprek aan, dat hij hierbij soms belemmerd wordt omdat hij sneller werkt dan de andere kinderen
- De leerlingen geven nu meer zaken aan die zij graag op school zouden willen doen en wat zij thuis graag doen. Hiermee kan in de klas eventueel aangesloten worden bij de keuze voor verrijkende leerstof.
- Tijdens een gesprek met de leerlingen komt naar voren dat ze het erg prettig vinden om vooraf en / of achteraf over het werk te praten. Dit is nu gebeurd door de onderzoeker omdat de leerkracht daar binnen de groep nog geen tijd voor kon reserveren. Tijdens dit gesprek wordt ook duidelijk dat de leerlingen mondiger zijn geworden.